

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Praeceptorium divinae legis, sive Expositio decalogi

Nider, Johannes

**[Basel], nicht nach 26. Sept. 1473 oder: um 1470 oder: nicht nach
1474**

Sequitur Preceptum Quintum scilicet Non occides

[urn:nbn:de:bsz:31-316100](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-316100)

Sequitur Preceptum
Quintum scilicet Non occides. Capitulum primum

Receptum Quintum est Non occides De quo tria principaliter sunt videnda Primo de homicidio in se Secundo de causis homicidii. videlicet proximis et propinquis qui sunt. ita inuidia. odium. detractio. et alie filie inuidie Item reconciliacionis obmissio et fraterne correctiois que oia causa sunt vel esse possunt homicidii corporis vel anime. et hic prohibetur Tercio de scandalo et de derisione. que occasio sunt occisionis anime et corporis. De homicidio in se tria ponentur Primo quomodo iuste quis occidere possit. et quot modis iniuste Secundo quomodo alie lesiones corporales etiam sub hoc precepto prohibentur. Tercio de hijs que valent ad fugiendum et detestandum homicidium Quatuor ad primum notandum sunt tria. 2. 2. q. lxiii. quod duplex est occisio. quidam iusta. alia iniusta hic prohibita. Ad occisionem iustam huius tria requiruntur. Primo causa iusta ut quis occidatur pro culpa. pro qualitate mortem et occisionem meruerit. unde exodi. xxiij. maleficos ne patiaris vivere. Secundo ordo ut fuerit in occasione iu-

ris ordo et maxime quod huiusmodi occisio iubendo vel exequendo fiat ab eo qui habet auctoritatem legitime potestatis ut iudex vel prelatus. unde numeri. xxv. homicida sub testibus punietur Et deuter. xxiij. Filius iobediens parentibus iubetur ad seniores civitatis et ad portam iudicium ducti. Ro. xiiij. quod iudicas alienum suum domino suo stat aut cadit. Tercium requisitum est iustus animus ita quod iudex mandans et minister exequens occidat pro bonum finem et recta intentione ut propter consuetudinem iusticie et correctionem culpe. unde deuter. xvij. quod iustum est iuste exequi. Iudex igitur vel princeps vel alius si talia tria occidens non peccat. ut augustinus probat. 1. de civitate dei. et hec occasio non prohibetur. si iniusta occisio hominum non aialium irrationalium. in qui quis dominium habet quia hijs licite potest uti occidendo. Ideo alia est occisio hominis iniusta hic prohibita. et fit quadrupliciter. Primum quando occiditur innocens qui nullam penam meruit. Secundo quando occiditur nocens et qui meruit puniri. licet non meruit mortem. sed minorem penam. Tercio quando qui meruit mortem occiditur: non servato legitimo ordine iuris maxime quando occiditur ab eo qui modo habet auctoritatem legitime potestatis Quarto quando quis occiditur

p culpa sua et ab hñte aucto-
 ritatem si nō fit iusto aīo vñ fi-
 nis. ut amore vindicte vñ ppe
 aliū aliquē idēbitū finē. Fit
 aut trāsgressio. xv. modis et
 hoc pceptum. put colligit ex
 tho. 2. 2. q. lxvij. Et ex alex. de
 hal. i suo terco. q. xx. Prio qñ
 iudex vñ alter occidit innocen-
 tem voluntarie. puta eū qñ nul-
 lam penam apd iudicē meruit
 Exo. xxij. Innocētem et iustū
 ne occidas. Secdo qñ iudex vñ
 aliq volūtaie et sciēter occidit
 qui meruit penā cōpalem. sed
 nō morte. puta aliam penam
 carceris. scz vberacōnis vñ simi-
 lem. Terco qñ iudex vel alē oc-
 cidit volūtaie vñ innocētē vel
 innocentem. nō seruato ordine
 iuris ptracto. maxime si occi-
 des nō hz auctoritatē legitime
 ptatis. ut qñ iudex vel qñ i
 bello non iusto occidit hostem
 Vñ actu. xxv. Non est osue-
 tudo romanis. qñ aliquis dam-
 netur. Pñusquā is qñ accusat
 pñtes habeat accusatores et
 locū defendendi accipiat nul-
 lus enī ut dicit aug. de ci. dei
 hz auctoritatē recipiēdi vitā
 alteri qui auctoritatē a deo non
 accepit qñ dicit deur. xxxij. ego
 occidam et ego viuere faciā.
 pcutiā et ego sanabo eū. Quā-
 to qui occidit hñem mala intē-
 cōne. etiā alias reū et accusatū

sufficiēter. puta si iudē vidicte
 aut appetitu pene Quito qñ oc-
 cidit cōpulsus necitate euita-
 bili. tñ puta qñ iudētē se et oc-
 cidē volētē euadere possit fu-
 giēdo vñ adiutorium alioz in-
 uocādo. et nō vult ppe vrecūdi-
 am. Aut alio aliquo mō possit
 se saluare si nō vult et occidit
 eū talis homicida est cōtra hoc
 pceptum ut cōmūter tenēt do-
 ctiores. Sexto qui dando
 opē rei illicite. et qñ euitare
 deberet occidit hominē casu et
 pte intencōne ut qui violenter
 pcutit vterz pgnantis. nō in-
 tendens occidere infantez nec
 matrem. si inō sequatur mors
 mulieris. vñ fetz. re? ē homici-
 dij. maxime si fetus fuerit aīa-
 tus Exo. xxj. Quia dat opam
 rei illicite. Vel si qñ piciat lapi-
 dē vel iaculū versus locū. vbi
 trāsitus hominū esse consuevit
 Idem est iudiciū. et sic de simili-
 bus. Septimo. qñ dando opaz
 rei licite nō tñ adhibēdo dilige-
 ciā debitam. occidit pter intē-
 cōne hñez. ut si quis i loco pub-
 lico vbi cōsueuerūt hñes tran-
 sire secat arborē. dat opaz rei
 licite. Sed si nō adhibz dilige-
 tiā dōbitā. vicz ecūspiciendo ā
 alte clamando ut sibi caueant
 homines. occidatur aliquis. re-
 us est homicidij. De quo casu
 deutro. xix. habes et sic d alns

Octauo qui vult et intendit alium iniuste occidere. coram deo homicida. et etiam si nunquam exequatur opere. vñ sup illud deu. v. Non occides. dicit glo. re vñ voluntate. Nono q̄ iubet aliquem iniuste occidi. ut pilatus. manus lauans xpm̄ p̄cepit dari militibus et crucifigi. Decio q̄ suadet et consiliū dat ad iniquas huius occasione. aut p̄ tali iniquitate hominis occasione instat fienda et rogat. Et sic s̄m̄ marcum iudei xpm̄ crucifixerūt hora tertia linguis. vñ s̄m̄ aug. piculose decipiuntur q̄ estimāt non homicidas illos quorū consilio. fraude vñ exhortatione huius occidunt. Undecimo q̄ odit proximum qui vult desiderat vñ operatur sibi mortem. et hoc solum ex appetitu videlicet et malū alterius. vnde j. ioh. iij. Qui odit fratrem suum homicida est. scz̄ mente et voluntate. quā deus principaliter respicit. Duodecimo q̄ negligit p̄ posse a morte liberare huius que noscitur positū in extrema necessitate et periculo vite vñ cū noscitur aliquē huius in tali articulo constitutū: q̄ circa eum appareret signa probabilia extreme necessitatis future. n̄ ei subueniat. si tunc hō negligit illi p̄ posse subuenire de suo bando aut aliunde p̄curando: homicida reputatur. et agit contra p̄sens

preceptū. vñ amb. pasce fame morientē. si nō paueris occideris. Et aug. 2. li. contra faustū. si incurras in eū famelicū. q̄ moi posset nisi porrigēdo cibū subuenias. iam tu homicida teneberis. Tercōdecio mulier que f̄ est causa abortus. seu ex nimia ingluuie. aut ex nimia strictitudine vestimentoꝝ ad lasciuia ordinata. aut ex nimia agitatione forte in choris corporis aut alijs similibz̄ vanis aut q̄ cūq̄ alio indebito mō. Et si fetus iam sit animatus: tūc peccatū est grauius q̄ est verū homicidium. Circa hūc modum tā viri q̄m mulieres iterdū reperiuntur qui luxuriantur cū impregnatis vnde dicit dñs alb. li. suo de animalibus li. ix. trac. j. c. ij. Sepe accidit inq̄t q̄ quedam mulieres simul abortiūt et concipiūt. ita q̄ in vno concubitu vn̄ exit p̄ abortū. et alit̄ intrat p̄ conceptum. et hoc frequēter accidit in hīs q̄ multum delectantur in coitu. Sepe etiam contingit q̄ qñ vir coit cū muliere p̄gnate post octauū mensem completum mulier abortum facit. et ideo piculosum ē tales moueri saltādo aut chrisando post conceptum. q̄ntūcūq̄ semen bene receptum sit. Nulla autē aliorum animalium femina oīno ab huius recipit a sustinet coitū

post impregnationem. mulier
 vero tunc plus appetit. equa
 tamen aliquando simile pati-
 tur. *Dee ibi. Idē libro. x. tra-
 cta. ij. ca. ij.* dicit q̄ cauendū
 est etiā tam viro quā impreg-
 nate mulieri a multis alijs. Ca-
 sus inquit abortus cōcepti fe-
 tus sunt multi valde. Aliquan-
 do fit abortus ex percussione
 aut ex casu ab alto aut per ex-
 erciciū corporale laboriosum
 aut ex vehementi saltu adhuc
 et passiones anime aliquando
 faciūt abortum. Sic ira vehe-
 mens aut tristitia. aut timor.
 Similit̄ faciūt aliqui frigus su-
 p̄fluū aëis. et etiā sup̄flua ca-
 lida. Vñ lōga balnea medici-
 eciam eis phibēt. Fit etiā ali-
 quādo abortus ex replecōe ve-
 hementi aut facietate pluima
 nauseata. *Idē li. ix. tracta. ij.
 ca. viij. dic̄ Femia obstetricā
 di idiget magno exercitō. eo
 q̄ de facili in partu piclitāt̄
 et mater et partus. nisi vterq̄
 caueatur valde. hęc s̄ alberto.
 que tñ nō sūt om̄ia predican-
 da vulgo. nisi quedā et cū cau-
 tela maxima ne discāt malefa-
 cere qui nescierunt. Quartode-
 cimo peccat cōtra hoc p̄ceptū
 qui dat mulieri venenum steri-
 litatis. aut mulier q̄ huiōi res-
 cipit p̄pter hoc ut iam nō sci-
 piatur puer. Aut quocumq̄*

alio mō illicito impediunt. vo-
 luntarie. ne commixtione viri
 et mulieris fetus cōcipiatur.
 Quintodecimo peccat homi-
 cidio qui sibi manus inicit. se
 voluntarie occidēdo. nisi ex spe-
 ciali dei reuelacōe certa hoc fie-
 ret ut s̄ sampsonē dicit aug⁹
 prio s̄ et dei. In quolibet alio
 casu peccat mortalit̄ se occidēs
 et tāto graui⁹ q̄nto agit con-
 tra naturalem inclinacōem q̄
 quilibet tenetur se diligere ex
 racōne. et diligit naturaliter et
 sic peccat cōtra naturalē incli-
 cōnem. id est cōtra caritatem
 sui et cōtra iusticiam omnem
 cui⁹ membrum ē et sibi adimit.
 homo t̄pus penitendi. hic etiā
 reus est sui q̄ sic viuit vel agit
 p̄pter quod vitā suā notabilit̄
 abbreviat. et notabilit̄ accel-
 lerat mortē. Vnde ieronim⁹.
 dicit Non refert vtrū paruo
 tempore aut magno te interia-
 mas. Et hoc s̄m bonauē. i. m̄.
 di. xv. contigit duplicat̄. Pri-
 mo cū q̄s sibi diminuit vitā et
 accelerat mortem. et facit hoc
 scienter voluntarie et ex inten-
 cōne. Et de illo loquitur Iero-
 nimus. et est graue peccatum.
 Sit exempli gracia inter plu-
 ra vnū exemplum. Aliquis sic
 se sanctū putat vel iustū. ut se
 c⁹ s̄ gl̄a iā impacientis p̄ p̄ria
 se affligit p̄ indiscreta ieiunia

vigilias. et cetera exercitia corporalia. et propter hoc sibi abbreviat vitam ut cito sit cum christo. Tales male agunt. et prodeunt non nunquam vitam presentem et futuram. Sicut simile legitur in collatione patrum collatione. non. moysi de patre qui se in puteum precipitavit. Secundo contingit hoc cum quis sibi abbreviat vitam et accelerat mortem dando operam rei inutili superflue et illicite. ut solet fieri per nimiam crapulam et superfluum potationem. Illud est de primis preceptum.

h Quo ad hoc principale notat **tho. 2. 2. q. cxxij. q. licet** in hoc mandato exprimat solum homicidium cum dicit. Non occides. tamen in illo homicidio tanquam in principali et maximo corporis nocumeto intelliguntur omnia alia corporis nocumeta prohibita et naturalium lesio. puta mutilatio. vulneratio. incarceratio. verbera similiter lesiva et similia. primo prohibet etiam am affcus talia inferendi vel operatio vel consilium iussio et consensus. Sicut dictum fuit de homicidio unde in talibus contra hoc preceptum faciunt multi primo iudex vel alius qui innocentem verberat. vulnerat et similia facit. qui talia in eo non meruerit quod sibi imponit. Secundo iudex vel alius qui nocentem lederet. vulneret carcere et similibus. sed plus quam meruit. Tercio qui talia face

ret nocenti non secundum ordinem iuris maxime quando ledens non habet privandum legitimum potestatem. Quarto iudex vel privata persona mutilans vel ledens nocentem etiam secundum ordinem iuris. qui non facit talia iusto animo. sed vindictio. Quinto qui dat operam rei illicite. et per hoc ledit aliquem in corpore. ut in exemplis prius de homicidio patuit. Sexto qui dat operam rei licite. non tamen adhibet diligentiam debitam. et sic ledit ut prius. Septimo qui iubet suadet vel auxilium dat vel huiusmodi ut iniusta lesio iusto proximo inferatur vel etiam qui malitiose retrahit eum qui hominem defendere voluit. aut conservare ab huiusmodi iniusta lesione. Octavo qui ex odio optat aut desiderat proximo huiusmodi mutilationem vel lesionem. aut gaudet. ideo solum quia nocumetum proximo est illatum. Nono qui mutilaret se membro aliquo dempto casu quo membrum esset nocuum corpori. seu periculosum ratione putredinis. nisi hoc aliquando ex speciali instinctu fieret spiritus sancti. sic de marco pollicem sibi amputatum legit. vel origene. qui se castravit. ut fidei in mulieres sine suspitione predicare valeret quod licitum fuit si a deo habuit. alias nulli licet se mutilare. Res prima. quia nullus nisi deus et res

publica ptate; h; aliquē pua
 re vita aut mēbro viuo. Qui
 dicit. Ego occidā a ego viuē
 faciā. Secda racō q; etiā am-
 putato membro quocūq; ad
 pētū iclimate. v; coopāte vi-
 cū in volūtate in nullo est era-
 dicatū. Nulli g; ut dicit cris-
 sup math. licet se castrare. cō-
 poralit mēbz abscindēdo. sed
 mēs castrada ē. a corp; simili-
 ter p fugam mulierū. p ieiuni-
 um p custodia. vilus a alioz
 sensuū et maxie p vigilacōem
 aie ad expurgādas cogitacō-
 nes malas. Tbi ei ē radix pēti
 et essēcia puta irvolūtate fm
 Cris. vbi pūs sup vbo. Sunt
 eumuchi q; se castrauerūt ppter
 rgnū celoꝝ. Nō iqm mēbroz
 abscisionē dic. s; cogitacōnū.
 Abscidē ei mēbz demōiace tē
 k ptacōis ē. Notād tñ q; prin-
 ceps q; pēst ciuitati a regno q;
 ē pfecta coitas h; i suos sub-
 ditos pfectā ptatē cohercēdi
 Et iō pōt eis p sevl p aliū q; ei
 ptatē fugit ifligē pēas ecia;
 irrepabiles. maiōes a miōres
 fm meita dlictoꝝ. Seruādo
 pfata tria i pmo membro posi-
 ta pat. vero q; solū pēst fami-
 lie domestice q; ē impfecta cō-
 munitas habet ipfectā ptatē
 cohercēdi sc; solū scdm leuios-
 res penas que nō inferūt irre-
 cupabile nocumtū queadmo;

dū ē verberacō mediocris. quā
 iubet spūs sanct; p salomōe;
 pū. xij. d. Qui pēt vge odit
 filiū. Et ifra noli subtrahere di-
 sciplinā a puero. Si enī pūf-
 seris eum virga: nō morietur
 Tu virga pcutis eū. a aiam ei
 us de inferno liberabis. Nā pa-
 ter familias tria tenet sibi s; b;
 ditis. Primo nutrimentum cor-
 pis. Secdo doc trinā que corre-
 ctionib; vel verberē interdū
 crescit. Sed sine tercō paz va-
 let. Tō etiā debet dare exēplū
 bonū. que si nō h; timeat illō
 apli. j. thi. v. Si quis suoꝝ a
 maxime domesticoꝝ curā non
 habet. fidē negauit. a infideli
 ē dterior. Quo ad terciū pñ
 cipale ad cessandū ab occisiōe
 a lesiōibus alijs nō inferēdis
 multa valēt. Pmo docet talia
 ab hominari natura. nam omē
 aial diligit sibi sike. Eccl. xij.
 Et racō natural' deat pmo nō
 iferēdū qd sibi odit fieri. Secū-
 do cohibere dberet mag; pena
 quā ex scriptūa legi; infligi
 iniurātib; tā in pnti qm i futu-
 ro. Vñ math. xxvj. Oēs q; ac-
 ceperint gladiū gladio pibūt
 Et gen. ix. Quicūq; effuderit
 hūanū sāguie;: fūdēt sanguis
 illi; q; pōt intelligi tā d futūa
 qm d pnti pena. Tercō hūroz
 h; pētivic; effusiōis sanguis
 q; clamat ad deū cōtra adūsariū

m Sunt autem quatuor peccata clamantia ad deum. quorum quartum est homicidium. et in alijs tribus quae sunt quoddam homicidium. ideo etiam clamare dicuntur ad deum. Primum est homicidium generum. in primo homine homicida dicitur. vox sanguinis fratris tui abel clamat ad me de terra: scilicet ad te vindicandum. Ideo subdit. Maledictus eris super terram. que aperuit os suum: suscepit sanguinem fratris tui de manu tua: gen. iij. Secundum est opprobrium innocentium de quo exo. ij. Clamor filiorum israel ad me venit. videlicet afflictionem eorum qua ab aegyptiis opprimuntur. Tertium est peccatum sodomiticum. de quo gen. xvij. Clamor sodomorum et gomorreorum multiplicatus est. Quartum est detentio mercedis mercenariorum. de quo iacob. v. Ecce merces operariorum quae messuerunt in vineas vestras qui fraudati sunt a vobis: clamat et clamor eorum in aures domini sabaoth introiit. In peccato enim contra naturam effunditur illud quod potuit esse materia humani corporis. In opprobrio vero innocentium et detentio mercedis mercenariorum vita pauperibus aufertur. unde ecci. xxx. panis egentium vita pauperis est qui defraudat illum. homo sanguis est. Et ibidem. Qui aufert in sudore panem quasi qui occidit

proximum suum. Et ibidem. Qui effundit sanguinem et qui fraudem facit mercenario fratres sunt.

Quarto deberet prohiberi ratio naturalis unde seneca. ferina rabies est ista sanguine et vulnere letari. et tunc est abiectione in siluestre animal transire. Qui tollit colubem debet custodiam angeli proximi quem iniudens graviter offendit. Mat. xvij. Videte ne contemnatissimum unum ex his pusillis. Angeli enim eorum in celis semper vident faciem patris mei qui in celis est. Graviter enim offenderet regem francie: qui sub eius latere tutum iniudaret. Sexto quod fratres sumus plus omnibus animalibus quia omnes unum patrem habemus et in celis unum christum scilicet qui quemlibet tam preciose redemit. unde dicitur deberet illis gen. xxxvij. Quid proderit nobis si occiderimus fratrem nostrum: et celaverimus sanguinem eius. Septimo ymago dei in proximo quam vilipendit quis et inhabitacione spiritus sancti. cuius templum est homo unde gen. ix. postquam deus dixit. Quicumque effuderit humanum sanguinem fundetur sanguis illius: subditur causa. Ad ymaginem quippe dei factus est homo. Ideo et habitaculum dei est homo. i. Cor. iij. Nescitis quia templum dei estis vos et spiritus dei habitat in vobis. Si quis autem templum

dei violauerit: disperdet illū
de? Nec valet si q̄s diceret. h̄
occludere de lesione iustorū. q̄
quo ad quedā. grauius est les̄
re occidēdo p̄torē q̄m iustū
Quia p̄s. dic̄ mōs p̄torū p̄f
sima. Eo q̄ statim fōte dāna
tur. Sed p̄ciosa ē in cōspectu
dñi mors scōrū ei? Capi. ij.

Vnc de causis h̄icidij
vidēdū est. que sūt ira
et inuidia. put xp̄us

notat math̄. v. d. audistis q̄
dic̄ tū est antiquis. nō occides
q̄ aut̄ occidit re? erit iudicio
Ego aut̄ dico vob̄. qui irascit̄
fratri suo. re? erit iudicō Ecce
phibicō ire. Et statim rancorē
inuidie phibēs sbiungit. Si
ergo offers mun? tuū ad alta
re. et ibi recordatus fueris. q̄
frater tu? habet aliqd̄ adūfū
te relinque ibi mun? tuū et va
de pri? recōciliari fratri tuo et
tunc venies offeres mun? tuū

b De ira igitur. Primo viden
dum q̄m malū vicū sit. Secōdo
q̄n vicium sit et quando non.
Tercō de remedijs contra iram
Quātum ad primum notādū
q̄ ira ideo est magnū vicū q̄
capitale Ex quo fm̄ greḡ. li.
xxxj. mora. Sex nascitur filie
vic; Indignacō. tumō clamō
otencō. blasphemia. et rixa. q̄
postea declarabūtur. Vñ deus
ira multū offēditur. Primo q̄a

p̄ talia p̄cta h̄ospiciū dī turba
tur Ep̄he. iij. nolite cōtristari
sc̄m dei sp̄m. greḡ. dū ita aim
pulsat sp̄m sc̄o hitacōe; suā ē
bat. p̄mo q̄nq; p̄rem et filiū et
sp̄m sc̄m s̄ hitacōe cōdis eicit
et dyabolū itroducit. Quia fir
cut fm̄ p̄s. In pace fact? ē lo
c? eius sc̄z dī. ita iira loc? dya
boli. Secōdo q̄ ymaginē dei
in templo cordis dissipat. vñ
Job. v. Vix stultū interficit
iracūdia. sup̄ quo greḡ. Man
suetudo in nob̄ ymaginē de; s̄
uat. qui semp̄ tranquill? est. s̄
ira dissipat. que multis virtut
tib? p̄uat Tercō q̄ tēplū dei i
cendit. vñ p̄s. Incendit igni
sc̄iariū tuū i tertia. et i. cor. iij.
Nescitis q̄ templum dei est
et sp̄s sanctus habitat in v
bis. Si quis autem templum
dei violauerit: disperdet illum
deus. Secūdo malum ire offē
dit. q̄ h̄i vald̄ nocet. In aia.
corpe. et rebus. In aia quide;
p̄tē vicia p̄tacta. Aiam enī
q̄ ad ymaginē dei ē formata
m̄ltis mal' assimilat. Primo q̄
iratus est. velut h̄mo ligneam
h̄ns domum. cui q̄nq; accedit
q̄ vesp̄e diues ē. et m̄e nihil
h̄z q̄ ignis totū vastauit. sic
eciā fac̄ ira domū cordiū quo
dē ait ap̄l? Ep̄he. iij. Sol nō
occidat super iracundiā v̄ram
Secūdo assimilatur s̄mōiaco

de quo dicitur: *Magister attulit filium meum ad te habentem spiritum mutum qui ubique appropinquaverit eum: alidit eum et spumat et stridet dentibus.* Tercio assimilatur olle nimium habenti de igne que ebulliendo emittit quod in ea erat optimum et postea crepat unde prouerbiis xv. *Os fatuorum ebullit stulticia.* Quarto rano assimilatur qui ignem ex se producit. sicut iosephum ex impetu venti et se et alia destruit. Quinto bestiis et apro. canis rabido et urso assimilatur ira. Idcirco assimilatur serpentibus ignitis qui interfecerunt filios israel in deserto. *numei. xxij.* Nocet etiam corpori multipliciter. Primo amarum reddit hominem. quia ira sicut damus est euaporatio fellis. et sicut Augustinus in epistola ad nebridium. *ira crescete augetur fel in corpore.* Secundo tristitia ingerit. animus gaudens etate fluida facit. sed spiritus tristis exsiccat ossa prouerbiis xvij. Tercio membris validitudo et sanitatem adimit quia totum corpus propter sanguinis ebullitionem et spirituum turbationem alteratur sicut medicos. Quarto vita cito priuat. unde sicut philosophos. *Alia itacunda breuiora habent propter ceteris paribus.* Quinto demoni interdum corpus totum propter iram possidetur.

deum traditur. ut accidit inter blasphemantibus in ira. Nocet etiam rebus quia iratis familia triste seruit. amici tales fugiunt: et prudentes horrent. ex quibus pauca temporalia iratus perurat. Tercio malum ire ostenditur. quia dyabolo multum placet. Primo quia valde potens efficitur ad destruendum bona virtutum mediante ira. sicut etiam homo mediante igne qui est maxime actiuus multa mala facit. de quo igne potest intelligi illud iohannis in ad te domine clamabo. quia ignis comedit speciosa deserti. et flamma succendit omnia ligna regionis. Secundo placet dyabolo: quia tacitis cecitatem inducit ira ad quam sequuntur multa mala. unde sicut prouerbiis xxiij. dicitur. *Regis celestis acceptus est miser intelligens.* Sic regi infernali cecus. Nam iratus se in patientem facit: filios uxorem familiam et extraneos. et illicita omnia sibi licita putat iratus. quia omnis ira appetit vindictam sub ratione et apparencia iusti. Ideo prouerbiis xv. *Expedit magis urse occurrere raptis fetibus quam fatuo confidenti sibi in stulticia sua.* Tercio dyabolo placet quia bona multa sibi perurat propter iram. Non enim unum hominem propter iram lucratur. sed interdum genealogias totam vel patriam per rixas. unde

pū. xv. vir iracundus rixas p
uocat. qui aut paciēs est miti
gat suscitatas. Exemplum d
cane iracūdo. q̄ oēs alios puo
e cat. Quātū ad scōm q̄n ira
sit p̄m. natura. vel meritum.
Sciendū q̄ fm tho. i. 2. q. lvi
Et 2. 2. q. Clvii. Et plm. ij.
Retb. Ira septem gradus p̄t
h̄re Prim⁹ ē ymaginacō veā
vel falsa. s̄ lesiōe vl p̄iūp̄sio
ne facta tibi i p̄sona tua reb
amicis et huiōi. Et ibi ē fūda
mētū ois ire. Quia q̄libet ira a
tali icipit ymaginacōe q̄ sepe
falso innititur iterdū ec̄ vero.
Ex q̄ ptz q̄ verus hūil q̄ oia
sibi illata putat iusta esse. et
si misericōdis salutare flagel
lū. difficulē irascit. q̄ tribula
ciones nō r̄cipit vt lesiones s̄
sic̄ dei patris mediciales icisi
ones. Secūdo grad⁹ est post q̄z
quis iudicauit se lesū vl vili
pensū ab alio: cum natūale sit
nocūta r̄pellere: surgit q̄dā
vehemēs a ip̄tuosus ai mot⁹
q̄ est appetitō vindicte vl mo
tus iclinās fortit̄ ad vindicte
irrogacōez. a hic appetit⁹ vi
dicte potēcie irascibilis est ira
put est passio. Vnde sup illo
math. v. Ois q̄ irascit̄ fr̄i suo
dicit glo. Ira ē vehemēs mo
tus animi ad nocendū. hec ira
si est tam subita i aliquo ut p̄
ueniat oēm d̄liberacōez racōis

et omnem motum voluntatis
Dicitur primus motus. Et q̄
non est in potestate n̄ra sicut
nec ceteri primi mot⁹. Idcirco
non est peccatum. sed pena po
test esse peccati. Nec enim ira
non est peccatum q̄z diu nō de
p̄det a voluntate positue. sci
licet eam volendo. aut priuati
ue ei non resistendo cum possit.
Vnde Augustinus super illo
ps̄. Irascimini et nolite pecca
re. Si surgit mot⁹ ire q̄ p̄t
penam peccati nō ē in potesta
te nostra saltem moneat con
sciencia. vt ei non consenciat
tacio. vt mente que regulata
est fm deū seruiamus legi dei
si ad huc carne finiuim⁹ legi
peccati. Ad illum autem mo
tum qui ē appetitus vindicte
vel repulsionis nocumēti. id ē
ire sequuntur naturaliter tria
Primo euaporacō fellis. Vnō
Augusti. in epistola ad nebrī
dium. Assiduitate irascēdi fel
crescere ec̄iā medici affirmāt
Cremēto autē fellis rursus a
facile ac p̄pe nullis causis ex
istentib⁹ irascimur. Ita q̄ suo
motu animus fecit i corpore.
ad eum rursus commouendū
valebit. Secūdo seq̄tur ascē
sio et accensio sanguinis circa
cor. et cordis dilatacō. Vnde
materialiter aristoteles diffi
nit iram dicēs Ira est accensio

sanguinis circa cor: totū eciā corpus cōter calefcit. Tercio sequitur turbacō et inordina-
cio spūum et humorū. q̄ tria cōplectens dam. sic dicit. Ira ē feruō eius q̄ circa cor ē sang-
uinis ex vaporacōe fellis v̄l p̄
returbacōem fiens. Sicut enī
ad motum localem natuāliter
sequitur in corpe apto calor.
sic ad appetitum vindicte v̄l
repulsionem nocumēti natuā-
lit̄ sequit̄ in corpe p̄fata tria
f Tercius grad⁹ est cū ratio
posset p̄cipe talē deordinacōz
et volūtas posset moderari vel
extinguere. et neutrū fit. s̄ ne-
gligēt̄ abo se hñt et tñ possent
vigilācia sua talia rep̄mere et
tunc fit ira peccatū: uiale q̄-
dem qñ ira p̄ueit rōz. sic vt p̄-
mittit̄. et vltra nō progredit̄
notabilit̄. vigili enī aimo hō i-
teriora tāq; oim bonoz et ma-
lorum principalissima assidue
custodire deberet. ne hostis q̄
cūq; parte lederet. sed qz hoc
pauci faciūt. idcirco veras v̄-
tutes pauci possidēt. licz multi
de exterioribz magnā vim fa-
ciāt vñ. j. thi. m̄j. Corpalis ex-
ercitacio ad modicū utilis est
pietas autē ad oia. Quartus
gradus est qñ ratio p̄cipit iraz
et appetitum vindicte. s̄ tñ d̄
liberacōem racōis ira p̄uenit. et
tūc volūtas p̄t in irā cōsentire

saltē surrepticie. positue iram
volendo vel i ea cōplacēdo. aut
p̄uatiue ei nō resistēdo. sed eā
in aimo cōtinuat vel iualefcē
sinit. et sic est veniale. sed ma-
ius q; in tercio gradu: saltē
quādo ira adhuc recens est qz
deliberacōe racōis modorai nō
potuit qd̄ d̄ p̄pter eos q̄ stati-
itati verbis maledicis seu ma-
ledictis v̄l gladio proximos
ledūt q̄ nō excusantur. vt sup̄
d̄ blasphemia patuit p̄cepto
ñ. c. iiii. d. Quintus grad⁹ g
et duo sequētes sūt quos xp̄s
prohibuit math. v. dices Ois
qui irascitur fratri suo reus est
iudicio Qui autē dixerit fra-
tri suo racha reus erit consilio
Qui autē dixerit fatue. re? est
ielhene ignis. Vnde dicit th. v.
2. vbi p̄us domin⁹ math. v.
tñ ponit tres gradus ire: non
spēs. qui gradus accipiuntur
fm̄ p̄cessum hūani act⁹. in q̄
p̄mo aliqd̄ in corde concepitur
et qñtū ad hoc dicit. Qui irasci-
tur fratri suo. Secundo autē
cū p̄ aliq̄ signa exteriora ma-
festatur exteri? eciā anq; p̄-
rumpat in effectū et qñtū ad
hoc dicit. Qui dicit fratri suo
Racha. qd̄ ē interiectō irascē-
tis. Terci⁹ gradus ē quai do
p̄cm interi? cceptum ad effec-
tū p̄ducitur. Est autē effect⁹
ire nocumētū alterius sub rōe

vindicte Minimum autē no-
cumentorum est quod fit solo
verbo. Et ideo quātum ad hoc
dic. Qui dicit fratri suo fatue
Vndē fm augustinum in pmo
gradu est vnu scz ira tm. In se-
cūdo duo. scz ira et vox. In ter-
cō vero tria scz ira et vox et i vo-
ce vitupacōnis expōsio. Et sic
ptz qz secūdo addit sup p̄mū. et
terciū sup vtrūqz vñ si p̄mū ē
peccatū mōtale in casu in quo
dñ? loq̄t sic dēm ē multo ma-
gis alia. Tō singul eorū ponū-
tur correspondētia aliqua p-
tinētia ad condēnacōem. Sed
in pmo ponitur iudiciū. quod
min? ē Quia ut aug? dic. In
iudicō adhuc datur loc? defē-
siōi. In secōdo vero ponitur cōsiliū
in quo iudices inter se cōferūt
quo supplicō dānari debeat vel
oporteat. In tercō ponit gethē-
nā ignis que est certa damna-
cō. Et licet aliquib? mirz vide-
atur qz aliquis p mīmo nocu-
mēto qd fit solo verbo sit reus
gethenne ignis Cris. tñ oñdit
hoc non mirū esse. cū qñqz pua
verba plura homicida peperit
et ciuitates et regna euerterit
nec tamen pūm estimes frēz
stultum vel fatuum vocare au-
ferens prudētia et intelligēs-
ciam quo homines ab irrōnas-
libus distant. Exempla vide
vinē i spe. histo. Primo quō

narses Rome patrici? cū pta-
liā totā ab hostib? liberasset.
et impator iustin? cū romāis i-
gratus fuū narsētis in patri-
cū casset. vxor iustini iaz nar-
seti ostātinopoli exulāti sic dei
sorie demādauit. In cōstātino-
polim remea. et cū puellis turis
in genicō feiaz lanaz pēsa di-
uide Ad. qvba narses respon-
dit. Tale se telā orditurz quā
dū viueret nō deponeret. qd et
fecit nam et lōgobaros d pā-
nonia vocauit q totā ptahiā i-
breui obtinuerūt. excepta rōa
et rauēna. sic cū spado impato-
ris etaclij rogas et donauit ele-
mosinas militib? distribuerz et
sarracēi impatoī militātes idē
peterent: spado eis dixit. vix
sufficit ipator dāe rogas mili-
tib? suis Quāto magis cāib?
istis Qui exacbatī cōuocatis
alijs sarracenis i breui romā g-
uib? mal' vexauerūt. •Quan-
do aut ita scdum p̄dictos tres
gradus sit mortale vl' quando
veniale peccatum Nota pmo
fm thō. vbi prius qz ita fit qñ
tupliciter peccatum Cum enī
ita sit appetitus vindicte. Vm-
dicta fit iniusta quadruplicē
Primo quando quis ex ita pu-
nit vel vult illū impunire qui
non meruit. Secundo quando
maiozem penam illi infert aut
inferre appetit qz ille dmeruit

Tercō si tantā quātā demeru
it. s̄ non s̄m ordinem iusticie.
ut q̄ vult punire aliquē p̄ se
ip̄s. cui? superior nō est aut s̄m
p̄termis̄sioez alteri? ad s̄bitū
ordinē iusticie requisiti. Quar
to si iustam penam a s̄cōm or
dinē iusticie infert: non tamē
bona intencōne. aut nō p̄pter
bonū et debitū finē. Debet ei i
tencio p̄uientis esse bonū ip̄i?
p̄uiti. aut s̄uacō iusticie omni
nis aut dī honor. ita ut peccās
corrigat se v̄l aliū p̄ ei? exem
plū a dei honō fiat. vñ semper
peccat q̄ ex odio v̄l rācōne i ma
lū alteri? vidic̄tā appetit.
aut ut puniēs dicat. Strēmuis
aut bon? iusticiarius. aut p̄p̄
lucrum. aut p̄pter faciari vin
dic̄ta. aut p̄pter aliū malum
finē. Quinto ita fit p̄ctm p̄pter
modum indebitū. id ē nō bene
modificatum. eciā si prefata
caueāt saltem q̄dam utpote si
quis nimis ardentē irascitur
interius. v̄l si nimis exterius
māifestat signa ire. Ita igit̄
s̄m th̄. q̄n s̄m quatuor modos
p̄mos v̄l aliquo eoz homo in
fert aut vult iferre talē vindi
c̄tā alteri: est de suo ḡne pec
catū mōtale. q̄ otaiat iustis
cie a caritati. Potest tñ otin
gē q̄ tal illacō iniuste vidic̄te
a eciā v̄licō inferēdi. et eciā
ita ad hoc inclinās esset solum

peccatum veniale. ut cū q̄s ap
petit se vindicare i aliquo mo
dico. q̄d quasi nihil ē reputan
dū. ita q̄ illd ita modicum sit
q̄ si actu inferretur. nō esset
mōtale. ut si quis paz trahat
alienum puerū p̄ crines v̄l ali
q̄d huiōi faciat. v̄l eciā ma
net veniale p̄ctm p̄pter impfe
ctiōne actus. ut cū motus ire
s̄bito orit̄ i animo a p̄uenit
iudiciū rōnis ut in antedictis
declaratum ē. Q̄n aut̄ quis q̄n
to modo irascitur appetēs v̄di
ctam ut si quis nimis ardentē
irascitur interius. v̄l nimis ex
terius māifestat signa ire. sic
ita s̄m se nō habet ex suo ḡne
racōem p̄cti mōtalis. p̄t tamē
otingē q̄ sit p̄ctm mōtale pu
ta si ex v̄lēmēcia ire aliquis
excidat a dilectione dei a p̄p̄
h̄ sentēcialit̄ th̄. Dicit quidā
alius doctor. si cōsideretur in
ordiacō ire ex p̄te modi irascē
di puta q̄ quis ista vindic̄ta iu
ste a debite apperatur. q̄n tñ
multum inordinatus ē motus
ire. a nimis v̄lēmēns interi?
a exteri?. tūc credo si p̄cedat
ex habitu v̄licō s̄c̄ ex supbia
v̄l inuidia v̄l ex ita eciā inha
bituata v̄lūtate. vbi habit?
est a p̄ncipia ex quibz tal mo
tus p̄cedit sūt mōtalia. Credo
eciā q̄ illa inordinacio ire sit
p̄ctm mortale. Racō est quia

refert in eūdem finem vicij vn
de procedit. vñ si nō procedat
ex habitu vicōso. s; ex hoc gra
ue scandalū dicitur. Puta qz
ille cōtra quē irascitur mō mor
dinato. vñ alij audiētes vel vi
dentes ad pēta mortalia impel
lūtur. p hoc qz motus huiōi ire
tam inordinatus est qui alias
ad dicta pēta nō mouerētur.
pccm mortale credo in dicto
mō dmitti. Si tñ talis motus
inordinatus nō pcederet ex ha
bitu vicōso. nec graue scanda
lum generat; s; ex naturali cō
plexione irascentis prouenit;
qui forte multum esset coleic;
et debilis. vel infirm;. et alias
nimis colera infect;. posset es
se pccm vñiale. n̄ tñ d̄bilitas
vel motus colere inordinatus;
accētionem ire causans ex cul
pa mortali pueniret. puta ex
nimia ebetate vel gula. vñ ali
quo huiōi vel ipse motus mor
dinatus ire intātū irascentem
inflāmaret qz a caritate dei vñ
pximi caderet. Capi. iij.

a Vbitatur hic primo
quomō ita sit capita
le vicium. Rñd; th. 1. 2.
vbi prius Ita d̄r vicium capi
tale. eo qz multa vicia ex ea o
riāt. Tū ex pte obiecti qd ml
tū h; de rōne appetit;. inqntū
sc; vñd cā appetitur s; rācōne
iusti et hōesti. qd sua dignita

te allicit Obiectum ei seu cau
sa p̄ma omnis ire in nobis. est
appetitus vindicte s; appare
cia. vñ existēcia. ut si aliqs no
bis intulit iniustitiam aliquod
iniuriā. vel p̄pendit nos p̄p̄e
que merito sit vindicta sibi in
fligenda. Tū etiā qz ita ex suo
ipetu mētē habet p̄cipitāe ad
inordinata queq; agenda. Tō
glo. super illo puer. xxxix. Vir
iracundus prouocat rixas. Ta
nua inquit viciozum omnium
est iracundia. qua clausa. vir
tutibus intrinsecus dabitur q
es. q̄ aperta ad omē facinus
armabitur animus. Ita eni d̄r
ianua vicōzum p accidens qui
dem. remouēdo videlicet phis
bēs. id ē impediendo iudiciū ra
cionis per quod hōmo trahit
a malis. Directe autem et p
se est causa aliorum speciali
um vicōzum que dicuntur filie
eius. Et s̄m greg. libro. xxxi.
mora. Sūt sex. duo in cord b
tria in ore et vnum i facto. Pri
ma filia est indignacō. qua ho
mo illū contra quē irascitur re
putat indignum ut sibi quid
tale fecerit. quod videtur esse
quedam vilipensio. ymo qdam
contemptus proximi. Secun
da est tumor mētis ut cum ita
scens replet animū suū diuer
sis cogitacōib; amais. quib;
apud se aliqn cogitat diūsas

vias se vindicandi et habet multiplex propositum alteri nocendi. Et huiusmodi sunt magna peccata. quia non solum in actu exteriori peccatum est: sed magis in voluntate etiam si non impletur ad exteriora pro populo. Tercia est clamor quod est inordinata et confusa locutio quo aliquis quo ad modum loquendi exterius demonstrat iram suam. Quarta est blasphemia cuius sunt tres species ut dictum fuit in primo precepto. Quinta est contumelia cuius quis ex ira prorumpit in verba opprobriosa et iniuriosa que sunt contra proximum. Et hoc fit frequenter ex ira. quia cum ira sit appetitus vindicte et nulla videtur sit irato ita propta sicut contumelia: ideo in eam statim prorumpit. Est enim contumelia proprie cum quis manifeste et contra honorem alterius dicit sibi defectum suum soli aut coram alijs. Et est maior contumelia cum quis coram multis dicit alicui defectum suum eo quod pro hoc magis dampnificat in honore aut reverentia sibi ab alijs impedienda potest tamen etiam dici contumelia cum sibi soli dicit in quantum scilicet ille qui loquitur contra audientis reverentiam agit quem videtur vilipendere ex hoc quod manifeste verba de eum profert. Et sumunt quoniam pro eodem iurium contumelia. et improperium. Exemplum. cum quis dicit

Tu es filius meretricis. fur. miser. vel simile. vel cum aliquis alteri improperat quod in paupertate eius sibi plura dederit. secundum illud ecclesiastici. xx. exigua dabit et multa inproperabit. Vbi secundum theol. 2. 2. c. q. lxxij. notandum quod quando intentio profertis contra aliquem conuictum aut contumeliam ad hoc fertur ut per verba que profert alteri honorem minuat. tunc est peccatum mortale. non minus quam furtum a rapina. non enim minus homo amat suum honorem quam rem possessam unde christus illud voluit Matthei. v. qui dixit fratri suo fatue reus est iehene ignis. Si quis vero alteri verbum leuis conuictum aut contumelie dixerit non animo dehonoriandi sed ex animi leuitate aut ex leui ira. sine firmo proposito aliquem dehonoriandi sed forte vult ipsum lenire et modicum contristare. tunc potest esse veniale. Si quis vero alteri dixerit verbum conuictum non animo dehonoriandi sed propter correctionem. tunc potest esse sine peccato. si alias sit bene circumstantonatum. Sicut enim licitum est aliquem sibi subiectum vberare. ad in rebus dampnificae causa discipline. sic et verbum ei conuictum causa discipline dicere. sic christus luc. xxiiij. vocat duos de discipulis tados et stultos. Et apostolus gal. iij. discipulos suos vocat insensatos et stultos. Dicit tamen beatus

Aug⁹. in sermone dñi i monte
 q̄ raro ⁊ ex magna necessitate
 sūt huiōi obiurgacōes exhibēde
 i quibus non ut nob̄ s̄ dño seruiatur
 instigem⁹. Ad dit̄ th̄. q̄ in vsu taliū
 verboꝝ magna discrecō seruāda ē
 necessario. ut vic⁹ q̄s talibus ver
 bis caute ⁊ moderate vtat̄ in
 correctōne et alias. q̄ possēt
 esse tā ḡue cōuiciū q̄ p̄ incau
 telā platiū auferr̄ honorē ei⁹
 cōtra quē p̄fert̄ et tunc possēt
 homo peccare mortalit̄. etiā si
 nō in tenderet dehonorationē
 Sic ec̄ si q̄s aliū ex ludo incau
 te p̄ciēs grauit̄ ledat nō car
 ret culpa Sexta filia ē rixa p̄
 quā itelligūt̄ oia nocumēta q̄
 ex ira p̄ris inferuntur exteio
 ri facto. siue i corpe siue i reb̄
 q̄ multiplicat̄ fit ut constat p̄t̄
 igit̄ q̄ntis mal̄ iratus pateat
 p̄t̄ etiā q̄ i cōfitecō nō sufficit
 dicē act̄ ⁊ v̄ba exteri⁹ pla
 ta ⁊ p̄cepta. s̄ opt̄ etiā iterio
 oia ḡuia cōfitei ⁊ plāgē Du
 bitat̄ sc̄do quot sint spēs ire.
 Rñ. s̄m th̄. 2. 2. vbi prius. Et
 hūb. tū i expōsicōe regule b̄ti
 aug. et pl̄m. n̄j. eth̄. q̄ tres
 Nam ea que dñ⁹ math̄. v. po
 nit sunt grad⁹ ire ut dic̄ tū est
 in alio capitulo. Est p̄ma spe
 cies. ira acuta. sc̄da amara ter
 cia difficil̄. Dam̄. li. ij. vocat
 eas felleā manā et furorem

Secūm p̄mā q̄dā acuti sūt q̄s
 p̄ti et ad oigie; ut q̄ nimis cito
 irascūt̄ ex causa q̄lib; leui. Ta
 les si cito irascūt̄ ⁊ cito venia;
 petūt. sūt sic aq̄ q̄ cito calefcit
 ⁊ statim frigescit. q̄s ē m̄i⁹ ma
 li⁹. h̄ij nō sūt meliores. p̄t̄ ire
 frequenciā. cū ois hō debeat ef
 se tard⁹ ad irā. iac̄. j. s̄ p̄t̄ ee
 leuē satisfactōez. cito ei culpā
 suā r̄cognoscūt̄. itē sic signū ē
 hōe cōplexiōis se cito purgari
 a supueiente infirmitate. ita
 ē signū hōe cōscie. se statim v̄ie
 peticōe mūdāe. itē delicta sūt
 tāto ḡiūda: q̄nto diuici⁹ tenēt
 aiām ḡ a cōtraio. tāto leuioꝝ
 q̄nto cici⁹ eā dimittūt. Est ḡ
 p̄ma spēs leui⁹ p̄ccm̄. Tū q̄
 ea moti culpam suā cici⁹ cog
 noscunt tum quia cito se pur
 gant ab illa iniuria tū etiā. q̄
 iuriā in alteꝝ cōmissā; nō plō
 gāt. De sc̄da specie sunt a
 mari quoz ira m̄to tpe durat
 ⁊ m̄et In q̄bo tristitia difficul
 ter absorbet̄ nisi diuturnitate
 t̄pis q̄ nō p̄rūpit ad exteriōa
 siḡ iracūdie Tales tardius ira
 scūt̄. ⁊ ad veniā petēdam tar
 di⁹ iclinātur. similes ferro. q̄s
 tarde ignescit et difficulter in
 frigidatur quod peius est Ta
 les tripliciter peccant p̄mo
 quo ad proximum. quia post
 offensam caritatem fraternā
 q̄m turbauerūt differūt rep̄ae

Secundo in se quia satisfactio salutis sue necessariam pertrahunt facere. Tercio in deum quia ira dei contra se exortam occasione offese commisse in suum suum contemnit placare. Tales triplici laborant vicio. Quo ad primum accidit. quia tardi ad bonum. Quo ad secundum ire que nondum in eis sedata est. Et quo ad tertium superbie. quia ex superbia preedit quod ledens satisfacere dedignatur hoc triplici funiculo collo eius appeso in baratibus mergit amarum. Quo contra preceptum Dirumpamus vincula eorum et preciamus a nobis iugum ipsorum. De tertia specie sunt difficiles qui ita obstinati sunt quod non dimittunt desiderium vindicte nisi puniant. Tales nunquam volunt petere veniam; similes lapidi albesto. de quo dicit augustinus in de civi. dei: quod semel accensus nunquam extinguitur. Hos tres gradus augustinus ponit in regula dicens Melior autem est quamuis ita sepe temptetur. tamen veniam impetare festinat ut ei dimittat cui se agnoscit fecisse iniuriam; quam qui tardius irascitur et ad veniam petendam tardius inclinatur. Qui autem nunquam vult petere veniam sine causa est in monasterio etiam si in deum non proiciatur.

f. Quia autem ille tres species sunt peccata mortalia secundum quod dicitur in eo casu ubi acuti qui minus

sunt mali peccant mortaliter non est dubium amarus et difficiles peccare mortaliter. Et tanto grauiori reatur quanto peiores sunt in moribus. siue motus ire ipsorum sit ex iniusta vindicta desiderata vel illata. vel ex iordiato modo irascendi. et hoc patet per augustinum in regula. quia ira acutum in quibus crescit in odium. et ita tunc reatus eius aggrauatur quod facit trabem de festuca. et faciam homicidam. Qui enim odit fratrem suum homicida est. Io. iii. In difficultibus ergo quorum ira non cessat donec iniuste puniant patet quod ira semper est peccatum mortale nisi vindicta illata esset minima iniuria. sic si quis modicum de niue vel guttam aque super aliquem proiceret vel puerum aliquem indebite per capillos traheret in amaris autem quia ita conuertitur in odium secundum reatum suum trahit in species peccati mortali. In acutis tamen appetitus vindicte in obite posset inobliberatus esse et preuenire iudicium iacis quod in alijs nunquam vel rarissime contingere posset. Dubitatur tertio quod Quia ira sit licita et meritoia secundum the. ubi presens secundum beatum greg. in mora. Duplex est ira vna vocatur ira per vicium de qua presens dicitur est. alia per zelum. cum quis ex amore dei. proximi. aut iusticie irascitur peccato proprio aut

primi. et appetit videlicet ius-
 stitiam; in eum quod peccauit. et tantam
 quantum dimiserit et secundum ordinem
 iusticie ad honorem dei. et modo
 debito. Et tali ira non solum licitum
 est. ymo expediens et debi-
 tum aliquando. vti ut patet per crisostomum
 super mattheum dicentem. Qui sine causa
 irascitur reus erit. quod vero cum cau-
 sa non erit reus. Nam si ira non fu-
 erit: nec doctrina proficit. nec iu-
 dicia statant. nec crimina expescuntur.
 Itaque quod cum causa non irascitur
 peccat. Pacientia enim irrationabilis
 vicia seminat. et negligens
 generatiam nutrit. et non solum malos
 sed et bonos inuitat ad malum. Item
 gregorius. v. moralium. si nulla ira ex
 virtute surgeret. diuine aie ad
 usum impetum per gladium pharaonis
 non placasset. hanc iram quod he-
 ly non habuit: in se et in suis gra-
 uiter punitus fuit. De hac tradi-
 dit psalmus. Irascimini et nolite pec-
 care. quod quodammodo male. solum itelli-
 gunt sibi ipsos irasci licitum fore
 sed si proximos ut nos amare pre-
 cipimur. restat ut sic proximorum
 erratibus sicut nostris vicibus iras-
 camur. hec sententia licet grece. idem
 dicit aristoteles. in ethicorum. Sic exo-
 dum. xj. cum loqueretur moyses
 pharaoni et ille noluit audi-
 re. exiit a pharaone iratus nimis.
 Sic etiam exo. xvj. cum pro-
 hiberet moyses ne usque mane ser-
 uaret manus israelite. Illi ma-

ne suantibus et mane scaturire
 te verum itatus est moyses con-
 tra eos. Sic videns vitulum et
 choros iratus percussit de manibus
 tabulas decalogi. Exo. xxxij.
 Simile de eodem moysese legitur
 leui. x. Et numeri. xvj. Sic cri-
 stus mar. iij. Cum excussisset
 dominum. cum ira iudeos qui ob sua-
 bant eum. contristatus est super ce-
 citate cordis eorum. Dubita-
 tur quarto quando licitum sit vti ira.
 Rationem secundum gregorium. v. moralium. quod di-
 plex est ira. vna rationem proueni-
 ens ut patuit in secundo principa-
 li usque ad quartum gradum inclu-
 siue. Alia est rationem supple-
 re etiam subsequens. Sunt ergo tres
 regule. Prima homo non debet vti ira
 rationem proueniens. sed quam statim
 percipit eam. debet ei resistere to-
 taliter excludendo. nec aliquam pe-
 nam inferat quousque animus to-
 taliter quiescat. Ratio est quia
 ira rationem proueniens trahit
 rationem a sua rectitudine. vnde
 habet rationem mali. Ira enim
 deliberationem rationis proueni-
 ens cecat rationem. ut iudicat
 iniuriam illatam que non
 est iniuria. vel maiorem quam sit.
 et sic in alia vicia. ira precipi-
 tat. Secunda regula. ira ratio-
 nem sequente est aliquando vti debet.
 Exempli gratia quando homo pro-
 fecte cognoscit peccatum alterius
 secundum omnes circumstantias et quiete

et integre liberavit de salubri
pena et vindicta pro illo peccato
infligenda. attamen adhuc se peccat
pit homo timetere aut negligentem
in exequendo dictata penam tunc
assumere potest iram tantam quan-
tam potest regere ratione ideo ut ex-
equatur melius predictata penam
Nam Nec aliquando enim locum habent
in iudice respectu reipublice. In
magistro respectu scholaris. In domino
respectu sui. In plato respectu sub-
diti Et in viro respectu uxoris
Ratione dicti est ut dicitur theophrastus. ubi
superius quod passio ire sic et omnes alii
motus appetitus sensitivi ad
hoc dati sunt. ut homo promptus ex-
equatur illud quod ratio dicitur. Alio-
quin frustra esset in hoc appetitus
sensitivus Extra predictos autem
casus nunquam utendum est ira. quia
nihil potest ira alias ob est plura
multa in multa mala precipitanda
faciliter. Tertia regula est quam
uis ira potest motum assumi possit
cum deliberatione pro instrumento virtu-
tis et eius adiutorio. illud tamen non
expedit omnibus hominibus indiffe-
renter. non quidem imperfectis
semper sed perfectis. Ratio est quia non
omnes propter difficultatem boni
usus ire scirent eam regere ratione et
odium et alia vitia nata esset ira
generare. non autem sic in hominibus vir-
tute perfectis. Simile est in me-
dicinalibus Nam aliqua medicina
licita sunt pro medico ad

hibere qui scit modificare ea que
prohibetur imperito Oportet pre-
dicta probantur auctoritate ex-
emplis et ratione Auctorita-
tis greg. v. moral' dicitur Cum
animus pro zelo movetur curans
sumope est: ne tunc eadem ira que
pro instrumento virtutis assu-
mitur. menti dicitur. nec quasi divina
prebeat. sed quasi ancilla ad obse-
quium preparata a rationis tergo
nunquam recedat Tunc enim robu-
stius contra vitia erigitur. cum
subdita rationi favulatur. nam quae
tullibus ira ex zelo rectitudinis sur-
gat. si imoderata mentem viceit
rationi potest parere et tunc a tanto
se impudenti dilatat. quanto
impacientiam vicium virtutem putat
Exemplum philosophorum illa patet Nam
ut dicitur valerius libro. xi. archi-
ta magister pitagore et platonis
villico suo iratus. Superfissum
inquit a te supplicium nisi iratus
essem. maluit enim impunitum
relinquere quam propter iram gravius
iusto punire. Sic socrates ut
dicit seneca li. x. de ira. Cum fuisset
eum offendisset quem habebat di-
scipulum ei dixit. Cederem te nisi
iratus essem Correptionem enim
serui in tempus distulit sanis
nec fuit ausus se ire committere
Erat autem in eo ire signum vocem
submittere. et loqui potest quia
apparebat sibi tunc obstaculum. ita
dyogenes ut dicit seneca libro

iiij. & ira. Cū & ira differer: adole-
 lescentul? p̄tius in eū aspuit
 Interrogatus vero an irasce-
 retur contra illū: ait. nō irascor s̄
 dubito an irasci oporteat. Si
 de platone dicitur ut dicit. va-
 leri? libro primo. Cum aduer-
 sus fui d̄lictū vellemenci? ex-
 arsisset. pone illū statim tunicā
 & p̄bere scapulas. verbeibo ius-
 sit sua manu ip̄m cesur?. post-
 modum intelligēs se irasci. iaz
 i alto manu suspensa. q̄sit? ē a
 spōsippo amico suo quid age-
 ret. Exigo iquit penas ab ho-
 mine iracundo. oblitusq; iam
 serui. quia alium quem p̄cius
 castigāet inuenerat abstulit
 sibi in seruū potestatem Tu in-
 quit spōsippe istū verbera. no-
 lo ut sit ille meus. ptate id ē in
 mea q̄i sua non est. Rōne etiā
 generali p̄fata patēt s̄m th̄o.
 j. 2. q. xlvj. Quia q̄muis homo
 sit animal māsuētū cōsidēatis
 i gn̄ali rōne recta. et tēpatif-
 sima hūana cōplexione. tñ cō-
 siderata colera homis magis &
 facili inflāmātur multi ad irā
 q̄m ad cupiscēciā v̄l aliā pas-
 sionē. & etiam q̄ ira est passio
 vehementissima

Capitulū q̄rtū. v. p̄cepti

Eptia filia ire p̄t p̄i
 maledictio q̄ sepe ex
 ira orit̄ De quo vi-

a
 ad tractat ut sequitur th̄o. 2. 2.

q. lxxvij. Est enī s̄m eū males
 dicere imp̄cādo. impando. aut
 optādo p̄nunciare cōtra aliū
 malū. et sub racōne mali. et nō
 ad emendacōnē alteri?. s̄ solū
 in malum eius. optare aut a i-
 perio mouē ad malum alteri?
 s̄b rōne mali. s̄m se repugnat
 caritati Quia debem? diligere
 p̄ximū volēdo bonū ip̄ius. Et
 iō s̄m gen? suū ē p̄ctm morta-
 le. Vñ i. cori. vj. neq; maledic-
 neq; raptores r̄gnū dei posside-
 būt Et ē huiōi maledicō t̄a-
 to grauius p̄ctm. quāto male-
 dicit q̄s p̄sone q̄m magis ama-
 re et reuereri deberet. vñ leui.
 xx. qui maledixit p̄ri aut m̄ri
 morte moriatur. Subdit th̄o.
 Cōtingit tñ v̄bū maledicō-
 nis prolatum p̄ctm esse venia-
 le. v̄l propter paruitatē mali
 quod quis alteri maledicēdo
 imprecatur. vel etiā p̄pter af-
 fectum eius qui p̄fert verba
 maledicōis cū sc̄z ex leui mo-
 tu v̄l ex ludo vel surrep̄cōe ali-
 qua talia v̄ba p̄fert peccata
 enim verborum maxime ex af-
 fectu p̄santur. Dictū est b
 autem notāter in descripcōne
 maledicōnis. sub racōne ma-
 li. & solū in malum eius cui ma-
 ledicitur. quia si quis impre-
 cetur impet aut optet malum
 alicui sub racōne boni: sic est li-
 citum. nec p̄prie maledicō ē

eo q̄ intencō p̄ncipal̄ nō fertur in malū illius s̄m bonum. Contingit enim optāe malū alicui s̄b rōe duplicis boni q̄n̄ q̄ sub racōne iusti. et sic iudex iuste maledicit illū cui p̄cipit iustam penā inferri. Sic etiā maledicit anathematisando. q̄n̄q̄ sub racōne utilis optat malum ut quādo q̄s optat ali quē p̄torē pati eḡtudine vel simile. ut melior efficiat. v̄l a p̄secucōe bonorum desistat. Et quāuis maledicere bene possit fieri s̄m predicta. tamen creaturis irracōnalibus h̄ies r̄gulariter nō d̄nt maledicere. tū q̄ illud cōmūiter fit ex irrōnabili q̄dā ita. tū q̄ solet idiscrete fieri i malū h̄im quoz sunt. Tamen ut th̄. ibidē d̄c̄. Maledicere reb̄ q̄ irrōnalib̄ in q̄n̄ tū creature s̄nt dei. ē peccatū blasphēmie. Maledicere autē eis s̄m se cōsideratis ē ocōsū et uanū a p̄sequēs illicitū p̄mo maledicere est a deo illicitum ut etiā dyabolo fieri nō debeat v̄nde p̄uer. xxij. d̄c̄. maledicit impī dyabolū. maledicit ipse aīa; suā. id ē maledic̄ tō culpe a p̄ne se s̄bicat q̄ cū dyabolū sit natū bonus. p̄ctm est saltem ut sic ei malū optare v̄nd̄ bt̄us iudas in canonica sua dicit Cū michael archangel̄ cū dyabolo disputans altrica

retur de moyse corpe non ē ausus i ferre iudiciū blasphēmie sed dixit imperet tibi d̄n̄? v̄bi glo. Diligenter intuendū est q̄ si michael archangel̄ dyabolo sibi aduersanti blasphēmiā maledicere noluit. sed modesto s̄mōe eū coercuit. q̄nto magis h̄ib̄? oīs blasphēmia est cauenda q̄muis enim in voluntate malus sit demon tamē natura bonus est. Ad cauendū aut vicū maledic̄ tōnis monē d̄nt exempla sacre scriptūe et bonoz xp̄ianoz. Nam xp̄s cū malediceretur sp̄. in cruce non maledicebat. j. pe. ij. Paul̄? e etiam dicit. j. cori. iij. Maledicim̄ a benedicim̄? Et petr̄? j. pe. iij. Non reddentes malum p̄ malo. nec maledic̄ tū p̄ maledic̄ tō. Exēpla etiā xp̄ianoz bonoz ad idē sunt que ostendunt q̄ interdū maledicentes sue inuiti sint sue volentes in malum eoz exaudiūtur. v̄nd̄ greḡ. iij. dyal. i fert q̄ cū simplex a sanctissim̄? florētī? p̄ pastore h̄eret v̄rlum ouiculas pascētē discipuli quatuor cuiusdā sancti patris q̄ dicebat eutitius. v̄rlum in campo occulte occiderūt. de quo cū florētius valde tristaretur. eutitius flentem fratrem v̄lit cōsolari Cui florētī? Spero in oīp̄tē tom deum q̄ in hac vita ante

oculos hominum vindictam accipient qui innoxium virum occiderunt. Statim autem quatuor rei discipuli elephatio modo percussis membris putrescentibus interierunt. Unde omnitempore florenti flebat se homicidam proclamans. Item ibidem refert gregorius quod cum famulus cuiusdam stephani presbyteri negligenter ei seruire clamauit presbyter uel dyabole discalce me famulo sic loquens statim autem demon affuit et corrigie summe caligarum se soluerunt. in signum demoniacae seruitutis. Ex quo patet dicit gregorius: dyabolum promptissimum esse in maledictioibus ad puniendum. Simile in quanto refert de romano filium quinquenarium nutriendum. qui mox blasphemare consueuerat cum ei aliquid resisteret. unde in patris sinu pestilencia laborans simile ad apparenciae demonis facies necatur. Sic cesarius in dialogo suo di. v. refert quod vir quidam motus ira contra uxorem ei ait. vade dyabole. mox autem illa per auriculas demonem intrare sentiens furiebat. Cum quidam sanctus abbas super caput eius legeret euangelium super egros manus imponent. Illa terribilissime clamabat. Et cum demoni impareretur ut exiret. Ille respondit. non dum uult altissimus postea tamen

modum quo demon intrauerat ipsa patefecit. Item quidam iratus dixit filio suo uade dyabole quem mox demon rapuit nec unquam comparuit. Item puella quinquennis cum lac comederet pater ei iratus ait dyabolum comedas in ventrem tuum. mox autem exacta est puella usque ad matutinitatem. In qua cum limia apostolorum petri et pauli uisitareretur liberata est. Sed antea domino in ea ait me egresso haec nunquam post hanc uitam sentiet aliud purgatorium. haec cesarius. Sic uicesimo primo de ciuitate dei refert Augustinus de uidua nobili et diuite habente septem filios et tres femellas eis maledicente. Omnes autem statim tremore omnium membrorum terribiliter sunt percussi. et cuius suorum oculos uerentes in orbem dispersi sunt omnibus spectaculum facti miserum. Et si nunquam maledicentis operatio impleret tamen semper ille qui maledicet seipsum primo maledicit ut verificetur illud generis. uicesimo septimo quo ysaac de iacob ait Qui tibi maledixit sit ille maledictus. Tercio principaliter uidentium est de remedijs ire. Sunt autem quedam remedia contra iram propriam quedam contra alienam. Remedia ire propriae sunt nouem.

Primum est radice ire euellere. quod est amor sui inordinatus et suorum. Qui enim ardenter diligit inordinate se. amicos. filios. propalia et heredes. statim credit sibi iniuriam illatam esse. vel se perueniendi. ut dicit Aristoteles. in rethorice. unde ecclesiasticus xxviii. sicut ligna silue sic ignis exardescit. et secundum virtutem hominis sic iracundia illi erit. et sicut sicut stantia sua exaltabit iram suam. Secundum est silentium. Nam natura ire est ut plata magis ferueat unde psalmus xxvi. Qui ipse stulto sicut leuius iras mitigat. unde sanctus patris ysaac requisitus. Cur demones eius tantum timerent respondit. ex quo factus sum monachus statui apud me ut iracundia ex guttore meo non procederet. Et psalmus. Posui orem meo custodiam cum desisteret peccatum aduersum me.

Tercium remedium est exempla pacientium inspicere principalissime christi passionem. de quo gregorius dicit. Si passio domini ad memoriam reuocetur. nihil a deo durum est quod non equo animo toleretur. in cuius figura numeri xxj. Filij israel lesi a serpentibus ignitis inspecto serpente meo id est christo crucifixo sanati sunt. ad idem valent exempla Job. Exemplum etiam illius mulieris nobiliter de qua refert cassianus in collatione patrum que petiuit viduam iracundis

simam in qua patientiam disceret. Talibus enim exemplis velut optio clipeo anima muniri potest. Quartum est cogitare quomodo deum sepe pro propriis malis contempserimus vel perueniendi. et quod indigemus etiam in propriis defectibus a proximis supportari. unde gregorius v. mora. Est alius seruande mansuetudinis modus ut cum alienos excessus contempimus. nostra quibus excessimus delicta cogitemus. Considerata quippe infirmitas propria peccata nobis excusat aliena. patienter namque iniuriam illatam tolerat. quod pie meminit quod fortasse adhuc habeat in quo debeat ipse tolerari. Ideo tam facilliter quidam irascuntur. quia proprios defectus quibus a deo vel primo supportantur non agnoscunt. unde puerus xix. homo indigens misericors est. Seneca regum animos indignimus. illi obliti sue infirmitatis aliene deserviunt quasi iniuriam acceperunt.

Quintum remedium est consolatio diuine ordinacionis. Nullum enim malum nobis potest inferri nisi diuina ordinacione. quod maximum debet esse fidelibus. Deus enim est velut medicus fidelissimus qui aquam tribulationis cuiusque propinat. secundum sue infirmitatis exigentiam. psalmus. Statuit aquas quasi in vtre. scilicet de celo eam dispensans filiis unde i. corinthios x. Fidelis deus qui non

pacietur vos temptari supra id quod potestis sed faciet etiam cum temptacione prouentum ut possitis sustinere. hanc rationem assignat Christus petro Iob. xvij. Calicem quem dedit michi pater non vis ut bibam illum. Sine quo nec filii zebedee poterunt sedere ad dextram et sinistram in regno. potestis inquit Christus bibere calicem quem ego bibiturus sum. Math. xx. deus est velut pater piissimus qui filium quem diligit castigat apoc. iij. ego quos amo arguo et castigo ne videlicet secundum apostolum simus adulterini filii si inquit ex disciplina non estis et participes facti sunt omnes ergo adulteri et non filii estis Iob. xij. deus etiam est velut mater misericordissima que licet castiget filiolum tamen non supra modum. Na. ysa. xlix. Non quia obliuisci poterit mater infatam suam ut non misereatur filio uteri sui. Et si illa oblita fuerit: ego tamen non obliuiscar tui. Sextum est consideracio utilitatis ipsius tribulacionis. nam veratores nostri sunt sicut apes que licet pungant. tamen diliguntur quia mellificat. Sic inimici licet rodant: tamen penam pro peccatis minuunt prudentes faciunt decorant pacientiam. augustinus hic meritum et in celo premium presertim. Circumdederunt me scilicet inimici dicit Christus sicut apes et exarserunt sicut ignis in spinis. Septimum est consideracio

nostrae impotentiae. Sunt enim quidam qui verecundantur si non tribulantes eos verbo vel facto ledunt. Sed sciat homo etiam minimis oportere peccare. Unde augustinus. Iob. tibi conuictum dicitur et times et iratus es. pulchrum resistere si potes ut dormias. Octauum est peccare et misereri insano. nam iratus aliquem impugnas. ratione in parte vel in toto non utitur. et sic cecus est stultus. et quodammodo insanus quibus naturaliter clementes sumus. Non propter xiiii. qui impacientem exultat stulticia sua. Nonnum est pauca consideracio omnium malorum que sibi possent inferri. unde gregorius. v. mora. mens sollicita antequam quilibet agere incipiat omnes sibi quos pati putat contumelias proponat. quibus sui redemptiois probria cogitans de aduersa se preparat. Que nimis venientia tanto fortius excipit: quanto se cauet et ex prescientia armavit. Qui vero in periculo ab aduersitate deprehenditur quasi ab hoste dormiens inuenitur. haec remedia sunt ire proprie. Sed principaliter iuocandum est in omnibus auxiliium diuinae gratiae. sine quo nihil possumus. Remedia autem contra alienam iram sunt tria. Primum est mollis responsio. hoc est mirabile naturale vniu. ubi molle frangit durum. Unde puer. xv. responsio molle frangit iram. Exemplum in vita patrum ubi discipulus

macharij eū pcedēs ait ad sa-
cerdotē ydolorū lignā portatē
Quo vadis demon. qui irat?
vulnerauit grauit̄ discipulum
Cū autē macharius supueni-
ens sacerdoti diceret Salueris
laborator hoc verbo lenitus p
machariū couersus est in mo-
nachū. vñ causa vulneracōnis
reddita. vulneratū ambo i mo-
nasteriū portauerūt. hō ei irat?
ē velut olla buliēs. cui aq̄ fri-
gida superfundenda est vnde
puer. xv. Os fatuorū ebullit
stulticia. Secūdū remediū ē
silēciū. verba enī sūt velut li-
gna. si saltem sint verba irato
displicibilia. s̄ ad extiguēdū
ignē oportet materiā lignorū
imminuere vñ eccl̄. ix. Nō liti-
ges cū hōie litigioso et nō stru-
es in ignem illius ligna. Se-
cūdū ergo esset interdū ab ira-
to recedere. qui nollet comburi
sic et ab igne Ro. xij. nō vs-
sēdētes km̄. s̄ date locū ire
Terciū remediū est beneficū
Beneficia enī irato impesa sūt
velut carbones igniti valētes
p caritate pximi Ideo puer.
xxv. Si esurierit inimicus tu-
us ciba illi. Si sitierit da illi
aquā bibere. pumas enī aggre-
gab sup caput ei? et dñ? red-
det tibi. Capitulum. v.

Enuidia que ut pluri-
mū ē. causa hōicidij de

q̄ Job. v. p̄uulū occidit inuidia
Tria sunt p̄ncipaliter viden-
da Primo qd̄ sit Secūdo quā
te noceat. Tercio de remedijs

Quātū ad p̄mum. Inuidia a
dic̄ bt̄us aug? ē odiū felicitatis
aliene. Dam. li. ij. dicit qd̄
ē tristitia d̄ alienis bonis Et d̄
inuidia qz non p̄t videre bona
aliorū Vñ ambro. li. de offic.
Inuidus bono torquetur alie-
no. null? autē p̄t videre equa-
nimit̄ illud d̄ quo torquetur
Pro cui? intellectu notandū
fm̄ th̄. 2. 2. q. xxxvj. qd̄ inuidia
ē tristitia de alieno bono inq̄n-
tū qd̄ aliū excedit in bono ap-
parēti. p̄cipue de quo est glo-
ria vel in quo homines appetūt
hōrari et in opinioe esse Inq̄n-
tū alienū bonū diminuere vide-
tur ip̄a excellēciā. vñ greg. xx
xj. mora. Inuidia exiani glo-
ria vel ex supbia nascitur Qd̄
sic patet. Nā cū supb? manē
gloiosus appetit sup alios ex-
cellere et magnus apparere et
cognoscit in alio aliq̄ bonū
tunc timet qd̄ in hoc ip̄i alter
excellat vel sibi equetur. et tūc
tristatur inq̄ntum hoc minuit
gloriam suā et excellēciam qm̄
h̄et in opinione hōim. Ex hoc
enim qd̄ alius in aliquo bono si-
bi eq̄tur. aut eū excedit ip̄e mi-
n? gloriosus estimatur: quia
tūc nō sup alios ip̄e excellens

putatur. Exēplū Tu scis arti-
ficiū i cuitate: vnit pegn? q̄
equaliter tibi vel meli? te opa-
tur de quo ipse laudatur. s̄ tu
times eū tibi equari aut te ex-
cellē. a doles de fama ei? v̄l bo-
no. qz fama tua minō erit. hęc
tristitia de alieno bono est iui-
dia vera. Et videtur p̄ncipali?
esse tristitia de gloria alteri? i
q̄ntum minuit gloriā tuā quā
appetis. sic similiiter est inter
diuites. nobiles. p̄dicatores.
mgros. a similes. quo ad pul-
chritudinez. fōtitudiez. sciaz.
voce. deuocōem. a de quocūq;
vero v̄l estimato bono. de quo
q̄s gloriā querit. Secundo
notādū fm t̄ho. vbi p̄i? q̄ cū
iuidia sit tristitia de alieno bo-
no: Quadruplex est tristitia.
q̄ de alienis boīs i alio cognitis
p̄t oriri. a solum quarta est in-
uidia. Primo enim quis trista-
tur de bono alterius inq̄ntū ex
eo timetur nocumētū. vel sibi
vel alijs boīs. Et talis tristitia
nō est inuidia. s̄ magis timo-
ris effect? a p̄t esse sine p̄cto
a laudabil. Vñ. puer. xxix. In
multitudine iustoz letabitur
vulg?. Cū impij sūpserint p̄n-
cipiatū gemet popul?. Et gre-
g. xxj. mora. Euenire plez q̄
solet ut nō amissa caritate. a in-
imici nos ruina letificet. a rur-
sus eius gloria sine inuidie cul-

pa tristit? Cū a ruete eo quos-
dam bñ erigi credim?. a p̄fici-
ente illo: plerosq; iuste oppri-
mi formidam? Secūdo mō po-
test q̄s tristitai d̄ bono alteri?
nō ex eo q̄ ipse h̄ bonū. sed ex
eo q̄ nobis d̄est bonum illud
q̄ h̄ ipse. Et hoc p̄rie est zel?
vt dic̄ ph̄s. ij. reth̄. Et si zel?
iste sit eca bona h̄esta: lauda-
bilis est. Vñ. j. cor. xiii. Emu-
lamini spūalia. Et iero. in epla
ad aetham. de in structione
filie dicit. habeat scias cum q̄
bus addiscat. quibus inuide-
at. a quarum laudibus morde-
atur. Vbi sumitur inuidia pro
zelo quo q̄s d̄bet icitari ad p̄fi-
ciēdū cum melioribz. Si autē
sit de bonis t̄palib? p̄t esse cū
peccato: a sine peccato. Ter-
cio modo aliquis tristatur de
bono alterius. inq̄ntum ille q̄
accipit bonum est eo indign?
que quidem tristitia nō potest
oriri ex bonis honestis. ex qui-
bus aliquis iustus efficit sicut
philosophus dicit. ij. reth̄. i.
sed de diuicijs et de talib? que
possunt prouenire dignis et i-
dignis. Et huiusmodi tristi-
tia secūdū eum vocatur neme-
sis. et p̄tinet ad bonos mores.
Sed hoc ideo dicit. quia con-
siderabat ipsa bona t̄palia fm
se. prout possunt magna vide-
ri nō respiciētibus ad eterna

S; fm doctrinā fidei bona tē
poralia q̄ pueniūt indignis ex
iustā dei ordinacōe disponun
tur ad eoz cōrectiōem v̄l ad
eoz dānacōem Et huiōi bona
quasi nichil sūt in cōpacōe ad
bona futūa q̄ seruantur bonis
Et ideo huiōi tristitia phibe
tur i sacra scriptura scdm illud
ps. Noli emulari in malignā
tibus neq; zelauis facientes
iniquitatē. Et alibi pene effu
si sūt gressus mei qz zelauis su
p̄ iniquos pacem peccatoꝝ vi
dens. Quāto modo aliquistri
statur de bono alicuius iniquā
tum alter excedit ipsū in bonis
et hoc p̄rie est inuidia: et hoc
est semp̄ prauū: vt dic̄ arist.
i. reth. Quia dolet de eo d̄ q̄
est gaudendum scilicet de bono
proximi fm caritatē. cui etiaz
directe contrariatur ut dicitur.

e Quō autē fiat inuidia v̄ia
le p̄ctm v̄l mōtale notādū ter
cō qz tres ibi sūt gradus. Pri
mū vbi materia origo a causa
iuidie ē cognicō boni alieni ex
cellentis i hōie vane gloriofo
Talis enī facilliter timet de di
minucōe sue glorie. a tristat
facilliter de bono proximi v̄nō
fm greg. xxxi. mōa. Inuidia
ex mani gloria nascitur. et ex
eadē radice etiā scdm plm. i.
reth. multe sūt cause inuidie.
Primo similitudo aliquoz fm

gentis cognicōem statimā ha
bitū aut opiniōez. Ratio ē. qz
ad istos tm̄ est inuidia quib; hō
se vult equare vel preferre
hō autē nō est nisi respectu nō
m̄ltum distancum. Null; enī
nisi isanus studet se equare v̄l
preferre in gloria hōis q̄ mul
to maiōes eo sūt. puta plebe
us regi vel ecouerfo: ideo hōis
quibus multum distat loco v̄l
tēpore v̄l statu hōmo nō inui
det. sed quibus est p̄pinquus
Nā cū p̄pinq̄ videantur in glo
ria excedere. eos nitimur excel
lere a ex eoz gloria qua oītra
nām volūtate pollent tristari
incipim;. a sic inuidere. Se
cūdo facilliter inuidet pusillāi
mes qz oīa reputant maḡ et
gloriosa que nō hnt. Tercō se
nes facilliter inuidet iuniorib;
quos putāt possidere. q̄ ipi nō
habuerūt vel nō habēt Capi
tur tm̄ inuidia sic cetera passi
ones q̄nq;. Sicut dicit Aure
olus sup. ij. di. xxxi. q. ij. quasi
p̄ quadā naturali inclinacōe
ad passionē inuidie. Sūt enī
ut inq̄t in appetitu sensitio ap
petibilitates quedā faciētes i
corpe reales trāsmutacōes cō
sequētes cōplexiones corpoꝝ
naturales. Vnde q̄ sūt cōplexi
onis frigide et hūide. sūt na
turaliter magis inclinati ad in
uidiā. ut patet de m̄ltis p̄ueis

mulieribus. et quibusdā hoīb? fleumaticis. Et racō est q̄a tales q̄litates passue sūt. iō ē i corpe aptitudo ad casum et de p̄sionem p̄pter q̄d in appetitu sensitivo oritur p̄porcional que dam aptitudo ad de p̄sioez. et ad casum. ut faciliē de p̄matur et cadat ad app̄hensioem boni alterius. Vñ sic est q̄ oia alia quedam reputant supiora re spectu sui. ideo timēt cōfundi naturalit̄ et d̄p̄hēdi. Rōne igitur talis d̄plexiō. q̄n quis videt bonū in aliquo statū inclinat̄ ad inuidēdū. et tūc fit d̄for mis trāsmutacō in cōpe. puta quidā casus manifest? i vultu et p̄pedit̄ inuidia. Et hoc mō accipiēdo inuidiā scz p̄ natura li aptitudie et passione vel eci am ut talis passio est primus motus. ut sic non ē p̄ctm s̄ pena p̄cti. vel p̄ctm lāgo modo cū sit pena p̄cti origial. h̄c de aureo. Vñ aug? li. primo. cō fes. dic. puulū quēdā collacta neū suū tonuo vultu asperisse. et illud inuidie attribuit. Vidi inquit ego et exptus sū zelā tem puerū. nondum loqueba tur. et ituebat̄ pallid? amaro aspectu collactaneum suum.

8 Secūdus ḡdus est quēdā subita et nō d̄liberata tristitia de bono p̄ximi inq̄ntum excel lens est. Tercius est tristitia

talismodi d̄liberata. seu p̄fecta. Prima est veniale p̄ctm. s̄ ter cia est mōtale p̄ctm vñ th̄. vbi prius de vtroq; dicit Inuidia ex ḡne suo ē mortale p̄ccatū. Den? ei p̄cā cōsideratur ex ob iecto Inuidia aut scdm racōez sui obiecti contrariatur caritati p̄q; est vita aie sp̄ualis. s̄m il lud. i. Job. iij. nos. scim? quo niā trāslati sumus de morte ad vitā q̄m diligimus fr̄es. vtri usq; em̄ obiectū et caritatis et inuidie ē bonū p̄ximi s̄m contra riū motū. nā caritas gaudet d̄ bono p̄ximi s̄m illd. i. cor. xij. non gaudz sup iniquitate. cō gaudz aut v̄itati Inuidia aut de bono p̄ximi tristatur. Vñd ex suo genere d̄imicitur p̄ccatū mōtale esse inuidia ideo Job v. puulum occidit inuidia. sed nichil occidit sp̄ualit̄ nisi p̄ccatū mortale. sed sic dicit̄ est sup i quolibet genere p̄ccati mortalis inueniūtur aliqui im p̄fecti mot? in sensualitate exi stētes. q̄ sūt p̄cta v̄ialia. sic i genē adulterij p̄m? mot? d̄cupiscēcie. et i ḡne h̄cidij p̄m? motus ire Ita eciā in genere i uidie inueniūtur aliqui primi motus: q̄nq; eciā in viris p̄r f̄cis q̄ sūt p̄cta v̄ialia h̄c th̄. Quart? grad? inuidie ē p̄ctm i sp̄m sc̄m q̄d d̄ inuidēcia fr̄ne gr̄e. vñ th̄. in. ij. di. xliij. dic.

Inuidia duplex est quedam q̄
est d̄ prosperitate v̄l exaltacōe
hōis. Et qued̄ que est de exal-
tacōe gr̄e sicut q̄ multi ad de-
um ouertātur v̄l aliquid hu-
iusmodi. Et talis inuidia solū ē
p̄ctm̄ i sp̄m̄ sanctū. v̄n̄ ibidē
bonauen. dicit. duplici potest
aliq̄s inuidere aliene gr̄e. vno
modo. q̄ ex hoc minuitur bonū
propriū. cui? p̄mōcōem ap-
petit singularit̄ et sic est p̄ctm̄
capitale. Alio mō q̄ visus aie
sic ē dep̄uatus. vt sic nō videt
bonū in se sic etiā nolit videre
bonum in alio. a tūc ē peccatū
in sp̄m̄ sc̄m̄. hoc autē ē in illis
maxime qui vix possunt in alio
videre bonū. Et ita alio modo
est capitale vicium. a alio modo
p̄ctm̄ in sp̄m̄ sc̄m̄ et isto mo-
do nō procedit nisi ex magna
corruptōe a malicia volūtatis
q̄ adeo gustū p̄uertit vt bonū
faciat aparē malū. et econuer-
t̄ so. Secundo principaliter
videndū est d̄ inuidia quantū
noceat. a q̄ sit detestabil̄ p̄p̄
nouem. Primo nocet p̄prio sub-
iecto in corpe multipliciter q̄a
ē tristitia. Sed tristitia sc̄dm̄
tho. i. 2. q. xxxvij. salte3 mala:
multa mala facit. quia aggra-
uat aīm ut inter3 mot? cōp̄is
exterior imp̄diat a fit hō stu-
pid? et int̄sa tristitia p̄ oib? 2
aie passioibus mai? nocumen

tū infert corpi. v̄n̄ p̄uer. xxv.
Sicut tinea v̄l timēto. et ver-
mis ligno. ita tristitia viri no-
cet cōdi. quia anim? gaudens
etatē floidā facit. sp̄s tristis
exsiccat ossa. Et ecci. xxx. viij.
de tristitia festiat mors. si hoc
verū est de tristitia que sp̄em
nō habet annexam. sicut con-
tricio habet sp̄em a gaudiū d̄
remissione a intuitu diuine mi-
sericordie. Secundo dānosa ē
inuidia. q̄ recipit eā hōti soci-
etatē ecclie. p̄s Particeps ego
sū oim̄ timēciū te et custodien-
tū man. tua Aug. 2. pensent i-
uidi. quātū bonum sit caritas
que sine labore n̄o aliena bo-
na nostra facit. Tercō inuidia
nulli p̄ct: De nocētī notum est
de innocentibus pt3. Cū cayn
inuidus abel. fratres ipsius io-
seph eūdem. et saul dauid sine
causa sint p̄secuti. Tales p̄io-
res sunt pilato. de quo matth.
xxvij. Sciebat q̄ per inuidiā
tradiissent eum. Quarto inui-
dia valde difficulter curat. q̄
est v̄lut ignis grecus q̄ in aq̄
tribulacōum ardet. a difficul-
ter extinguitur. Ideo gal. v.
nō efficiamur inanis gloie cu-
pidi inuicem p̄uocantes inuicē
inuidēs. sup̄ quo Cyprianus
zelus iste modū non habet p̄-
manens iugit̄ sine fine cū alia
fimiatur scelera. Quātoq̄ ille

cui inuidetur crescit in successu meliore: tãto inuidus liuoris ignib? inardescit. Quinto inuidia ondit hoïem pusillanimum et infimis reb? opat Job. v. p. uuluum occidit inuidia. nobiles sũt omniatiui ut ptz i hoib?. i leone. In aquila Ecõtraio ignobiles sũt inuidi Sexto signũ est p qd demon suos agnoscit Sicut caritas ecõtraio Iohann. xiiij. In hõ agnoscũt quia mei estis discipuli si dilectõez habueritis ad inuicẽ Septio socij sũt dyaboli i lucro et idãno. qz qn dyabolus lucratur et male succedit homini: inuidus hoc lucz suũ putat et econuerso. Vñ cũ fm tullii. Amicorum sit idem uelle et nolle. ptz ppositum. Octauo pditores plerũ qz efficiuntur pũ. xxiij. ne comedas cũ hoïe inuido et ne desideres cibos ei?. qm i similitudinẽ arioli. et dicitõis estimat qd ignorat. Comede et bibe dicet tibi. et mens ei? non est tecum Nono inuidus grauissima aie ifirmitate tenetur. gustũ eni aie a deo infectũ hz. ut bonũ i inica putz malũ. et ecõũso psal. v. Ne q dicitis bonũ malum et malum bonum. ponentes tenebras lucem et lucem tenebras ponentes amaz in dulce et dulce in amaz. Tercõ pncipaliter de remedijs inuidie notã

bũ qz cõtra eã ualẽt quicqz. Primo ut hõ ponat dilectõem i ea bona q pnt siml a mlis hoï. et a singul plene. sic e pdicacõ. eucaistie cõiõ. di sup oia dilecõ et rgnũ celoz. Vñ greg. qui factib? inuidie carere desiderat illã hereditatẽ appetat quaz numer? possidẽciũ ñ agustat uir eni iust? p hõ q i terris nichil appetit: aliõis pfectib? iude re nescit. Secõo inspiciere debemus quãtis fraternitatib? iugim? ois eni pxim? e frater natural? aut quoz oim vn? fuit pã adã multi sũt fratres nrĩ spũales. Quoz oim vn? pater crist? e. et m? vna vgo btitissima maria. sicut et m? vna scã ecclia Sum? eni mẽbra vni? corpis ecclie. i. cori. xij. siquid patitur vnũ mẽbrũ. cõpacũtur cetera mẽbra. Tercõ cõtra inuidiã ualẽt eradicaõ pprie supbie qz ex ea oritur. Vñ deã cõtra supbiã vl? inanẽ glam ualent etiã hõ. Quãto ualẽt cõtra inuidiã? meditacõ multiplicis dãm qd ex ea pueit ut i secũdo mẽbro patuit. sic eni grec? ignis arena et aceto solz extigui sic inuidia cõsideracõe ifructuosi stat? quẽ hz. et amaitudie. et cõsupcõne uiriũ. pãt extingui Quinto ualẽt cõtra inuidiam exerciciũ i operibus misericõdie cca pximos vl? inimicos. vñ puer. xxv.

Si esurierit inimicus tuus cibus illius si fuerit: potum da illi. prius has enim congregabis super caput eius et dominus reddet tibi. misericordia enim directe oppositum inuidie. quod per or dolet de misericordia proximi. postea vero de felicitate proximi unde de misericordia dicitur cor. xj. quod confirmat et ego non infirmior de inuidia vero Iude Iohannes xij. quod iudas murmurauit de effusione vnguenti super caput ihesu Ca. vj.

Vnde de filiabus inuidie differendum est primo quod occasiones sunt hominibus in corpore. Secundo de odio in speciali quod sit. et de eius appetitibus. Tercio an peccatores se odio habeant. Quantum ad primum notandum secundum thomam 2. 2. q. xxxvj. Et secundum gregorium xxxj. mora. Quod sunt filie quod ex inuidia oriri possunt videlicet susurratio. detractio. exultatio contra aduersum. afflictio in prosperis proximi et odium. quod sic patet. nam in conatu inuidie est aliquid tamquam principium et aliquid tamquam medium. et aliquid tamquam terminus. Principium quidem est. ut aliquis diminuat gloriam alterius vel in occulto. et sic est susurratio. vel manifeste et sic est detractio medium autem est quod aliquis intendat diminuire gloriam alterius: aut potest et sic est exultatio in aduersis. Aut non potest et sic est afflictio in prosperis. Terminum autem est in ipso

odio. Quia sic bonum delectans causat amorem: ita tristitia odium

Quo ad secundum sciendum b quod differunt ita inuidia et odium secundum thomam 2. 2. q. ceterisimam quinquagesimam octauam Ita enim est per quam appetimus malum proximi secundum quamdam mensuram. put scilicet habet rationem vindicte. odium autem est per quod desideratur malum proximi absolute Et ita est interdum causa odii quod per hoc quod aliquis appetit malum vindicte sub ratione iustitiae et cum hoc frequenter facit. peruenitur ad appetitum mali absolute in proximum quod est odium Inuidia vero est tristitia de bono alieno. unde sic tristitie opponitur gaudium: sic odio amori et causatur odium tam ex ira quam ex inuidia. sed directe ex inuidia quod ex eo quod quis tristatur de bono proximi: statim displicentiam seu odium facilius capit. Du bitatur primo utrum deus possit odiri ab aliquo Respondet thomas. ibi dem. deus potest dupliciter ab homine apprehendi. vno modo secundum seipsum puta cum per essentiam videtur. Alio modo secundum effectum scilicet cum inuisibilia dei per ea que facta sunt intellectu conspicuntur de per essentiam suam est summa bonitas quam nullus potest odio habere sic visum quod sic non habet nisi rationem diligibilis non odibilis. quod ibi nihil mali apparet intellectu

Sūt autē effectiui diuini duo gna quida; qui nullo mō pnt cōtraiaari uolūtati. ut esse uiuere. et intelligere. et talia sūt omib; etiā appetibilia. Et p ut de? est taliū effectiui autō etiā nō pōt odiri. Alij sunt effecti? dei qui r̄pugnāt inordinatē uolūtati sc; iſlic tō pene. et cohibicō peccōz p legē diuinā r̄pugnātē uolūtati peccōz. Et quātū ad tales effcūs deus pōt odiri ab aliquib; in quātū uidelicet de? apphēdit ut peccōrū phibitor et penaz iſlictor.

d Secundo dubitat an odiū si sit gūillimū peccōz simpliciter Rñ. fm th. ibidē q sic. qū est deliberatū. racō qz optimo oppōit pessimū p phm. viij. et h. sed amor dei qui est optimū oppōit odiū dei. Idō cū pimum sit optimum. Secundum est pessimū. ymo odium dei ex deliberacōe est maxime peccatum in spūm scūm fm qz peccm i spūm sanctū noiat aliquod gen? spēale pēti nō tñ opūtur in spē pēi in spūm scūm qz genēaliter inuenit in omni specie pēti i spūm sanctū vñs odiū dei mai? peccm ē infidelitatis peccō. qz ex eo orit ut effcūs ex cā. Dubitat. in. q. possim? et sbeam? odire Rñ. fm th. ibidē. lic; odio habere illud qd a dyabolo deriuat. ut

peccm. et omē illd qd p̄tinet ad dfectū diuine iusticie. et q̄cquid a deo abducit nos fm qz a dō abducit. sed naturam fratris. graciā. et huiusmōi cum sint a deo sine peccō nō possim? odire. De p̄mo d; luc. xiiij. Si q̄s uenit ad me et nō odit p̄rem aut m̄rem: nō pōt esse me? discipulus. et Ro. j. detractores deo odibiles. de secūdo. j. iob. ij. q. fr̄ez suū odit. i tenebris ē. s; hūma cautela fm greg. ibi uide da ē ne s; weste boni odij se ocultet odiū fr̄is. Quo ad t̄cū f vtz peccōres se odiāt Rñ. qz sic vñ ps. Qui diligit iniquitātē odit aia; suā p cui? intellectu notat h; th. 2. 2. q. xxv. Vbi qrit. vtz peccatōes se diligāt Amare seipm. Vno modo cū ē est omnib;. Alio modo p̄riū est bonoz. Tercō mō p̄riū ē maloz. Qd ei aliquis amet id qd seipm esse existimat hoc cōmune est oib;. Hoc autē d; esse aliqd duplicat. Vno mō fm s; b; t̄cā suā et naturam. Et fm hoc oēs estimāt bonū cōmūse esse illud qd sunt. sc; ex aia et cōpore cōpositos. Et sic etiam omēs homines boni et mali diligunt seipos in q̄ntum diligūt sui ipsoz conseruacōem. Alio mō dicitur esse hō aliquid scōm p̄ncipalitatem. Sicut p̄ncipaliter d; esse ciuitas

Nū qđ pñcipēs faciūt: dicit
civitas facere: Sic autē non
oēs existimant se esse illud qđ
sunt. Principale enim in homi
ne est mēs racōnalis: secunda
riū autē est natura sensitiva et
corpalis. Quorū primū vocat
apls. interiorē hominē: ut ptz
2. cor. v. Boni autē existimāt
principale in seipīs racōnalē
naturā suę interiorē hominem
vñ fm hoc existimāt se esse qđ
sūt. mali autē existimāt princi
pale in seipīs naturam sensiti
uā et corpālē scz exteriorē homi
nē vñ nō recte cognoscētes se
g ipos non vere diligunt Et
hoc pbat philo. in 1. ix. et h. p
quiqz que sunt amicitie p̄pria
vnusquisqz enī amicus? Primo
quidē vult suū amicuē esse et vi
uere. Secdo vult ei bona. Ter
cō opatur bona. ad ipm Quar
to conuult ei delectabilē. Qui
to cōcordat cū ipō quasi in eil
dem delectat? et cōtristatus.
Et fm hoc boni diligūt seipos
q̄ntum ad interiorē hominem
Quia etiam volūt ipm obfua
ri i sua integritate. Et optāt
ei bona eius que sunt bona spi
ritualia. et ad assequēdū opaz
impēdūt Et delectabiliter ad
cor redeūt. quia ibi inueniunt
bonas cogitacōes in presenti
et memoriā bonorū prēteri
torū. et spem futurorū bonorū

ex quibus delectacō causatur
Similiter etia; nō paciūtur i
seipīs dissencōem voluntatis
qz tota aia eorū tēdit in vnum
Econtrario autē mali non vo
lunt conseruari in interioris ho
minis integritate. nec appetūt
eius spūalia bona. nec ad hoc
opantur. nec delectabile ē eis
secum conuenire redeundo ad cō
Quia inueniūt ibi mala presen
cia. p̄terita et futura q̄ ab hoc
rēt. nec etiā sibiipīs cōcordāt
p̄t scienciā remordētē fm
illud ps. Arguā te. et statuā
cōtra faciem tuam Et p̄ idē p
bari p̄t qz mali amant seipos
fm corrupcōnem exterioris ho
minis. sic autem boni nō amāt
seipos. odiunt ḡ mali seipos
fm pñcipale sui videlicet aiaz

Capitulum vii.

Te necessariū est scire a
quō inimici vel pecca
tores sint diligēdi vel
odiendi de quibus xp̄us pre
ceptum dat math. v. dices. au
distis qz dicitū ē. diliges p̄xi
mū tuū. et odio habebis inimi
cum tuū. Ego autē dico vob̄ di
ligite inimicos vestros bñfa
cite hīs qui odert vos. et orate
p̄ p̄sequētibz et calumnianti
bus vos. ut sitis filij p̄ris v̄ri:
qui in celis est Qui solem suū
oriri facit sup bonos et malos
et pluit sup iustos et iniustos

vbi dicit glo. q̄ inimici nostri
tribus modis pugnat contra nos
sc̄z m̄tali odio. verbali oppro
briū. et corpali nocumēto. siue
lesione in exteriori bono ut no
tatur i verb̄ p̄dictis. Sed ibi
ecōtrario tria iubet veritas in
inimicis impēdēda videlicet diligere
corde. b̄ndicere ore. et opibz s̄b
uenire. de quibz tribz videndū
erit. Primo quō corde sint dili
gēdi inimici. vbi tria occurrūt
declaranda. p̄mo an inimicorū
dilectō sit nob̄ possibilis. Se
cūdo si sic. Cur inimici sint dili
gendi et nō odiendi. Tercō an
ad eorū dilectōez necessāria sit
b̄ sp̄ialis actiō. Quātū ad
primū repiūtur tam ceci tacōe
et ifecti volūtate ut affirmēt
Et quidē credāt sibi impossibi
le esse q̄ inimicos diligāt contra
quos scriptura. scōz doctrina.
et p̄horū ac natūaliū exempla
Nā math̄. v. 44. Si dimiseri
tis h̄ibz peccata eorū dimittet
et vob̄ p̄r̄ vester celestis de
bita vestra. sup̄ quo glo. vi
detis fratres. q̄a cū dei gr̄a in
pt̄ate nostra positū est quomō
a d̄no iudicemur. Inquit enim
d̄ns. Si dimiseritis dimittet
vobis. Si nō dimiseritis non
dimittetur vob̄. In pt̄ate autē
nostra est dimittere et non di
mittē. Exēpla habemus gen̄.
xl. Vbi post extremā iniuriā

am p̄ fr̄es illatā Ioseph ex a
micitia singulos osculabat. et
sup̄ singulos flebat. sic Exo.
xxxij. Moyses ap̄p̄lo crebro
reerat. cū iā p̄pe lapidaret.
tū ait ad deū. Si nō dimiseris
p̄ctm̄ populi tui. dele me de li
bro quē scripsisti. Et. ij. re. pri
mo Dauid cui suus inimicus se
mei i facie maledixit. maluit p̄
cere et letales inimicos flere no
uit. et eosdē occidētes p̄mi. re
ido ait i p̄s. si reddidi retribuē
tibus m̄ mala d̄cidā meito ab
inimicis meis iamis. Io. q̄. iij. sic
deus dilexit m̄ndū ut vnigeni
tū suū daret ut ois q̄ c̄dit in eū
nō peat s̄ habeat vitā eternā
Ad Ro. vij. sic nos xp̄us dile
xit q̄ tradidit seip̄m p̄ nob̄ in
mōtez. Iust? p̄ iniustis cū tū mi
nici essem? Et p̄ se p̄sequētibz
i cruce ait. p̄r̄ ignosce ill̄ q̄ ne
sciunt q̄ faciūt. Quē b̄tus ste
pha. sequēs p̄ inimicis se lapi
dātibz. Act. vij. flexis genibz
et clamando orabat. Vbi p̄ se
stādo orauēat dices d̄ne accipe
sp̄m̄ meū. Ad idē sūt scōz di
ctā et exempla. nam q̄ possi
bile sit nob̄ inimicos diligere
pt̄z p̄ Augustinū qui de seruo
pigro qui non vtebatur viri
bus sibi a deo collatis. sic dicit
Seruū pigrum qui fm̄ histo
riam euangelicam talentū do
mini sui creditū fodit i terras

nec in eo negociatus est. non
damnares dūs. si ea que nullo
modo fieri poterāt p̄cepisset. Et
bt̄us Tero. Anathema sit qui
dicit deum p̄cepisse impossibile
Preterea si tot mulieres. pu
eri. et tam delicate puellae flā
mas. ignes. et gladios. ymo
bestias equanimiter ptulerūt. p̄
xpo. q̄ tñ nobis fuerūt similes
Cur nō possemus iniurias et iniu
rias equanimiter tolerare et in
imicos diligere. Simile docēt
exēpla p̄hoꝝ ut in vitis eoz
legitur. nam pitacus philo.
cum ductor esset mitilensium
contra atheneñ. quoz dux fu
it. firmo ex pacto singulare
certamen indixit pitac⁹. et s̄
scuto occultato r̄thi cū firmo
nem involueret et occideret. ac
triumpho potit⁹ in principem
mitilensium leuaretur. p̄ncipa
tui post decēniū resignavit iaz
civitate optime ordinata. Cū
q̄ quidam opari⁹ eius filium
securim ingerēs interfecisset
Et occisor ligat⁹ p̄ cues pi
taco p̄ntaret ip̄m absoluit di
cēs. Indulgēciā esse supplicio
p̄tiorē. Sic escines philo. et
orator maxim⁹. cū sua eloquē
cia athenas regeret. et ibidē a
demostene oratore in orando
victus in iudicō. rodīs p̄pter
ignominia p̄geret. et ibidem
rogatu civitatis primo sua et

deinde de dōestenis orōne. cla
rissimā recitaret et cūctis vtri
usq; eloquēciam miratibus. et
plus demostenis. Sic ait lon
ge āplius mirati essetis. si ip̄m
p̄ orātem audiissetis inimici
sui testis et cōmendator excel
lentissim⁹ effect⁹ ibidē habe
tur. sic etiam valerius devitis
p̄hoꝝ r̄fert d̄ socrate q̄ seml
ictu calcis p̄cussus cum quidā
ei⁹ toleranciam miraretur ait.
Si asin⁹ me percussisset calce
vñ eū in iudicium convenirem
Cur igitur nō sic equanimiter
sustinerē ictus homin⁹. sicut p̄
cussura irracōnaliū. Qd̄ etiā in
imicis possum⁹ p̄cē patet a fili
nam si tu expectāes ab impa
tore magnū donū. et te impa
tor. offenderet v̄l p̄cūteret. Tu
ne sumptuz donū p̄deres nec
facto nec verbo p̄pter tale do
num vindicare. Cur igitur nō
faceres simile pro eterna p̄ria
inimico p̄cēdo. Quo ad. 2. p̄n. d̄
cipale. Quo inimici sint diligē
di et quare. Notandū primo
quis sit inimicus. Est autēz mi
mic⁹ ille q̄ affectat aut optat
aut voluntarie infert. aut ifer
re conatur alteri malum culpe
aut pene i aia corpe v̄l rebo. Et
huc facit nō ad correctōem p̄
ximi. nec ad iustitiā exercen
dā nec ad aliud bonū aliq̄d. s̄
tñ alteri ad malum v̄l etiam

qui mala intencōne gaudet & malo pximi. Aut tristatur de eius bono. Dicitur p̄mo qui affectat alteri malū nō ad correctionem ei⁹. sed tm̄ in malū suū. puta ex odio rācore v̄l animi amaritudine. Quia si quis vellet alteri malum pene ut cāceres. verbera. paup̄tatē. infirmitatez et huiōi. et solū ad correctionem sui et p̄fectū aie ei⁹. Aut p̄pter om̄iez utilitatē. et faceret illud nō ex amaritudine animi. rancore v̄l vindicta. s̄ fraterna dilectione. Talis nō esset inimicus alterius cēsend⁹. sed amicus. q̄z p̄desse conatur q̄muis obesse videatur. Iso parentes puniētes pueros suos et mḡri scolares. nō sunt eorū inimici estimādi. sed amici. sc̄d cūdo s̄z nō ad iusticiaz exercendam. Quia q̄ vult aut ifert alteri malū pene. amore exequende iusticie: nō est inimicus p̄sone puniende. Vñ lic̄tor nō est inimic⁹ eius quē occidit mediante iusticia. nec iudex similē dummodo nō ex odio v̄l rācore sed solum p̄pter om̄iez utilitatē illa faciāt. amore p̄clarissime iusticie. Dicit̄ tercō v̄l p̄pter aliq̄d aliud bonū. q̄z medicus qui prodesse intendit tan q̄z amicus: vrit infirmū quem sanare intendit. Dicitur quarto v̄l qui mala intencōne gau-

det & malo pximi. aut tristatur de ei⁹ bono. Quia si intencōne bona facit. ut de tristitia inuidie fuit dictū: nō est inimic⁹ cēsend⁹. Ex quib⁹ ptz q̄z hō potest licite velle ī casu amico suo malum sc̄z paup̄tatis infirmitatis mortis v̄l huiōi. dūmodo sine rācore fiat et bōa intencōne. ad bonum peccātis v̄l om̄itatis seu iusticie. Vt greg⁹ dic̄. xxij. mora. sed ut ibidē s̄bdit. ad h̄ suanda valde necessariū ē subtilissime discretiōis examē. necū n̄ra odia exequim̄. fallamur sub specie utilitatis aliene. videlicet estimātes nos mala inimicis nostris velle p̄pter eorū correctionem: vbi ex odio v̄l rancore v̄l mala affectione. Et statim loq̄tur de tyranno p̄pter facinora p̄nto. subtiliter inq̄t pensare debem⁹. q̄d s̄d bem⁹ ruine p̄toris. et quid iusticie dei ferētis. Nā cū puerū quēq̄m oipotēs deus percussit et adolēdū ē miserie p̄eūtis. et cōgādēdū ē iusticie iudicis. Secundo notādū in inimicis duo sūt cōsideranda. primū ē inimicitia odiū seu rācor quē habet ad pximū suū. et s̄m illa nō debem⁹ inimicum diligere hoc est q̄z non debemus velle q̄z sint inimici nostri aut aliorum aut ut habeāt odiū inimicitia et huiōi v̄sus nos v̄l pximos

quia hoc esset velle eorum mala
 et peccata contra caritatem. Et
 hoc tenent communiter doctores
 i. iij. di. xxxix. et xxx. et th. v. r.
 q. xxv. Quo consideranda est in ini-
 mico ipsi? natura secundum quam ad
 dei ymaginem creatus est: capax
 glorie nobiscum: et noster proximus
 Et secundum hoc dicendum. primo quod
 ex precepto tenemur inimicos no-
 stros non odire secundum naturam
 secundum quam sunt nostri proximi. Secun-
 do quod tenemur eos secundum naturam
 non solum non odire sed etiam te-
 nemur eos diligere. Ita ut ve-
 limus eis bona felicitatis eter-
 ne virtutum et bona nature fortu-
 ne. in quantum eos talia promouent
 ad beatitudinem eorum. Primum pa-
 tet per xxv. Si ceciderit inimi-
 cus tuus. ne gaudeas. ne forte
 videat deus et displiceat illi et
 auertat iram suam ab eo. et cum ab
 illo auerterit. ad illum dirigat quod
 de inimici ruina gaudebat Et
 exo. xxij. si videris asinum ini-
 mici tui in luto iacentem. non pre-
 teribis nisi prius eleues eum. Si
 inimici asinus non est relinquen-
 dus in luto. quantum in christi san-
 guine redemptus et dei ymagie
 insignitus non debet negligi homo
 Ideo. j. iob. iij. qui odit fratrem
 suum homicida est Et scitis quod omnis
 homicida non habet vitam eter-
 nam in se manentem. quod doctores
 exponunt sic. qui odit fratrem

suum. quod prius est quam non dilige-
 re eum. homicida est sui ipsi? spi-
 ritualiter et fratris sui corporaliter
 dispositie tamen Secundum patet quod
 matth. xxij. preceptum est. diliges
 proximum tuum sicut teipsum. sed in-
 imicus est proximus tuus. ut patet
 in super Itaque matth. v. dominus prece-
 ptive dicit diligite inimicos ve-
 stros benefacite hijs qui odert
 vos. Idem probat magister in 3.
 di. xxx. Ratio autem quare te-
 nemur inimicos diligere est. quia
 dilectio quam christus nobis precipit
 qua tenemur diligere proximum
 est caritas que habet facit at-
 tendere quod quilibet proximus via-
 tor est ad ymaginem dei. dei ca-
 pax et beatitudinis que capacitas
 cum sit naturaliter in inimico
 et in amico: omnes tenemur dilige-
 re ad tale bonum Deus enim est uni-
 uersale bonum in nullo minus
 his ex communicatione sui ad alium
 cui bono fauere debet et optare
 ut ab omnibus hominibus viatoribus
 honoretur. Diligam? ergo in
 inimico omne illud quod est in eo a deo
 et odiam? in eo omne illud quod est
 a dyabolo Sic enim medicus in-
 firmum diligit. sed febre persequi-
 tur. Et mater filium diligit. sed
 eius scabiem odit. Quo ad 8.
 tertium principale verum ad dili-
 gendum inimicum exigat? spe-
 cialis actuatio mentis. Notan-
 dum secundum th. ubi super. quod dilectio

nature inimici p̄t dupliciter cōsiderari. Vno modo in generali et sic est in p̄cepto. vt cū aliq̄s in generali diligit p̄ximos: ab illa generalitate inimicū nō excludat. Vñ qui oraret ex deliberatione: corde vel ore dicendo dñe da pacem huic civitati v̄l r̄giōi. d̄pto tali inimico meo: peccaret mortalit̄. q̄ cōt̄ carit̄atē ageret. Alio cōsiderat̄ dilectō p̄ximi in sp̄iali ut sc̄z aliq̄s in sp̄iali moueat motu dilectōis actual̄ ad inimicū suū. ita q̄ actualit̄ velit et optet sibi bonū. Illud s̄m th̄. non est d̄ necessitate p̄cepti. Exēpli gr̄a Cū q̄s cogitat d̄ sorte inimico suo: nō ē p̄ceptū q̄ statim velit vel optet sibi bonū actualit̄. Quia p̄ceptum d̄ dilectōis inimicor̄ ē affirmatiuū. Ideo nō obligat p̄ semp. S̄z p̄ceptū ē ut n̄ odiat eū. et nūq̄ affectet v̄l optet sibi malū int̄cōe nocendi. Quia nō odire p̄ximum est p̄ceptū negatiuū. Ideo obligat ad semp et pro semp. Est t̄n s̄m th̄. hoc de necessitate caritatis. s̄m p̄paracōem animi. ut sc̄z homo habeat aim̄ pat̄ū ad hoc ut in singulari inimicū affectiue et etiā effectiue diligeret si necessitas occurreret. S̄z q̄ absq̄ articulo necessitatis h̄c hoc actu impleat: p̄fectiōis ē. vt auḡ. p̄bat in encl̄idion Et

ut ibidē dic̄. esset adhuc maioris p̄fectiōis. q̄ homo magno conatu et p̄fecto amōe elicitō ferretur dilectiue in inimicū cū affectū sibi volendo bonū. potissimē dū ille inimicus actu offēdit ut fecerunt xp̄s in cruce et Stephan̄ mortuū.

Capitulum vñj.

Ecūdo cum inimici nos a

persequantur ore debemus eis dilectōis

beneficia ostēdere nō solū cor d̄ s̄ etiā ore q̄ fieri p̄t tripliciter de q̄b̄ p̄ p̄senti tractabit̄. Primo de recōciliacōe. Secūdo de vitanda calumnia. Tertio de oracōe et de impendenda benedictione. Quātum ad p̄mū: valet illud math̄. v. Si offers munus tuum ad altare et recordatus fueris q̄ frater tuus h̄z aliqd̄ adūsū te. relinq̄ ibi mun̄ tuū ante altare et va de recōciliari fratri tuo. Vbi t̄ primo notādū q̄d sit templum in q̄ offerēdū sit mun̄. quid altare sup̄ quo. et q̄d mun̄ seu sacrificiū. Tēplū ē aīa mūda et corpus q̄ sūt deo p̄ xp̄i passiōez in baptisate consecrata teste ap̄lo. i. cor. iij. nescitis q̄ tēplū dei estis v̄s. Et itez tēplū dei sc̄im ē q̄d estis v̄s. Et alibi ep̄ti estis p̄cio m̄gno glōificate et p̄tate deū in cōp̄v̄o. alt̄ae ē fides v̄ca et firma d̄ q̄ lex v̄l

Habemus altare d quo edere
 nō habent q̄ tabernaculo dser
 uiūt. fūdantū enī aliud sup̄
 quā fidem ihesu xp̄i nemo p̄t
 ponere p̄ter id qd̄ positū ē qd̄ ē
 cristus ihesus. i. cor. ix. Quia
 sine fide impossibile ē placē dō
 hab. xi. Munera et oblacōes
 sūt actus principalit̄ interio
 res aīe ut. meditacio bonorū.
 cōplacencia diuinorū. affect⁹
 et oꝝ mentalis. d̄i dilectio ⁊
 p̄rimi. ⁊ h̄is similia. Ex qb̄
 interius in templo cordis ob
 latis debet homo proiūmpere
 ad actus exteriores latrie vl̄
 dulie. vt ad iubilacionem ym
 num. oracionem vocalem. ob
 lacōem. opera m̄ie corpalia et
 sp̄ialia ⁊ similia. que sine ite
 riorib̄ muneribus fere nulla
 sūt. ⁊ ista ē exposicō s̄m aug⁹
 Sc̄do notādū q̄ ista mūera
 non essent deo ḡta si nō esset ī
 offerēte caritas fraterna. vñ
 nullum op⁹ est deo acceptum
 sine caitate. teste ap̄lo. i. cor.
 xij. dicente Si linguis hominū
 loquar ⁊ angelorū ac. Et idō
 factur⁹ aliq̄ op⁹ bonum qd̄
 est mun⁹ debz qd̄ bonū. p̄posi
 tū nō totalit̄ dimittere. s̄ mu
 nus relinq̄re an̄ altare id ē hu
 iusmodi op⁹ differe et ad fra
 trem p̄gere pedib̄ corpis vl̄
 anime et r̄cōciliari fratri satis
 faciēdo. yho facto. vl̄ ytroq̄

et tunc offerre debz mun⁹ suū
 Vnde aug⁹. in sermone domi
 ni in mōte. Cū aliq̄d tale obla
 turi sum⁹ in interiori tēplo. p̄
 gendū est ad recōciliacōez cū
 fratre. dimittēdo tale munus
 sp̄iale. p̄gendum est n̄ pedib̄
 corpis. sed motib̄ animi. hu
 miliē te ex affectu proster
 nēs fratri. ad quē cara cogi
 tacōe occurras ī aspectu eius
 cū munus oblaturus es. S; si
 frater p̄ns est ⁊ ad eū ire pos
 tes n̄ simulato aīo lenire atq̄
 in gr̄a; reuocare veniā postu
 lādō. Si hoc corā deo prius fe
 ceris p̄gēs ad eū n̄ pigro mo
 tu corpis sed celerrime dilcōis
 affectu atq̄ inde veniēs id ē
 intencōem reuocans ad id qd̄
 agere ceperas: offeras mun⁹
 tuū. hoc enim remediū est con
 tra p̄m ire qd̄ s̄m aug⁹. supbi
 amplecti n̄ valēt. Inflati enī
 hoc medicamē caritatis et hu
 militatis subire nolūt. Ter
 cō notādū q̄ tribz modis oti
 git frat̄e h̄re aliq̄d conf̄ te.
 Primo modo si ille habeat cō
 tra te iram aut odiū. q̄muis tu
 illi nullā iniuriā feceris nec fue
 ris sibi iniuste et p̄ aliq̄d debi
 tū causa istū odij ā ire. S; fō
 te susurratores aliq̄ suis susur
 rijs hoc fecerūt. Aut ille forte
 frater sp̄ote assumpsit sibi cō
 tra te irā. odiū vl̄ indignacōz

ex falsa vel solū estimata iniuria quam credit ex leui aut friuola suspicōe. In isto casu nō est preceptum ut ad eum vadās. et coneris procurare reconciliacōnem sui. cum nullā sibi iniuriam feceris. Esset tamen consilij et magni meriti se hūiliare coram fratre modo statim dicēdo. et eū ad pacē et concordiam reuocare. et esset adhuc maioris meriti et perfectiōis hoc agere cum fratre. quē tu non offendisti. sed ipse te. Unde cris. non dicas: michi nocuit. non ego illi. Si enim pro gloria salutis tue iubet deus amicitiam facere: tu offensus debetis preuenire offendentem. ut duplicem gloriam consequaris vnam scilicet. quia iniuste offensus es. aliam quia prior ad amicitiam moues. Et est aduertendum quod in illo casu non debet homo a fratre sibi sic sine causa irascenti veniam petere ex quo nō in eum deliquit. Sed vadat ad eum in se apud ipsum excuset siue caritative declarat quod in eū nō peccauit. et sine demerito contra eū irascitur. Et sic eū a tanore et ira reuocet. nisi forte hō timeret quod huiusmodi hūilis reuocacō verisimilit̄ in detrimentum fratris cederet. iniuste irascentis. qui forte aut superbiret. aut audaci⁹ alijs

nocer⁹. Et cū hoc timeret cauci⁹ esset ut intermedie persone corosū inducendo ad concordiam poneret. et innocētē petēdo per dimissioē offense. Vñ aug⁹ in sermone dñi in monte. Tūc hō frater aliquid aduersum nos. cum nos eum in aliquo lesim⁹. Nos autem aduersus eum habemus si ipse nos lesit. Vbi nō est opus pergere ad reconciliacionem sed tantū dimittere. sicut tibi ad omni dimitti cupis. quod ipse commiseris. Et in sermone de concordia fratrum cui⁹ initium dies istius. dicit aug⁹. nolo ut mentiaris. nolo ut ut dicas illi. da michi veniam quia te nosci nō peccasse in fratre tuo. nisi tu scis quod ipse peccauit in te. nō tu in illū. Noli venire ad fratrem tuū qui in te peccauit et vltra ab eo petere veniā. debent tū inter vos esse alij pacifici qui illum obiurgent. ut a te pri⁹ veniam petat. Tu autem esto parat⁹ ignoscere prorsus. ex corde dimittere iam dimissū habes adhuc quid facias orapro illo ut petat a te veniam quia scis ei nocere si non petit.

Secundo cōtingit fratrem aliquid habere contra te. ut si habet contra te iram vel odium. Ideo quia tu ei iniuriā fecisti. et ei iniuste causa et occasio illi⁹ odij fuit. In illo casu des obmissis

alijs actib? tuis fratri a te le
so p iniuria sibi illata satisfacere.
actu a voluntate. a ei mō
supradicto vt melius poteris
rēcōciliari vñ Cris. sup illo va
de prius rēcōciliari frī tuo dicit
in persona dī ego libēter cō
temnoz. ego libenter honoris
mei paciō damnū. libēter ego
dñ? expecto suos. tñmō vos
in amicitia; veniat. Vade er
go vt scias. qz plus diligo cō
cordiā fideliū meoz. quā mu
nera. qz munera hōim nullū fa
ciūt deo lucr. Caritas vero il
loz. dei gloria; opatur. ppter
hō itaq; oia facta sūt. ppter hoc
de? homo factus est. et ppter hō
hoc vniuersa negociatus est.
ut hōies ad caritatiuā cōcordi
am in bono congregaret. Et ite
rū qz diu hōies fideles inter se
aliquā dissensioem habuerint
mun? eoz non suscipitur. ora
cio nō exauditur nec de? vult
esse amic? fidelium qz diu inē
se fuerint inimici. Et cōsequē
diē Qual? aut pcessit offensio
talis debet sequi rēcōciliacō. si
operib? offendisti. opibus re
conciliare. Si cogitatu offen
disti. cogitatu rēcōciliare. Si
verb? offendisti. verb? reconci
liare. Ideo etiā xp̄us math. v
stati post pfata vba vbi docet
rēcōciliacōem fraternā dicit.
Esto cōsentiens aduersario tuo

cito dū es i via cū eo. ne forte
tradat te aduersari? tu? iudi
ci. a iudex tradat te mistro a i
carcerē mittais. Amen dico ti
bi. nō exies in dō donec reddas
nouissimū quadrantē. vbi fm
aug. per aduersariū in via in
telligitur ille cui iniuriā fecisti
Per iudicē xp̄s. p ministr? de
mon. p carcerē infernus. et do
nec capiatur nō pro distācia
tēpis finita. s; infinita. penas
enī ibi posuit? semp rōdet et nū
qm p soluet. Tercō mō cōtin
git qz frater tuus habet aliqd
aduersū te ut scz cū tu sibi iniu
riam fecisti. hō habet cō te et
licet sciat qz sibi iniuriā fecisti.
sue nesciat. nullā tñ cōtra te ha
bet ppter hoc irā odiū vel rācor
em. In isto casu nō oportet le
dētē petere veniā a ad cōcor
diā reducere. ymo in casu non
expedit. vt si lesus ignoraret
sibi iniuriā factā qz hō faciēdo
sibi manifesta occasio rācoris
daret. Tñ dōbito iusticie opor
tet ut lesus satisfiat cui abstuli
sti hōiem vl res. p verba vl fa
cta satisfaciēdo. vñ aug? in
epla. ad macedonium. Si alie
nū. qm pccm est cū reddi pos
sit nō redditur. non agitur pe
nitēcia. s; fingitur. si aut vera
citer agitur. nō dimittit pec
catū nisi restituatur ablatum
Sūt aut ēca pcedēcia. xij. 8

dubia que mouet hūbt? in ex
 pōsicōe regula bti aug. a sol
 uit Dubitatur pmo. quē mod
 tenē sbet q̄ recōciliāe vult fra
 trē quē offendit Rñdit: tripli
 cem. verbo placet. cito. et man
 suetudie. Prio q̄dē q̄libet tene
 tur ad satisfactōem illi quē le
 sit verbo in rixādo Argumētū
 ad hoc est. Ero. xxj. vbi dī q̄
 si aliqui rixati fuerit. et p̄cūse
 rit alter alterū a mōtu? nō fu
 erit. s̄ in lecto iacueit: tenebi
 tur eidē ad expēsas i medicos
 Si hoc verū est de lesione tali
 ergo a verbo satisfacere debet
 q̄ vbo lesit. cū verbis aliq̄n ḡ
 uius quis ledatur q̄z plagis.
 Secundo cito tenetur etiā ad
 satisfactōem q̄ i restitucōibz
 q̄n sine die debētur: om̄i die de
 bentur Ita a hic vñ Eph. iij.
 Sol nō occidat sup iracūdiaz
 vram Tercō etiā i satisfaciēdo
 sic d̄z caue a mō supbo. v̄l aspi
 ritate q̄ satisfactō p̄sit ad cu
 raōnē ire fine. p̄pter illa dic.
 Aug? in regula Qui cōiūcō
 v̄l maledictō v̄l etiā criminis
 obiectu. aliq̄e leseit memine
 rit satisfactōe q̄nto cici? cura
 re. q̄d fecit Dubitat secūdo
 p̄ quot q̄s satisfacē sbet Rñde
 tur p̄ tria p̄t huiōi satisfactō
 esse. vna p̄vba. vt cū q̄s petit
 veniam de offensa ab offenso
 Sic faciebat aug. scribēs Te

ronimo Obsecro te p̄ mansue
 tudinē ihesu cristi. si lesi te: ig
 nosce michi Alia est per corpo
 ris humilitatem. Sic fecit se
 mei dauid cui maledixit. ij. re.
 decimonono. Semci prostratus
 coram rege ad eum dixit.
 non reputes michi ad iniqui
 tatē neq̄ memineris iniuriar
 serui tui eē. Tercia est per ob
 seq̄a. sic Jacob muneribus vo
 luit placare fratrem suū esau.
 Ro. duodecimo. si esurierit ini
 micus tuus: ciba illum. si sitit
 potum da illi. q. d. per hoc pla
 cabis illum et redibit amici
 cia Dubitatur tercō an q̄
 libet offendēs teneatur ad om
 nes huiusmōi satisfactōes
 Rñ. q̄ nō. sicut ledēs alium in
 rebus: nō tenetur nisi ad certā
 quantitatem rei restituende.
 Ita et offendens in verbo: nō
 tenetur ad omnes satisfactio
 nes. s̄ ad certam. scdm quanti
 tatem offēse Dubitatur quar
 to q̄z statim offendēs teneat
 recōciliāe offensū. Rñ. aut of
 fensus ē absens aut p̄ns. si ab
 sens sufficit offendēti propo
 situm satisfaciendi sine mora
 cū p̄teit sic i restitucōibz. nec
 opt̄z q̄ vadat in hoc casu p̄edi
 bz. s̄ sufficit aio. si vero ē pre
 sens. aut fuit leuis offēsa Ita
 q̄ non creditur offensus ḡuē
 turbatus. v̄l grauis. Si leuis

potest differri satisfactio usque ad
 tempus modicum Si vero grauis
 debet sine mora satisfieri Tum
 ratione debiti quod omni die debet Tum
 etiam ratione caritatis fraterne. De-
 bet enim opera dare ne ita crescat
 in odium et iram faciat de fe-
 stuca et animam faciat homicidam
 k ut augustinus ubi prius dicit Du-
 bitatur quanto uisus in ca-
 sibus peccatis teneatur dimittere
 offendenti impenitenti nec satis-
 factiendi Cum deus cuius misericordia
 nam excedit in infinitum nunquam
 dimittat impenitenti Rationem quod sic
 quantum ad remissionem irascentiam
 cordis quo ad rationem vel iram
 non ratione illius quia impenitens
 est sed ratione sui ipsius ne peccet
 non est autem simile de deo cuius
 ira non est peccatum impenitenti
 tamen peccati in nos non tenemur
 dimittere dimissione exteriori
 unde lucus xvij. Si septies in die
 peccauerit in te fratrem tuum et sep-
 ties in die ad te conuersus fue-
 rit. dicis penitet me dimitte il-
 li dicit glossa Non iubemur pas-
 sim peccata dimittere sed penitenti
 que intelligenda sunt quod impeni-
 tenti peccati in nos non tenemur
 peccata dimittere dimissione
 exteriori. uel quod non tenemur in
 foro peccati impenitenti dimit-
 i tere Dubitat sexto quod sit il-
 la dimissio exterior quae dimit-
 tit offensum offendenti non est pec-

catum quia hoc tamen deus dimittit.
 nec satisfactio quia illa soluitur
 tunc Rationem quod est acceptatio satisfac-
 tionis uel indicatio reconcilia-
 tionis uel factio. expressa ut cum
 offensus offendentem fle-
 ctente genua eleuat. uel dicit
 dominus peccat tibi. uel peccato. uel satis-
 factum est michi uel similia.

Dubitatur septimo an post m
 huiusmodi satisfactioem uel etiam
 antequam dimissione inter se ca-
 licet signa rancoris retinere Rationem si-
 gnorum huiusmodi quedam sunt propinqua
 quedam remota propinqua que i-
 gerunt probabilem suspitionem de
 rancore. ut cum aliquis nunquam uult
 alteri loqui et toruo uultu sem-
 per eum respicit et similia Et ista
 nulli licet retinere quia ab omni
 specie mala abstinendum est secundum
 apostolum Et sicut eleazar abstinuit
 a carnibus que similes erant
 porcinis ne scandalisaret Ita ne-
 mo debet illa signa facere per que
 probabiliter crederetur esse in
 odio Remota sunt que non in-
 gerunt argumentum de odio
 licet odium subsequatur ut sunt sub-
 tractio familiaritatis. et suorum
 aliquorum et similia Et ista
 licet retinere omnibus dummodo non
 fiat malo animo primo potest esse in-
 terdum meritorium cum fit propter bo-
 num alterius Quod autem interdum
 dicitur quia hoc non debent face-
 re perfecti si intelligatur quod hoc

nō est pfectōis. Verū est Ali-
ter nō videt' esse verū. Dubi-
tat' octauo. vtz iuriatus te-
neatur querere recōciliacōem
iuriātis. ipō n̄ petēte Rñ. q̄
nō tenetur ex hoc solo. sed racō
ne fraterne caritatis posset te-
neri i casū. scz si crederet' p̄ba-
biliē q̄ p̄ h̄ liberaret aīam ei?
ab odio mōtali. et nō esset oc-
casio mali i eo v̄l in alijs huiōi
excellens humiliacō Qd̄ autē
dauid iniuriat' q̄s fuit recōci-
liacōem a saule nō penitēte et
similia opa sanctōz. nō optz
q̄ imitem' qz magne pfectio-
nis opa fuerūt Dubitatur
nono. Esto q̄ aliqs offendat
aliū v̄to i secreto. et petat offē-
sus satisfactōez i publico. nū-
q̄ tenet' ad huiōi satisfactōne
offēdēs v̄l ecōūso offendat ali-
qs aliquē in publico vult satis-
facē tm̄ i secreto nūq̄ sufficit
ei. Rñsio ad p̄mū q̄ nō tenet'
ñ forte qd̄ fēm fuit in secreto.
publicū fuisset Sic fur q̄ latē-
ter accipit. nō tenetur publi-
ce satisfacere Ad secūdū dicen-
dū q̄ nō sufficit. argumētū ē
ad hoc actur' xvj. d̄ paulo. cui
publice cōdenato ad carcerem
nō suffecit occulte liberai: sed
publice Dubitat'. x. ponat' q̄
aliqs impolueit altei culpā. et
lesus nō vult accipe satisfacti-
onē a ledēte. ñ dicat se m̄titū

fuisse. nunq̄ tenetur ad hoc le-
dēs. Rñ. si ledens scit se dixisse
v̄z. nullomō d̄z dicē cōtraū
nec h̄ debet ab eo req̄ri. si autē
scit v̄l credit se dixisse falsū v̄l
dubiū. fm̄ q̄ h̄z i oscia sua: sic
dicē debet. sic restituere tene-
tur q̄s rem ablatā cum damno
sue rei. p̄t tñ adicere aliq̄ alle-
uiancia culpā suā. vicz q̄ ex ai-
turbacōe illud dixit vel q̄ ita
audierat. vel credebat tūc. li-
cet mō r̄putet falsū. Ad h̄ au-
te; q̄ dicat se m̄titū fuisse nō
tenetur. quia p̄ h̄ reuelaret se-
cretum m̄tis sue peccatum qd̄
sibi multum noceret et alijs nō
p̄d̄set. qz ita restituit fama
altei p̄ hoc q̄ agnoscit se falsū
dixisse. sicut si diceret se m̄titū
fuisse. hoc omnia hūbertus.

Dubitatur. xj. Quid facere
debeat offendens q̄ petit veni-
am a lesō s̄ lesus nō vult dimit-
tere Respond. augustinus in
quodam sermone sic Si fratri
tuo per te offenso in cōde in ve-
ra humilitate et caritate non
ficta dicis: dimitte m̄. et ille
nolueit tibi dimittere. noli es-
se sollicitus. sui estis. abo vni
dominū habetis. Cōfuo tuo
debes. cum rogasti: noluit ti-
bi dimittere. interpella dominū
amborum. et quod tibi dimi-
sit dominus. si potest exigat s̄
uus vult augusti. q̄ petendo

venia a suo tali et post vel an
a deo liber est. licet si intulit da
nu: p illo satisfacere debet le
so Et lesus grauius peccat cu
ius ut dicit aug? oraco no ex
audit. minus no accipit nec
p dimittit peccatum. Dubi
tat. xij. vtrum platus aut ali
us superior. racione istius pcep
ti de reconciliacōe fr̄is teneat
veniam petere secundum mo
dū dictū a s̄bdito suo. q̄ eū in
iuste lesit aut i corrigendo mo
dicū lesit. R̄ndet aug? in p̄di
cto sermone dicens. sunt p̄so
ne hūiles p ordinē seculi hūi?
a quib? si petimus veniam ex
tollunt i superbiam. Et s̄bdit
durum videt ut iubeam q̄ si hō
dñs peccat in seruū suum. iniu
ste litigando. iniuste cedēdo. et
similia. q̄ dicat ille isti Igno
sce. da michi veniā. nō q̄a nō
s̄bet facē: s̄ ne ille icipiat su
pbire. Quid ergo faciat dñ?
an oculos dei peniteat eū Et si
nō p̄t dicere seruo suo. q̄ non
optet da michi veniā. blande
tñ illū alloquat. blāda enī ap
pellacio venie est postulacō et
in regula dicit aug?. Quan
do necitas discipline vos dice
re dura verba opellit. si etiam
vosipi excessisse modū sentitis
nō a vob̄ exigit. ut a vob̄is s̄b
ditis veniam postuletis. ne a
pud eos quos oportet esse sub

iectos. dum nimium suat hu
militas: regendi frangat au
toritas Quo ad secundum q
p̄ncipale sciendū. q̄ x̄ps alio
modo iubet ore b̄nfacere. vide
licet inimicis b̄ndicēdo. eis nō
detrahēdo vñ Ro. xij. nemi ma
lum p malo reddētes. s̄ bene
facite psequētibus vos: b̄ndi
cite et nolite maledicere Et is
x̄ps iubet math. v. dicēs. Ora
te p psequētib? vic? p opa et
calumniantib? vos sc̄ per ver
ba Calumniari etenim est niti d
fectū in aliquo iuenire vel cri
mē sibi imponere. Et ē duplex
calumniator. vnus est q̄ falsū
crimē aut d̄fectum altei impo
nere nitit. Aut si verum tamē
occultum. iponit publice. nō s̄
uato ordine diuini iuris Et fa
cit hoc tñ in malū alteri? ut i
de puniat v̄l diffametur. Alē
est qui etiā benefacta ab alio
nitatur ostendere mala. aut fi
cte facta. ut eū p h̄ p̄pocritā
ostendat Aut ut ad penam v̄l
malam famam apud alios tra
hat. Sed dubitat vtrum r
aliquis peccet infamiam nō re
pellēdo R̄n. th. q̄dlib. ix. q. vj
ar. ij. Vtrūq; sc̄ contemptus fa
me et appetitus p̄t esse lauda
bilis. et viciosus fama enī nō
est necessaria h̄i p̄pter seip̄s
s̄ p̄pter primum edificandum
Appetere ergo famam p̄pter

primum: caritatis est. Appetē
 vero ipse seipm ad inanē glo-
 riā spectat. Et ecōtario cōtē-
 ptus fame rōne sui ipsi? humi-
 litatis est. Racione vōo primi
 s ē ignauie et crudelitatis. Illi
 ergo q̄b? incūbit ex officio v̄l
 ex statu p̄fectōis alioꝝ salu-
 ti p̄uidere peccāt. nisi i famiā
 p̄paz iuxta posse repellāt. Alij
 vero q̄b? magis custodia sue
 salutis i nimis p̄nt sue humili-
 tati p̄uidentes famam v̄l i fa-
 miam cōtemnere. Sed cum
 i faia dupliciter repellat. scz oc-
 casione subtrahēdo. Et linguas
 detrahēciū cōpescendo: Primo
 modo omēs tenent infamiaz
 vitare. alias sine scādalo acti-
 uo fieri nō possēt. qd̄ semp est
 peccm. Sed secūdo modo nō te-
 net nisi quātū debet aliquis sa-
 luti primi p̄uidē. Vñ greg.
 ome. ix. sup̄ Ezech. dicit. lin-
 guas detrahēcum sic nō debet
 m? nō studio excitare. ne ipi
 peant. Ita p̄ suā maliciā exci-
 tatas debēt eq̄nimit̄ tolerare.
 ut nob̄ meritū crescat. Aliq̄n
 etiā cōpescē ne dū de nob̄ mala
 dissemināt: eoꝝ q̄ nos ad bōa
 audire poterāt corda inocēciū
 corūpant. Et infra. hñ etem
 quoz vita in exemplū imita-
 cōnis ē posita. debēt si p̄nt de-
 trahēciū sibi verba cōpescē ne
 eoꝝ p̄dicacōne nō audiāt qui

audire poterāt et i p̄uis moribz
 remanētes bñ viuere cōtēnant
 hęc de th. p̄nt tñ saluo p̄fectō
 omis statu p̄fecti orare deum
 ut liberēt a calūniatibz. ne i co-
 rū p̄secucōe ruāt vñ ps. Redi-
 me me a calūnijs hoim ut custo-
 diā mādata tua. Quo adē t
 cū p̄ncipale iubem̄ etiam ore
 orare et cōde p̄ p̄sequētibz et ca-
 lūniatibz nos quātū cōtāt. Et
 hęc oracō a fidelibz diligētissi-
 me est obsuāda. qz exaudibi-
 lissima ē amaxie meritoia qz ex
 magna caritate p̄cedit. Cōsua-
 ta ei caritas fac̄ p̄ inimicis ora-
 re magno s̄fideio ut cōtāt ab
 errore vie sue nec quicqz ut dic-
 cris. sic p̄picū est ut inimicos
 amare et p̄sequētibz et calū-
 niatibz orare. Et viceūsa inter
 oēs n̄ras orōnes illa peioꝝ et
 piculiosior et irroabilior. q̄ ora-
 mus ut nos de? vindicet de ini-
 micis n̄ris. Tales ut cris. dicit
 sagittas p̄nicōsas infigūt. et
 dignos se efficiūt ut malū qd̄
 inimicis imp̄cant: eis deus in-
 ifligat. Et scdm̄ eūdē. Cum a
 proximis molestamur: nō ho-
 mini cui compati deberemus s̄
 demoni hominem vexanti in-
 dignari deberemus. Si enim
 ipse homo naturaliter homini
 febricitanti grauit̄ condolet
 non irascitur. Cur anime de-
 moniacis infirmitatibz p̄esse

quā iniuriat nō cōpateremur

Capitulum nonum

Et cō mō diligēdi i
imicos. vic; bñfacien
do cōf eoz psecucōes

vbi tria sūt dicenda. Pr̄o vtiū
ex p̄cepto teneam̄ iimicos no
stros diligē effectie. sic q̄ eis
bñficia ip̄dā? a exteiora siḡ
dilectōis oñdam? Sec̄do an
sit magis meitorū iimico bñ
facē q̄ amico. Terc̄o qm̄ malū
sit rācorē contra p̄ximū tenere.

a Quātū ad p̄mū notād fm̄
tho. 2. q. 2. v. q̄ bñficia a di
lectōis siḡ q̄ q̄s exhibet p̄xi
mis i oñi v̄l p̄ toto p̄plo alie?
civitatē v̄l p̄ alicu? mōal te
rij cōmūitate. talia bñficia et
dilectōis siḡ exhibē iimicis ē
de necitate p̄cepti. Ita q̄ hō i
tali casu etiā iimicos suos p̄
pter iimiciā a generalitate
nō excipiat fm̄ modū de iteri
ori dilectōe sup̄ tactū. Quia
effect? a signa caritatis ex
teriora dñt p̄pōcōari interiori
affectui. Dilectō autē ut sup̄
ta. tū fuit i oñi etiā ad iimic
cū est p̄ceptū. Et si iimicis p̄fa
ti effect? nō exhiberentur. p̄
tineret ad vindic t̄ā iniustā cō
tra illud leuiti. xix. nō querat
vlcōem et nō eris memor iniu
rie oculū tuoz. Et fm̄ Rich. i

ij. sentē. etiā hō tenetur iimic
eis suis effectū salutacōis o
suete a oñis ip̄ndere. id est te
netur exhibere eis istā saluta
ciōem q̄ ex cōmūi cōsuetudine
illi? loci ab oibns solet imp̄di
nisi forte in casu quo timeret
istum ex hoc p̄vocari v̄l semet
ipsum. v̄l timeret aliqd̄ aliud
malū ex hoc oriri. Alia sunt bñ
ficia aut dilectōis signa. que
quis exhibet p̄ticulariter solū
aliq̄bus p̄sonis forte sibi ma
gis familiaribus et amicis. si
ue sint bñficia sp̄s sue cōpis
p̄pria. anime ut opa mie sp̄ua
lia ut i versu isto cōtinētur. Cō
sule. castiga. r̄mitte. solāe. fe
roza. Siue corpis ut in versu
vestio. cibo. p̄to. do. tectū. vi
sio. soluo. sepelio. a filia. De b
h̄is dicēdum. p̄mo q̄ necessa
rie obligacōis est talia impen
dere tā amicis qm̄ iimicis tpe
necessitatis. vñ math. v. p̄p̄
hoc xp̄us ait Bñfacite h̄is q̄
oderunt vs. et orate p̄ perse
quētibus a calumniātib? vs
Ite. j. ioh. ij. Qui habuerit
fratrē suū necessitatē paciētē
et clausit viscera sua ab eo.
quō caritas dei manet in eo. Et
Amb. pasce. fame moriētē si
non paup̄ti occidisti. ergo a
filii. Si nō cōsulisti in necita
te. v̄l tūc a p̄ccō nō defendisti

et huiusmodi occidisti. si sub precepto
tenemur non occidere. ergo in
necessitate sub precepto. subueni
re etiam inimicis. Secundo mei
torium esse potest quod quis talia bene
ficia et dilectionis signa exhibe
at inimico omni congruo tempore et op
tunitate se offerente. si tamen ex
casu necessitatis non est de ne
cessitate salutis. nisi secundum prepa
rationem animi. Optet enim ut ho
pitem animi habeat quod si occur
reret necessitas in illo casu inimi
co suo talia beneficia dilectionis
exhiberet pro posse. Et tenet ex
hibere talia etiam inimico quantumcumque
casus necessitatis occurrerit et
optunitas adest et plene tenet
amico in necessitate. sed quod aliquis
ex casu necessitatis huiusmodi be
neficia alicui inimico exhibe
at est supererogatio et consilium.

c. Quo ad finem an sit magis
meritorium inimico quam amico bene
facere. Respondeo quod sic. Quia videlicet idem homo
equum interfectum actibus et ex equali cari
tate et ceteris partibus diligit uno
tempore amicum et alio tempore inimicum et
vtriusque benefacere. vel si vnus diligit
amicum et aliter diligit inimicum. et
cetera sunt paria scilicet quod diligunt
equum interfectum actibus. et ex equali ca
ritate. et sunt equaliter dispositi
Tunc dilectio inimici et beneficia
eius sunt magis meritoria quam dile
ctio et beneficia amici vnde greg.
beneficia quanto sunt minus obbita. ta

to sunt magis accepta. Sed mi
nus obbitum est inimicum diligere quam
amicum. Cuius est ratio quia secundum the.
2. 2. q. 27. vij. Et secundum doctores in
1. di. 27. vij. Quatuor sunt quae au
get in nostris bonis actibus meritum
Primum est libertas. Quanto enim ho
mo operatur plus secundum rationem et
voluntatem non naturaliter mere nec
coacte tanto ceteris partibus plus
meretur. si in dilectione inimici
nec natura nec beneficia inimici
mouent ad diligendum. primo ma
gis ad odium. Secundum est diffi
cultas. quia quanto actus alius ex
se est difficilius: tanto ceteris pa
ribus est magis meritorium. Et
dicitur notate ex se quia duplex est
difficultas in operando vna pue
niens ex ipso opere ex se ut ieiuna
re in pane et aqua est difficilius quam
cum vino et piscibus. Et pauperes da
re denarium de necessariis est diffici
lius quam diuites dare denarium de
superfluis. et haec difficultas au
get meritum. Alia est pueniens ex
in dispositione operantis solius. puta
quod se neglexit ad bonum dispo
nere. vel male se habitauit. et hoc
non auget meritum. unde patet
quod sepe plus meretur cum modico
congruamine ieiunans religio
sus quam male assuetus mereatur
ieiunando cum maiore labore.
Sed certum est quod facilius est ami
cum diligere quam inimicum. Tercium
est caritas. Nam nullus actus est

meritorius nisi a radice aliquo
mō pcedat caritatis. Et q̄nto
act⁹ ex maiori caritate pce-
dit tāto ē deo acceptior. et ma-
gis p̄ dñs eo merem̄. sed dile-
ctio inimici ex caritate causa-
tur totalit̄. et solū d̄pendet ex
dilectōne dei actuali v̄l hitu-
ali. et nullā aliā causam mouē-
tē h̄; nisi deū. Amici vero dile-
ctō mltas alias causas h̄; pu-
ta bñficiū et alia. Quātū e cōa-
t⁹ ad bonū. q̄ vbi maior cona-
t⁹ ē ad bonū ibi mai⁹ ē meritū
vñ. i. cor. iij. vnusquisq; merce-
dē accipiet s̄m suū labore. s̄ ē
tū ē maiorē conatū exigi i dile-
ctōne inimici q̄m amici. ergo

e Quo ad terciū de difficultē
rācorē dimittēt̄. notandū q̄
q̄dā sūt tā discōdes q̄ raro v̄l
nunq̄m remittūt iniurias. Isti
sūt valde mali. p̄pter tria. P̄rio
q̄ nō sūt veri xp̄iani. q̄ iniun-
gunt̄ in baptismo ad h̄ndum
cor̄ pium. et nō molesciūt ad pi-
etatem. s̄ sūt iudei dure ceruic-
tis. et incircūcisi cordibus et au-
rib⁹ resistentes semp̄ sp̄i scō
ut ait bt̄us steph̄. actu. viij.
volūt h̄re oculum p̄ oculo den-
tem p̄ dente leuiti. xxiiij. Se-
cūdo sūt sicut holofernes gēti-
lis de quo iudith. iij. s̄ q̄ fer-
rocitatē animi ei⁹ mitigāe nō
poterāt. Tercō q̄d p̄ci⁹ est sūt
sic dyabolus de quo dic̄ greḡ.

q̄ nullo p̄t placari obsequio.
Cōtra hos est q̄d d̄ alexandro
magno legit̄. qui dum offen-
sus a quodam nullaten⁹ ire ce-
dere vellet: ei ait su⁹ mgr̄ arif.
nobilissimum tibi ad huc docu-
mētum tradere possum. Alexā-
dro aut̄ dicēte p̄sto sum audire.
ait aristo. Quis est qui res-
gna sup̄auit. nonne cor̄ tuum
et potēcia. sed maiorē victoriā
acq̄ris hodie: aīm p̄rium si vi-
ceris. si aut̄ neglexeris: alium
victorem habeb̄. Ad que ver-
ba placatus ē vñ puer. xvj. q̄
dñatur aio. forcōr est expug-
tore vr̄biū. sic legitur de iulio
cesare q̄ nulli⁹ solebat obliuī
sci n̄ iniuriarū. Certum est etiā
senecam mgr̄m neronis ad eū
scripsisse libz de clemēcia. q̄ ē
secūdu tulliū virtus. per q̄m ani-
mus in odium alic⁹ cōcitatus
benignitate retinetur. Scri-
būt naturales leonem peere p̄
statis nec regem apū aculeū
h̄re ergo miserāda res ē xp̄ia-
nū i rancore manē. vbi monar-
chx mūdi placant̄. gētil libz
scribit. et aialia bruta docēt. p̄-
terea dic̄ apls. col. iij. donan-
tes vob̄ metip̄. si q̄s adūsus a-
liquē habz q̄relā. Item math.
v. sanctoz est nō solum r̄mit-
tere. sed etiam benefacere imi-
micis. Item xp̄us p̄ssime ora-
uit p̄ crucifixoib⁹ luc. xxiiij.

qm longe ergo sunt ab aplice
doctrina a scōz vita et xp̄i exē
plo. qui rmittere nolūt offen
dētibus eos. Sūt aut ali qdā
discutiētes culpas offēdentiū
qui multā pretēdūt difficulta
tē in remittēdo. mō qz magne
sunt offense. Modo qz multo
ciens omisse. a remisse multo
ciēs. nō sic facit de? ymo ma
gna remittit Tolx̄. ij. p̄stabi
lis sup malicia. malicia enī so
nat i culpā gūē multa etiā di
mittit qz mult? ē ad ignoscēd
ysay. lv. et mltociēs math̄.
xviij. Non dico tibi septies s̄
vsq̄ septuagies septies

Capi. Decimū.

E detracōe q̄ ē filia i
uidie. Nūc dicēda sūt
tria p̄ncipalit̄. Primo
qd̄ sit. a qm peccm. Secdo cur sit
fugiēda p̄p̄ ei? magnū malū
Tercō quo peccēt d̄tractores
a audiētes. Quātū ad p̄mum
notādū s̄m th̄. r. q. lxxij. et
alex. i. sūma. ij. pte q̄ d̄tractō
ē aliene fame p̄ occulta v̄ba d̄
nigcō h̄ ē ablacō vl̄ diminucō
fame altei? p̄ verba q̄ dicunt̄
absente alio vel ignorante eo
otra quem dicūtur. Nam detra
here est de aliquo toto partez
tollere vnde detrahēs: aliquid
de bono proximi trahit. Quia
ymaginē dei. vtutes. et natu
ralia de pximo non p̄t trahē q̄

sunt bona hominis. s̄ famā ei?
potest diminuerē aut tollere.

Fit aut d̄tractō sex modis b
s̄m th̄. directe quadruplicit̄.
Primo cū q̄s p̄ verba sua alteri
falsum crimen imponit a ad in
uenit. Et ē pessima d̄tractō de
q̄ eccl̄. xj. Attende tibi a pesti
fero fabricat enī mala. Secdo
cū peccatū alteri? suis verbis
ad auget. ut cū peccatū de p̄
ximo narrat qd̄ forte v̄p̄ est
et ali? adauget. v̄b̄ suis ag
grauādo. pl? quā sit in se de q̄
Eccl̄. xj. ascintilla augetur ig
nis. a a doloso auget̄ sanguis
id est peccatum. Tercō quādo
quis occultum reuelat. Ita q̄
peccatū alteri? licet v̄rū sed
occultū manifestat. nō fuato
ordine caritatis a fraterne cor
rectōis a d̄no in euāgelio in
stituto Cōt̄ illud eccl̄. xxvij.
Qui denudat archana amici
fidem perdit. Quarto quando
illud quod est bonum dic̄ ma
la intēcōne factum ut cū quis
ieiunat orat. a similia facit de
genere bonorum: alter non po
tens accusare opus. accusat i
tencionem que in corde est. et
quam scire non p̄t. nec habet
ad hoc signa sufficiēcia. Sicut
luc. xj. Iudei dixerūt xp̄o In bel
zebub p̄ncipe demōioz eicit
demonia. Quo contra eccl̄. xj.
d̄ bona i mala ouertēs insidiat̄.

in electis ponit maculā. Indirecte autē fit detractio dupliciter. Primo negādo bonū alterius. ut si de aliquo vere bona dicat. q̄ sit doctus. virgo nobil̄ virtuosus et similia. Ego dica; non est talis. vel si a me queritur utrum prefata bona in primo sint. et ego r̄ndēdo negem. cū tñ sciam sibi inesse. sic Job. ix. Iudei negabāt. p̄mo miraculū de illuminacōne cec̄. Secūdo bonū alterius reticēdo maliciose. Sicut si de proximo fit sermo quō bona fecerit. me p̄ntē. vel a me queritur de tali et ego maliciose taceā ex odio vel inuidia. sicut milites tacuerūt xp̄i resurreccōez. et iudei Math. xxviii. Secūdo notā dum scdm̄ th̄. q̄ p̄ccā verborū sūt maxime ex intēccōe loquētis diiudicāda. Quā q̄s aliq̄ dicit de alio illa intēccōe ut p̄ hoc auferat vel minuāt famā eius: tūc vere dicitur et p̄prie ei detrāhere. Et huiōi detractō est p̄ se loquēdo p̄ccm̄ mortale. Qd̄ p̄batur primo q̄ Ro. i. d̄i detractores deo odibiles. q̄s ideo additur ut dicit glo. ibidē ne putetur leue esse p̄ccm̄ p̄ hoc q̄ consistit in verb̄. Secūdo sic p̄bat. nā p̄ccā que cōmittūtur cōt̄ primū p̄sanda sūt penes nocumēta que p̄ ea primo inferūtur. sed p̄ detractōem ma-

ius nocumētū infertur proximo q̄m p̄ furtū aut rapinā. eo q̄ per detractōem auferatur hōi fama et p̄ furtum diuicie. Fama autē multo p̄ciosior ē diuicijs. vñ puer. xxij. meli; ē nomen bonū quā vngētū p̄ciosū et diuicie multe. Et ecc̄. xli. Cura habe de bono noie. hoc enim magis p̄manebit tibi q̄ mille thesauri magni et p̄ccōsi. nā per defectū fame a multis bonis hō impeditur. tā in sp̄ualib; q̄m in corp̄alib;. Primo q̄ in famatū doctrina min; sapit in primo. Secūdo in famatū p̄rior est ad peccandū q̄ cōspicit se honorē p̄didisse. Tercō vno infamato alij multi p̄nt infamari. ut pat; in mōasterijs religiosorū in domibus et ciuitatibus. Quarto in t̄p̄alib; detractib; matrimonij. mercāciarū. et huiusmodi hōi minus credit p̄pter q̄ hōies iterō mori pati sūt causa defēdēdi famā. sic in duellatib; pat; ergo plus est mortale q̄m furtum vel rapina t̄p̄aliū. Sūt autē tres ḡd̄ detractōrum. Quidā mali. q̄ detrāhūt simplicibus p̄ris. alij peiores q̄ detrāhūt deuotis vel religios. vñ. iiii. Re. ij. Cū pueri mala loqrēt de heliseo p̄ph̄a. q̄ vitā dixit sic religiosi dicētibus p̄cis. Ascende calue statim exierūt duo vrsi de silua occidētes

xliij. pueros Tercij pessimi qui
 strahūt platis a a p̄ribo sp̄ia
 lib? vl carnalib? d̄liberate itē
 cōe nocēdi a maxime in h̄is q̄
 ptinet ad eoz officium ut dic
 e alex. Qd̄ ptz p̄mo. exo. xx.
 vbi d̄r d̄ns nō strahes a p̄nci-
 p̄e ppli tui nō maledices vbi p̄
 lati d̄i noiant. qz d̄inos hoies
 suis sacramētis a doctrinis fa-
 cē p̄nt siue b̄n siue male viuāt
 Itē nūeri. xiiij. de? stractōem
 fēa; plato r̄putat suā. d. vsq;
 q̄ detrahit in pplus iste veriaz
 ego eos pestilēcia Itē ecci. x.
 In cogitacōe tua regie detra-
 has glo. simplicit̄ mon; ne ira
 vl leuitate ai maiorb; n̄is ma-
 le dicā? Secdo pills. ij. re. vj.
 vbi oza a d̄no p̄cussus ē qz ma-
 nū suā ad archā dei extēdit. s̄
 religiosi vl deuoti. vl plati sunt
 archa dei p̄fectior i q̄b; otine-
 tur māna dulcis cōsolacōis. v̄
 ga cōrectōis a scia discrecōis
 nec imerito talis a d̄no p̄cutit̄
 q̄ irreuerēt manu ligue tēplū
 dei tāgit. Vñ greg. multi dū
 pl? vitā sacdotū q̄; suā discuci-
 unt i errois foueā dilabunt.
 min? cōsiderātes qz nō eos vi-
 ta sacdotū ledit; si hūilit̄ bonis
 sacdotū amoniconib? aurē ac-
 comodaret Tercō ptz idē in
 f chā gen. ix. q̄ noe p̄ris sui ve-
 rēda detegēs i semie suo male
 dictōnē suscepit vbi alij fr̄es

b̄ndicōnē receperūt. maledi-
 ct? iqt chanaan puer. seruis
 suoz eit fr̄ib; suis Sunt etiā
 alij ḡd? iudie. quia quidā; de-
 trahūt v̄bo. Alij pei? scripto.
 Alij cātilenis Cū tñ aliq; dic
 aliq; verba p̄ que minuit̄ altei
 us fama. et nō intēcōe nocens
 di altei in fama. s̄ dicit ex i cō-
 sideracōe aut am leuitate. aut
 p̄p̄e aliq; causam. s̄ nō necari-
 am tūc man; p̄cēm v̄iale n̄ v̄
 b̄ū stractoriū a deo sit graue
 qz notabilē hois famā ledat.
 p̄cipue i h̄is q̄ ptinet ad hone-
 statē vite. a disposicōnē bonā
 voluntatis. Hoc enim ex ipso
 genere verbor; habet racōem
 p̄cēi mōtal̄ dicit th̄o. Nā ut di-
 ctū ē. p̄cepto. j. c. xiiij. d. Si
 q̄s leuit̄ a ex p̄uis signis firmi-
 ter credit de p̄ximo p̄cēm mō-
 tale. ip̄e in hoc peccat mōtalit̄
 s̄ aliū de tali mōtali accusare.
 etiā ex leuitate et sine necaria
 a rōnabili causa. pei? ē a mai?
 nocumtū hois a nō solū d̄ cari-
 tatē. s̄ cē d̄ iusticie eq̄tatē. ḡ
 a forcōri ē p̄cēm mōtale vñ eti-
 am tenet̄ ad restitucōez. sic di-
 cet̄ ista p̄ce. vij. ca. vij. exēplū
 ē ad p̄positū. si ei aliq; ex leui-
 tate ai i reb; vl i corpe magnū
 dānū iferr;. grauis culpa etiā
 a secularib? iudicis iudicare
 tur ut si ludēdo necaret. vulne-
 raret. aut domum incineraret.

Sic est d' detractorib; ex leuitate in magnis reb;. ut dictū est Et alexander Qui aut mala ea p que minuitur primi fama manifestat. nō omnibus in drñe. sed debitis circūstācijs et ppter aliqđ bonū vl' necessariū ei qđ pōt nō obesse s; pdesse et h' fac causa correctōis primi nō causa nocēdi ei talis seruatō aio corrigēdi euāgelico de quo math. xviii. nō peccat s; meretur. Vñ aug. in speculo eccie. si frater tuus vuln' habet in corpe qđ velit occulta re dū timet secari: nōne crudelie a te simulet' a misericordie indicaretur. Quāto ergo magis debes māifestare. ne detegterit' putrescat i corō Quātū ab secūdu pncipale. Nota qđ d' tractō est valde d' testabile vicū ppter septē. Primo qđ valde cōis ē et cōsuetā malicia vnde sequitur illud pū. xxiii. detractorib; ne cōmiscaris dicit glo. hoc spēaliter vicō perclitat fere totū hūanū genus s; m thō. Tū qđ stultoꝝ ifinit' ē numer' Tū qđ pauci sūt qui p viā salutis ābulāt Tū etia; qđ pauci aut nulli sūt. qđ nō aliqđ sex modoꝝ positōꝝ d' trahūt p primo suo Aut intēcone nō cēdi. Aut ex leuitate ani. aut ex causa nō necessaria. p' qđ Jac. iij. dicit Si qđ in verbo non

offendit. hic pfect' est vir. i omi autē ita aut inuidia hōies pmpptissimi sūt ad detrahendū aio nocēdi Quia ita est appetitus vindicte Et inuidia tristitia de alieno bono. Similiter vbi hōies oueniūt: statū aliena facta pponūtur incaute Ideo puer. xxiii. dictū ē. Cū detractorib; ne cōmiscaris Et in ps. detraxentem secreto proximo suo hūc perseq̄bar. quapropt' sup illo ps. p eo ut me diligerent d' trahēbāt michi glo. terribiliter dicit. plus nocēt i mēbris detraxētes xpō qđ animas credituroꝝ interficiūt quā qđ ei' cānē moꝝ resurrecturā pmerūt vbi alexander dicit qđ si cōpacō itelligitur qntū ad motuum pncipiū: vca est auctoritas. qđ detractores ex certa malicia faciūt. nō sic crucifixo res xp̄m occiderūt. sed nō debet intelligi cōpacō in gñe. qđ gen' peccati xp̄m crucifigencū fuit maius qđ d' tractio sit. Secūdo detractio detestabile est vicū. qđ nō sufficit d' tractore penitere de peccō infamie sic d' quibusdā alijs peccatis: s; oportet etiā r'stituere interdū cū cōfusione. ut patebit i. vij. pcepto Tercō qđ magne crudelitatis ē detractor. qđ cecū idest absentem. et surdū idest nō audiente; psequitur. Contra illud

leuiti. xix. nō maledices surdo
nec corā ceco pones offendicu
lū. sed timeb dominū deū tuū
Quāuis illa sint ad hram crud
lia: tñ fm glo. Surdo maledi
cit qui absente dtrahit. sic eti
am ceco. id est audiētī dtrac tō
nem offendiculū ponit. creden
do faciliter. et iudicādo temera
rie. et postea detrahēdo primo

h Quāto dtrac tō multis ma
lis assimilāt. Primo porco qui
tota die rostrū tenet in luto vi
cō. Vñ mar. v. demones di
perūt mitte nos i porcos Ser
penti assimilāt qui est aīal p
dicōsum i silēcō mordēs. et tor
tuose incedens. Vñ ecclī. x. Si
mordeat spēs i silēcō nichil eo
min⁹ h: qui occulte detrahīt.
Est etiā bestia simil' vrse quas
vidit daniel. Eiusdeꝝ. viij. tres
ordines dencū habenti in ore.
quia neccat animam propriā
famam proximi. et inficit aus
dientes detractionem. Detra
ctor enim est similis homini.
et ē bestia hūanum sanguinez
id est peccatum sciens nunc a
perta bona diminuens. nūc oc
cul'ta reuelans. nūc vero falsa
imponēs. Est sepulchrū pa
tēs. scōm ps. guttur ei⁹ et lin
gua ei⁹ gladi⁹ acut⁹. sūt enī
detrahēdores dapifēi dyaboli
q̄ cānes hūanas hoib⁹ comedē
das pponūt. Vñ sup illud pū.

xxij. Noli esse in conuiujs po
tatorū. nec in comessacōibus
eorū qui cānes ad vescendum
cōferūt glo. Carnes ad vscē
dū cōferūt q̄ in collucacōibus
crimina proximorum vicissim di
cere studēt. Quinto dtrac to
res multis nocēt. do. cui⁹ iudi
cū vsurpāt luc. vi. Nolite iu
dicare et nō iudicamini. nolite o
demnare et. proximo nocent
quē auditu corrupūt. et cui de
trahūt. sibi quia sufflāt in pul
uerē alienorū dfectuū. et se ce
cāt fm grēg. Nocēt etiā eccle
sie q̄ dtrac tores faciūt a hoīs
iterdū cessare. Sexto pñunt
Sūt Nā numeri. xij. maria so
ror moysi lep inficitur. quia ei
detrahit. numeri. xij. detrahe
runt filij israhel terre pmissio
nis i malū suum. dan. xij. duo
senes susannam ifamātes tur
piter occisi sunt. Septimo
dissuadet exempla sanctorum
et philosophorū multiplicē.
legitur q̄ beatus augustin⁹
in mensa contra detrahēdores
versus istos scriptos habuit
Quisquis amat dictis absen
tū rodere vitam. Hāc mensam
retitā nouerit esse sibi. Quos
etiā dlerē mīat⁹ ē q̄busdā epi
scopis detrahētib⁹ nisi cessarēt
Invital patrū legitur. Cū fra
tres demultorū absentū loqrē
tur. vicij⁹ abbas prior saccū

plenum arena a tergo et mino
rem impetore pedes: egredie
bat. A quo cum causam quassent
ait: proprijs peccatis magnis
oblitus. aliena protracto. o
rate quos ut michi mea dimittan
tur. Quo audito tacuerunt de
tractores. Refert beatus gregorius
primo libro de vita. Quod cum beatus
fortunatus episcopus demonem a quo
dam eiecisset: demonem in specie pe
grini sero clamitabat pro plate
as ciuitatis. O virum sanctum fo
tunatum pegrinum a suo eiecit
hospicio. Tunc quidam pegrinum
istum hospicio recepit. Et cum is
qui fictum pegrinum suscepit. pre
sente vxore puillum prope ignem
haberet. demon puillum inua
sit et in ignem proiecit. Et cremauit.
Et dicit gregorius. quod mala et detra
ctoria intercomio iste pegrinum ho
spitauit. ac si episcopus immisericors
fuisset. Sic in vitis phororum de
sociate dicitur. quod aliquando seiose
suis detractoribus auditum probu
it. Causam autem sciscitatis red
didit. nam si eorum que insunt dis
perint corrigemur. si vero non
nichil ad nos. oportet inquit ita fie
ri ut si bene dicunt. corrigamur
si male nichil ad nos. Sic cum
quidam dyogeni diceret de amico
suo quomodo dyogenes male di
xisset. Respondit dyogenes. an a
micus ista dixerit non iudico. si
certum est testis michi de amico

meo retulisse. Sic etiam renocti
tes plures tantum a senato hono
rat. ut testis nunquam iurare coge
retur. Cum in presentia quorundam
detractorum taceret eis causas que
retibus. Respondit. me dixisse aliquem
penituit. tacuisse vero nunquam.

Quo ad tertium sciendum. quod
non solum peccant detractores. sed
alii plures. et interdum plus quam
detractores sunt in thoma primo qui
alium ad detrahendum inducit. Se
cundo qui detractorem audit. et
sibi detractorem placet propter odi
um eius cui detrahit. vel propter
aliquam aliam maliciam uterque illo
rum peccat. et non minus quam detractores
vnde ratio. non solum qui talia
agunt supponunt. sunt morte digni. si
etiam qui faciunt. consencunt. Item
inducens et complacens detractori
facit contra caritatem proximi. qui
proximo ledit famam. et scilicet compla
cet in proximi malo. vnde bernardus. ij.
li. de consideratione ad eugenium
detrahere aut detractorem audire
quod horum detrahilius sit non faci
le dixerim. Quando quod autem
contigit quod aliquis audit detrahentem
et non placet sibi detractorem
non tamen repellit detrahentem nec
ei resistit. et hoc propter aliquem
humanum timorem. aut propter ne
gligenciam. vel verecundiam. tunc
ad huc peccat. Quia ea ratione
qua quis tenetur subleuare a
suum alteri iacentem sub onere

ut precipit deur xxij. Eadē ratio
ne tenem̄ nō pati detrimētum
fame pximi Et iō si possumus
inuare tenem̄. Vñ iero. si esset
in nob̄ diligēcia ne passim ob
trectatoribz edēm? iā oēs de
trahere timerēt. Et in epla ad
nepocianū. Iero. di. Nemo iui
to auditoze libēt detrahit. sa
gitta i lapide nō figit s̄ inter
dū resiles pcutit dirigētem di
scat detractor dū te vidz nō li
bēt audire nō facile strahere.
Et dicit tho. q̄ tal nō resiles
ex causis iā dēis peccat plerū
q̄ venialit. q̄nq; etiā fit peccm
mōtale. ut cū alicui ex officō i
cūbit strahētē cōrigē. ut fōte
supioi respēu ifeioz. vñ cū ex
tali strahētē natū ē seq̄ mag
nū piculū n̄ phibeat vñ ppter
radicē scz timorē hūanū q̄ p̄t el
m se peccm mōtale Sūt aut re
p̄sibiles tribz d̄ causis q̄ strahē
tes audiūt. a eis nō resiliūt
a libēt audiūt Primo quia vi
dēt fratres suos a canibz dila
cerari a nō resiliunt saltem cla
more cū p̄nt vñ lapidibus cor
rectōis. quod si nō faciūt be
stie vidēt vñ Eccī. xij. Que d̄
mūicacō sancti hominis ad ea
nē Secdo nō resiliētēs. a pla
cibiliē se ad strahētes habētes
falsam ei? miltāt. q̄ fr̄es ome
dūt qz strahētoibz sine audiēci
um leto vultu comestio carniū

hūanaz i strahētē isipida fo
ret. Vñ iero. Nemo inuito au
ditore libēt nārat. vñ d̄ puer
xxv. Vetus aq̄lo dissipat plu
uias. et facies tristes linguaz
detraxēt Tercō audiētes strahē
tōes libēt iniuste agunt dē
legē nature. scripture. et hūa
nam. quia frequēt credūt vni
testi. Cū tū i ore duorum vñ tri
um stet oīe vbi Et qd̄ p̄i? ē
Cici? iterdū d̄ bono viro credi
tur vni ribaldo q̄z decem p̄bis
ad cōtrariū vbi ē veritas meta
p̄t h̄ Bern. dicit lingua detra
ctoris ē vip̄ca ferocissima q̄
letalit tres iterficat vno flatu
scz strahētē. cui strahit. a ip̄m
q̄ strahētōibz delcatur Sed
dubitat quō hō d̄beat r̄sistere
oi strahētē Cū dicat Eccī. iij.
nō cōtradicat verbo veritatis
vllō mō. q̄nq; aut aliqs detra
hit verba veritatis dicēdo Rñ.
q̄ si strahētōre scio falsū d̄ alio
dicē possum sibi sic r̄sistē q̄ eū
p̄ verba arguā de falsitate. si
autē scio eū verz dicere de alio
tūc n̄ d̄leo eū d̄ falsitate argu
re. sed deleo verb̄ corrigere.
de hoc q̄ peccat fr̄i detrahēdo
vel saltem deleo oīdere q̄ mi
chi displicet detractō. et h̄ de
leo p̄ncipalit̄ oīdē p̄ tristitiā
faciei Qui enī detractori hila
rem oīdit faciē. facit eū puta
re q̄ placeat sibi detractō sua

et sic audacior fit ad detrahendum
 Qui autem triste sibi exhibet fa-
 ciem facit eum cito obmutescere prope
 hoc dicitur pro xxv. Vetus a quo dicitur
 patet pluuia et facies tristis si-
 gnificat detrahentem. si autem predicta fa-
 ciunt quodammodo. Nam quoniam aliqui detracto-
 res corripuntur a bone conscientie
 viris. statim respondet Ego veri-
 tatem dico de isto. et si peccator esset
 cui detraxerit sibi in faciem diceret.
 Respondet quod tales grauius errant
 quod putant quod in faciem aliquem cui
 ciari leuius peccatum sit cum tamen peccatum
 sit vicium quam detraxere. ut omnino
 est de contumelia in materia de ira
 Secundo respondendum est talibus quod
 non sufficit ad vitandum pecca-
 tum dicere veritatem: sed oportet ut
 debitis circumstantiis dicat sibi
 illud. Quod iustum est iuste ex-
 equaris deuter. xvj. Tercio responde-
 tur. quod rarum est apud quosdam
 detractores. illa eos audere in
 faciem dicere quam a tergo euomunt.

Ca. xj. de correctione fratris.

Via fratris correctio
 preuenit interdum infamiam
 quam non dicitur detra-
 ctor. sed peccator aie. proxi-
 mi de morte peccati suscitator. et quod occiditur
 frater in eius dimissione ut
 augustinus dicit. Idcirco nunc tria
 sunt dicenda de fraterna corre-
 ctione. Primo quantum nocet ob-

missio eius. et proficiat eius ex-
 cecutio subitum. Secundo quomodo fieri
 debeat. Tercio quomodo ad eam teneatur.

Quantum ad primum notandum
 dum primo quod fraterna corre-
 ctio est secundum doctores amo-
 nicorum fratris de emendatione deli-
 ctorum ex fraterna caritate. dicitur
 primo ammonico. quia ob-
 iurgatio verbi et castigatio ver-
 borum pertinet ad prelatum. sed amoni-
 co pro solis verbum pertinet ad omnes
 dicitur etiam de emendatione deli-
 ctorum quod ille finis eius esse debet
 si ex caritate. ex qua procedere debet.
 Secundo notandum quod valde periculo-
 se peccat dimittentes sine rationa-
 bili causa fraternam correctionem
 quod patet tripliciter: primo quia
 sicut loquendo quis peccare po-
 test: ita tacendo. Est enim ut dicitur
 ecclesiasticus. in. tempus tacendi et tem-
 pus loquendi. vnde psalmus. vj. lamen-
 tat se tacuisse dicens. et michi
 quia tacui. glosa. quia omnia et
 alios libere non reprehendi. Se-
 cundo quod sancti de hoc terribiliter
 sententiarum. vnde gregorius. Qui
 proxiimi mala conspiciunt et silencio
 pretereunt quasi conspectis vulne-
 ribus. vsum medicaminis subtra-
 hunt. et ideo mortis auctores fi-
 unt. quo vulnus quod curare pote-
 rat noluit. Et augustinus. Tu vulnus
 fratris contemnis. tu eum perire
 vides. et negligis propter es ta-
 cendo. quam ille committendo. Tercio

oēs doctores concorditer tenēt
 q̄ reus est cū fure. qui scit fur-
 tum. et nō indicat corrigendū
 Et eadē rō videt̄ de p̄cipacō-
 ne cuiuslibet delicti. Cū ergo
 tāt̄? p̄bā peniteat sup̄ huiōi
 Cū scī tā graue hoc iudicēt Et
 cū s̄m omēs m̄grōs hoc repu-
 tetur cōsensus in delictis: dic-
 bt̄s auḡ? Innocentes quip-
 pe non estis si v̄ros fr̄es quos
 indicādo corrigē potestis. ta-
 b cēdo p̄ire p̄mittitis Et vere
 nō sūt tales innocētes triplici
 de cā. q̄ nocēt sibi peccanti. et
 socijs Primo nocent sibi labia
 polluendo delicto alieno. vt
 non sint digni deum laudare.
 p̄sa. vj. Ve michi q̄ tacui. q̄a
 vir pollutus labijs ego sū. sc̄z
 ex ista taciturnitate glosa. q̄
 oziā et alios nō correxi Ideo cū
 angelis deū laudare nō merui
 ne dicat̄ michi Quare tu enā
 ras iusticias meas et assumis
 testamētum meū p̄ os tuū et
 Secūdo nocēt ei qui est corri-
 gend̄? Vñ auḡ? in eplā ad
 Iero. Obsecro te p̄ māuetu-
 dinē ihesu xp̄i. si lesi te. dimit-
 tas michi nec me vicissim ledē-
 do reddas malo p̄ malo. ledes
 aut̄ si tacueis in errorem meū
 quē in factis meis. v̄l i d̄cis i-
 uencis. Interpretatiue ḡ tot
 occidim̄? quot ad mortem ire
 tepedi et tacētes videm̄? Ter

cio nocēt socijs. qui eoz̄ exem-
 plo tacentes idem peccatū ta-
 citurnitatis incurrunt Sicut
 etiā ecōf̄ pestilēte castigato
 stultus sapiencior erit. si autē
 corripueris sapientem: intelli-
 get disciplinā p̄. xix. Por-
 ro ex fraterna cōrec̄tōe sextu-
 plex potest sequi fructus Pri-
 mus est aie liberacō Si inquit
 xp̄s. te audierit: lucratus es a-
 nimā fratris tui. math. xviii.
 si autem te nō audierit. saltem
 lucratus es aiaz tuā. Vñ eze-
 iij. Tu vero animā tuam libera-
 sti. sc̄z post q̄m dixisti ipio ipie-
 tatem suā. et noluit cauē. Se-
 cūdo ē diaboli fugacō. fugit
 enim sic lup̄? dum exclamat̄
 Quo conf̄ dic̄. Bern̄. securus
 accedit tēptator vbi nullus ti-
 met rēphensor Tercia est pecc̄
 cognicō frequēt enim comit-
 tens culpam n̄ aduertit quod
 fecit. Aut si aduertit: nō cogi-
 tat se malū fecisse. aut si malū
 non multum male Quarta est
 cautela defuturis. Quintus ē
 puritatis augmētacō. vas ei
 aureū v̄l argenteū q̄nto plus
 confricat̄ tantomagis purifi-
 catur. Ita boni viri et religio-
 si. Et ibo intelligentes hoc nō
 ferunt grauiter Ecclesiast. x.
 vir prudens et disciplinatus
 non murmurabit correct̄? Ex-
 emplum ḡ Augustino q̄ dixit

Ego senex et ep̄s. patud sum
 ab omnib⁹ corrigi ⁊ emenda-
 ri. et illū amicū meū estimo cui
 us lingue bñfitio ante diē ex-
 tremi iudicij aie mee maculas
 tergo. Sext⁹ est amicitie ac-
 q̄sicio. q̄muis enim religiosus
 correxit interdū fēat molestie
 in principio. Ad cor tñ reuer-
 tens. amicū intelligit vñ p̄.
 xxviii. Qui corripit hōiem iue-
 ueniet gr̄am postea ap̄d illū.
 magis q̄m ille q̄ p̄ lingue blā-
 dima decipit p̄t ista beatus
 aug⁹. quēlibet hōitatur ad cō-
 rectōem fraternā. Ome. xiiij.
 sup ioh̄. sic d̄. Quis comedi-
 tur zelo domus dei. nisi qui oīa
 q̄ ibi videt p̄uersa satagit cor-
 rigere ⁊ cupit emendari. si e-
 mendare non p̄t: tolerat ⁊ ge-
 mit. nō ē maior domus tua q̄m
 dom⁹ vbi habes salutē eternā
 si q̄ i domo tua: ne p̄uersum
 aliqd fiat satagis: i domo dei
 vbi sal⁹ p̄posita est et requies
 sine fine nō d̄bes pati q̄ntū in-
 te ē si qd̄ fōte ibi p̄sū videris
 esse. verbi gr̄a. vides fratrem
 tuū currere ad theatr. p̄hibe
 mone. cōtestare. si zelus dom⁹
 dei comedit te. vides alios cur-
 rere et in ebriat̄ velle. aut alia
 que nō licent perpetrare p̄hi-
 be quos potes. tene quos po-
 tes terre quos vales. q̄b⁹ n̄ po-
 tes blandire noli tñ quiescere

fac quicqd̄ potes veniat in mē-
 tem seru⁹ ille qui abscondit ta-
 lētū et noluit superogare. nū-
 quid accusat⁹ fuit q̄ p̄didit.
 ⁊ non potest q̄ sine lucro serua-
 uit. sic ergo fratres mei non q̄-
 escatis. Nolite quiescere lucra-
 ri xp̄o. quia lucrati estis a cri-
 sto. hxc aug⁹. Sed q̄reres
 q̄n correxitōis fraterne obmis-
 sio sit p̄c̄m et q̄n nō. Rñ. sc̄dm
 th̄. i. q̄. xxxiiij. q̄ aliqui ē me-
 ritoria. Aliquādo peccatū mō-
 tale. Aliq̄n v̄iale nā triplicē
 atigit cōrectōem obmitti fra-
 ternā: vno mō meritorie ut cū
 quis defert corrextōnem vsq̄
 ad oportū tēpus vel idco ob-
 mitti quia nō sperat eoz emē-
 dacōem s̄ v̄isimiliter estimat
 q̄ ex hoc p̄pter impac̄ciā ip̄i
 corrigēdi d̄teriores fiant: aut
 q̄ aliquod aliud malū ex h̄ se-
 quatur p̄t q̄ corrextō sit bo-
 na. aut ex aliq̄ alia causa racō-
 nabili: Si tūc obmittit ex ca-
 ritate: tūc obmissio ē merito-
 ria vñ aug⁹. primo de cui. dei
 Si p̄pterea quisq̄ obiurgan-
 dis ⁊ corripēdis male agenti-
 b⁹ p̄t: ut oportū tēp⁹ inq̄-
 ratur. vel eisdē ip̄is metuit ne
 d̄teriores ex hoc efficiantur v̄l
 ad bonā vitam piā erudiēdos
 impediānt. alios infirmos: et
 p̄uet ac autant a fide nō vide-
 tur esse cupiditatis occasio s̄

filiū caritatis Et dicit notanter
 quā nō sperat emendacōem fr̄is.
 s̄ verisimiliter putat deterioracōem
 ut forte quia propter me. v̄l cōtra
 et ḡue odiū cōtra me aut aliud
 peccatū committeret pro quō peior fie-
 ret: quā pro peccatū. Tūc ei nō
 solum laudabile. s̄ etiā obitū es-
 set cessare a correctōe quia odia-
 tur ad bonū fr̄is et nō ad malū
 Et illud vult scriptura p̄. ix.
 Et greḡ. super eodē ut postea
 ponet. nō enim ex correctōe veri-
 similit̄ melius aliquid p̄ueniret. quia p̄-
 cauēt maiōra mala quā odium
 illius sit malū tūc esset odiū quā
 r̄udā aliquid timēdū Et cū melius
 bonū ex correctōe sequit̄ quā
 sit odiū malorum tūc odiū malo-
 rū ē otēndū In quō casu ioh̄es
 herodē correxit p̄ edificacō-
 nē aliorum ut vult Cris̄. et sic in-
 terdū etiā sc̄i correperūt tyrā-
 nos sup̄ persecucōe xp̄ianorum cū
 tñ sc̄uerūt ex hoc odia maḡ ge-
 nerari in eos. et aliquid cōtra in
 martires. et se sequi p̄p̄a; mō-
 f tem Secūdo otēgit corre-
 ctionē fr̄nā obmitti cū pecca-
 to mortali. ut cū quis delinquēs
 occurrit. et est oportunū tēp̄
 corripiedū. et speratur ei emē-
 dacio nec timetur aliquid aliud
 malū peius inde p̄uenire. et nō
 est aliquid p̄sens cui ex officio
 incūbat corrigere. v̄l si est p̄-
 sens. negligens tñ apparet. si

tūc homo huiusmodi delinquen-
 tem obmittit corrigere forte
 propter timorē hūanū. vel min-
 danū. ut quia sic dicit auḡ. vbi
 supra iudiciū timet vulgi aut
 carnis excruciacōem. vel etiā
 p̄empcōem v̄l aliud tale min⁹
 malū quā peccatū illius pro quo
 corrigi debet tūc videtur pec-
 care mortalit̄ Quia ex quo spe-
 rat emendacōem fratris. et ob-
 mittit corrigere propter timorē:
 tūc otēnit diuinū preceptū Et
 videtur huiusmodi quorum amissionē
 timet. caritate fraterne et salu-
 ti p̄ximi p̄ponē Cū tamen s̄m
 ordinē caritatis anima p̄ximi
 plus sit diligēda quā p̄ximum
 corp⁹. Exemplū de elemosina
 corpali. video hominē famescē-
 tē. qui nō habet. nec ex se ha-
 bere p̄t. vn̄ pascatur. nec ap-
 paret alius illud faciens. nec
 potēs facē. ego teneō talē s̄m
 possibilitatem nutrire. quōd si ne-
 gligo: pecco mortaliter et ei⁹
 occisor reputor. Sic si videro
 p̄ximum tendentem ad peccatū
 mortale. pro quō moreretur in aia
 et spero ip̄m posse corrigi pro am-
 monicōem meā. et nō est verisi-
 mile quod sequatur alia peiora.
 nec ē aliquid quod eū corrigat: teneō
 ex p̄cepto multoties subueni-
 re aie ne peat quod corpi in casu p̄-
 cedētī vn̄ greḡ. i. om̄e sup̄: Cū
 audisset iohannes in vinculis

plū ē aīa; i eternū victurā pa
bulō vbi reficere qm̄ ventrem
cānis morture terrēo pāe sa
ciare vls̄cīrē aliquē esse in pec
cato mortali et habere spē q̄
emēdaret ad correctōem me
am. nec timere aliud prius se
cutur. n̄ est mihi verisimile
q̄ p̄ aliū corrigat. aut q̄ per
seipsum emendetur s̄ q̄ v̄simi
liter in isto p̄cto moriat tunc
ex p̄cepto teneor eū corrigē
re ne ania moriatur eternalit̄
8 Tercō huiōi correctōis ob
missio est p̄ctm̄ veniale. vīc;
q̄n̄ timor et cupiditas aliquē
tardiorē faciūt ad corrigēdū
delicta fratris. nō t̄n̄ itā q̄ si
ei cōstar; q̄ fr̄em possit a pec
cato retrahere p̄p̄ timorē vel
cupiditatē dimitteret. q̄b̄o in
aīo p̄ponit caritatē fraternam
Et h̄ mō aliquē etiā viri sancti
negligūt corrigere delinquē
tes. Et d̄r in p̄dictis notant̄
si sperat̄ emēdacio fr̄is p̄cura
ri p̄ huiōi correctōne; Quia
finis fraterne correctōis est e
mēdaco fratris. Et ista inten
cōne fieri d̄bet. vbi v̄ro p̄ba
bilit̄ timet. q̄ amonicōem ip̄e
frater nō recipet. s̄ ad peiora
laberet. nec aliud bonū inde
p̄ueiret ut alioz edificacio q̄
scādalisati sūt aut scādalisān
tur verisimiliter Tūc esset ab
huiusmodi correctōe desistē

dum. Quia q̄ ordinat̄ ad finē
h̄nt rōnem boni ex ordine ad
finē. vñ. p̄ū. ix. noli arguere
derisorem. ne oderit te. vbi di
cit glo. et ē greg. nō ē timēdū
ne is qui arguit otumelias ti
bi inferat. s̄ h̄ p̄ci; p̄uidēdū
ne tract; ad odiū ind̄ peior fi
at. Et dicit th̄. ubi prius dili
gent̄ p̄uidēdū ē. ne ex correc
tione sequat̄ odiū ex n̄ra cul
pa p̄p̄ indiscretā correctōez
Si aut̄ sine n̄ra culpa ad odi
um p̄uocet. ex illo ex quo de
ber; ad dilectōez incitari. nō
est curādū. p̄cipue q̄n̄ ei; pec
catū in dānū alioz vergit vel
etiam dānum sequens vel pec
catū ip̄m est grauius odio q̄d
in nos excitam; vls̄ q̄n̄ sperat;
q̄ odiū paulatī tepescet. et t̄n̄
correctio seq̄tur. quia sic dicit
greg. Meli; ē odiū p̄p̄ dūm
q̄z amicitia q̄ ē p̄ter ip̄m. Cū
enī p̄pter ip̄m amamur: debi
tores dei sum; Cum odio p̄p̄
ip̄m habemur: debitorē eū no
bis facimus. Hec sententia
liter th̄. Cancellarius parisiē
sis magister Joh̄. gerson tra
dit regulas tres inde florib;
regularum moralium. Prima
pene sunt restringende sic q̄
absq; vtilitate reipublice vel
eius cui infligitur. neq; insti
tūi neq; institute exequi debe
rēt et p̄cāt oppositū faciētes

vl' eas cum institueint n̄ tollē
tes. Secūda in omni republi
ca tollerari p̄nt a dñt vicia q̄
absq; dteioi piclo neq; cōrigi
neq; exstirpai valēt. Q̄n̄ aut̄ il
lud ē a q̄n̄ n̄ difficile est a sepe
ipossibile generalit̄ diffinie ni
si p̄t̄ circūstācijs p̄ticularib; i
spectis p̄lati supiōes et sapi
entes dēmiabūt. Exemplū ē
de meretricib; vsuris a siliib;
q̄ q̄n̄q; p̄mittūt. Et ita d̄ ocu
biarijs sacerdotib; p̄ loco a tē
pore staret forte esse faciēdū.
Tercia oīs error facit ius ad
hūc sensū vel intellectū et si
miles q; p̄lati a p̄ncipes sepe
aliqua faciunt aut p̄mittunt
iustissime ob errorē subditoꝝ
cōmunē q̄ alias si fierēt aut p̄
mitterētur: ad culpā eosdem
b obligarēt. Sed cū teneam̄ cō
rigē p̄ximū pro mortalibus:
dubitatur eē. an de venialib;
peccatis. Respondet hūbert;
in exposicōe regule bti aug;
Venialia sūt dispōi° ad mōta
le. Sed q̄dā sūt dispōicō remo
ta. q̄dam p̄pinqua. vel racione
multitudinis. sic ille q̄ assidue
huiusmōi sine numero cōmittit
vel racōe maḡtūdis sicut sunt
aliqua m̄dacia a aliq; d̄tracti
ones et similia. vel rōe cōnexi
onis cū mortali. sicut sunt col
loquia a impudicus visus et
huiōi circa mulierē. Sicut er

go aliquis vidēs aliquē aliū
incedētē p̄via; p̄quam credit
q; statū icurrer; piculū mōtis
peccar; nisi r̄traher; eū. Ita po
test aliquis peccare mortaliē
n̄ corrigat frēm de huiōi venia
lib; q̄ sūt dispōicō ad mōtale
a d̄ talib; est petulācia oculo
rū. Tenemur ergo interdū ad
correctiōes d̄ venialib; non i
q̄ntū venialia. s̄ q̄ntū ad mōta
le ductiua. Nec ille. Quo
ad .ij. p̄ncipale sc; quomō fie
ri d̄beat fraterna correctō. no
tandū q; sex in modo sunt attē
denda cum maxima diligētia
Nam ibi agitur de cura aīme
nobilissime. q̄ si nō fit ut opor
tet: picit̄ aīa in p̄petuā dāna
tionem. a infimī boni dei mini
ster occiditur. Agitur etiā cre
bro ibi de bono fame q̄ est int̄
tpalia bonū maximū. Vnde p̄
mo deb; fieri cū lenitate. quia
delinquētes sunt quasi infirmi.
Ad gal. .vi. Instruite huōi i
spū lenitatis. Scūdo cū hui
litate. superb; enim ē anim; a
ideo cū quis ei supbe loquitur
sequitur iurgia nō frēis. Iux
ta illd̄ p̄uer. .xiiij. Int̄ supbos
sp̄ sūt iurgia. Ter° cū cōpassio
ne. non enī ē vere iusticie idiḡ
ri p̄cōrib; s̄ cōpati. a ex cōpas
sione eos corrigendo dirigere
p̄s. Corripiet me iust; i mīa
scilicet cōpassiois. Quāto cū

discreōe qz alie sūt corrigēdi
maiores alie pares alie mio-
res. Alie gūia p̄ca. alie leuia
alie occulta. alie māifesta. In
oibz obfuaōe ē locus et tpus
et optūitas q̄ n̄ obfuaōes q̄dē
emlacōz dei q̄dē h̄nt fm aplin
s̄ n̄ fm sciam. ro. x. Vñ Berū-
zelū tuū rfrenet scia scz discre-
cōis. Quāto cū moderamie. nō
ei de festucis primoꝝ sūt tra-
bes faciēde. sic faciūt illi q̄ do-
cti sūt i culpis alioꝝ ag gūa-
dis. j. thi. ij. Seruū dei cū mo-
destia corripietē. i. cū debito.
Est aut mod⁹ debiti vt poci⁹
sp̄ culpe alleuēt qm ag gūet
Cōt qz qdā faciūt ouū fragē
cupiētes securi. et ad exting-
uēdū muscā q̄rūt gladiū. Se-
xto fieri debet cū tranquillitate.
Correctō ei q̄ sic cū turbat⁹
ē ai⁹ frequē ē qdā ipaie effu-
sio. mēciēs se correctōez. Exē-
plū paz in platōe q̄ dixit suo
dñm offēdētī n̄ eēm irat⁹: te v̄-
betarē. mōs p̄ratos inuūt. ver-
ba bti aug. fmone dñi i mōte
li. j. Cū iqt necitas nos cogit
aliquē replēdē: p̄ cogitem⁹
vtz tale vnqz vicū hūim⁹. Et
si nūqm̄ habui⁹ cogitem⁹ nos
h̄re potuisse. homies ei sum⁹.
Si xero hūim⁹ tāgat mēori-
am cūis infirmitas. vt replē-
sionē illam non odiū s̄ miseri-
cordia p̄cedat. qz si nos idē vi-

cium habemus in quo est ille
quem replēdere volumus. n̄
replēdamus illū. sed igemi-
scam⁹. et non illum ad obtēpe-
randū nobis. sed ad paritē co-
nandū inuitem⁹. h̄c ille S. k
dubiū est que causa sit qz tā-
caute est i correctōe fraterna
p̄cedendū. Rñ. secundum thō.
vbi p̄us. Cum q̄s peccat. illd
nocet aie et si publicat etia no-
cet fame. Et quia prudēs me-
dicus nititē sanare vnū membꝝ
sine lesione alteri⁹. Ideo sic de-
bem⁹ p̄ frnā correctōnem co-
nari ad hoc vt sanemus fatris
aiam. sine lesione fame. q̄ntū
fieri p̄t. Et si n̄ p̄t oīno sine le-
sione fieri tunc fiat cū minori
lesione q̄ fieri p̄t. vtz qz aia p̄-
ciosior ē fama. iō si alie n̄ p̄t fr̄
sanari: tūc oportet eum poci⁹
in tota fama dānificari p̄ pu-
blicā denūciatōne vt aia salua
fiat est autem trib⁹ de causis
summe cauendum in correcti-
one ne indebite ledatur fama
peccantis. Primo quia meli⁹
est nomen bonū quam diuicie
multe puerbioꝝ. xxij. Ex q̄
patet qz qui aufert famam.
plus nocet quam qui tollit di-
uicias. Secundo diuicie ābla-
te possunt restitui s̄ vix fama
quia forte post diffamacōem
excusanti non crederetur vnde
bene d̄r in glo. sup lucam. qz

fama est res lubrica. Sic ei lubricū elapsū vix re habere potest ita fama. Tercio qui infamat non solum reū infamat: sed etiam ledit omnes audientes. Sic qui luctu mouet non solum se: sed omnes aliter inuicit. Non ambrosius. tollibiliores sunt fures qui festes et alia bona rapiunt quam qui famam. Tunc qui magis recipiunt. Tunc qui magis restituunt. Tum etiam qui non vni sed multis nocet. vnde super illud luc. i. ad virginem desponsatam dicit glossa. Maluit dominus aliquos de suo ortu quam de virginis pudore dubitare. Ecce quantum Christus curauit de fama aliena.

Capitulum xij.

de ordine fratris correctionis

Ordine ergo corrigendi dominus est modus. vbi tria sunt videnda. Primo quod duplex est correctio. Secundo quod ordo sit debitus procedendi in correctione fratris. Tercio quis ad correctionem fraternam tenetur. Quantum igitur ad primum notandum secundum textum. vbi prius. quod xxxiiij. et in. iiij. di. xix. quod duplex est correctio quodammodo est peccata. quod non solum interditur emendatio fratris. sed etiam interdicitur peccatio boni cuius. Et illa fit solum per simplicem ammonitionem: sed etiam quando per penam infligitur: ut ipse frater vel alij timeant et a peccato desistant. et hoc: correctio solum per

net ad prelatos et superiores et iudices respectu inferiorum suorum et nunquam ad inferiores respectu superiorum et de hac nichil dicemus hic et aliquid dominus est in primo capitulo. Alia est fraterna correctio et est simplex ammonitio fratris de emendatione delictorum. Et illa correctio proprie ordinatur in emendatione fratris delinquentis et est actus caritatis. quod maxime malum proximi id est peccatum per correctionis limam tollit. Et pertinet correctio hec ad quemlibet adultum in caritate existentem in casu siue sit superior siue inferior et etiam respectu superiorum et inferiorum. Secundo notandum quod ordinem corrigendi ponit Christus matth. xviii. d. Si frater tuus peccauerit in te et secundum doctores prenotatos et alios diuiter intelligit sic. peccatum proximi tui. aut est occultum aut manifestum. Si est publicum. sic quod non peccat in me solum. id est in me solo sciens. sed etiam alijs sciens: tunc illud peccatum est coram eis coram quibus factum est et ad quorum noticiam venit publice arguendum. Vnde primo thimo. qui peccantem coram omnibus argue. ut ceteri timorem habeant quod intelligit de peccatis publicis secundum augustinum. i. in fine domini in motu. Ratio dicti est quod correptionem tal

Famam non minuit rei corā eis
 corā quibus fit cū prius sciāt et
 etiā puidet eoz scandalo Si
 autē pētū sit occultū tū tunc
 qz etiā et pētū occultis pēt pa
 rari offensa pximoz. Ad hoc
 dōm est qz autē in nocumētū
 cūitatis seu multoz aut pau
 coz. Si in multoz seu cūita
 tis corpale vlt spūale puta cū
 quis occulte tractat cum aliq
 bō qualicūqz ciuitas sit tradenda
 hostibz. vel si hereticus puate
 hōies a fide aūteret tunc nō ē
 expectāda seēta amonicio s
 statim aut alteri qz pdesse pēt
 et plato vel alteri superiori qz
 tale periculū pcauē pēt. est de
 nūciādum cōseruādo famā illi
 ut qntū potest cū salute repu
 blice et non aliter vt si ille cui
 rectori ciuitatis plus cōfidit
 cui clauēs tradidit eēt illa no
 cte eā traditur? hostibz vlt ali
 qd huiōi et nullo vult dōm tē
 nec pēt isti periculo alie puidē
 ri tūc esset isti noiātim dōm.
 Caueatis ne clauēs isti ac no
 cte tradatis qz pditur? cūi
 tatē rō dēi est qz bonū cūita
 tis pferēdum ē bono priuato
 Sic cū fama sit de maxis bo
 nis religiosoz vnu si vnus re
 ligiosus scādalisat alios et se
 creta amonico nō iuuat. plato
 dicendum est vt prouideat fa
 me communitatis. Sic etiam

de heretico est intelligēdū nō
 aliquis forte firmit estimaret
 qz p secretam amonicoez pos
 sent huiōi mala impediri. et idē
 iudiciū ē habendum dō similibz
 casibus vnde. Ihero. qz miseri
 cōdia ē parcere vni a multos
 indiscrimen adducere. polluit
 populū ex vno peccatore sicut
 ex vna oue vniuersus grex sp
 igitur bonū multozum debet
 preferri bono vni? Si au
 tem peccatum proximi occul
 tum est in nocumētum vni? vlt
 paucoz. Tunc si est nocumen
 tū tam parū quod melius sit
 illud parū pati quā aliū dif
 famari quia si forte modo nō
 corrigitur postea forte corri
 get vt si esset ei facturū dā
 nū modicum a in modico valo
 re tunc debet corrigere si oue
 niēter potest sed nō debet rue
 lare. Si autem ē notabile no
 cumentū vt quia vult occidre
 nocte vel hōiem spoliare cum
 iaceat in camera vel vult deci
 pe filiā. vel vxorē abducē. a
 domū oburē vel huiōi filia fa
 cere et nō sperat qz p seētam
 amonicoem possit huiōi dam
 nū impediri nec p aliquē aliū
 modū. tūc melius est innocen
 tem suare indemne quā isti cō
 seruare famā. Illud tamē sic
 dicēdum est in secreto et sō si
 gillo secreti qz nō possit agere

ad illiꝝ infamiā reuelādo. nec
ad penam ipm denūciādo. s̄ so
lūmō ad sui cautelā Si au
tē p̄ctm fratris sit occultū q̄
nō est ifamatꝝ de illo. nec p̄t
sufficiēt̄ probari corā iudicō
illiꝝ qui habet corrigē. et si ē
solū innocumētū peccantis et
forte eius in quē peccat q̄ ab
eo leditꝝ vel p̄ solam noticiam
Tūc ad hoc solū tendendum ē
vt fratri subueiatꝝ et emēdetꝝ
a idō si speratur q̄ p̄ correptionē
corrigatur vt est p̄mis
sum: tūc primo corripendus
est secrete vt innocentiam re
cupet et famam nō p̄dat. Et
hoc voluit dominus cum dixit
Corripe eum inter te et ipsū
solum. non solum sem̄ s̄ pluri
es. et semp̄ secrete. et quā diu
p̄babilis spes habetꝝ q̄ p̄ eā
cōrigatꝝ. Quādo autē p̄babi
liter estimatꝝ q̄ secreta āmo
nitio non p̄ficiat. nec est veri
simile q̄ ex testium inductio
ne aliquod peius sequatur. s̄
veisimiliē proficit ad fratris
correctionem tūc est vlteriꝝ
procedēdū. vt primo paucis
vni vel duobus monstretꝝ pec
catū fratris. q̄ possunt p̄des
se. a de quibꝝ n̄ creditur q̄ ob
sint diffamando. vt sic saltem
sine multitudis ifamia emen
detꝝ. Et isti testes adhibētꝝ
p̄cipaliter. Primo vt fratrem

āmoneant et cōrigāt. Secūdo
vt āmoneant fr̄s sint testes.
Tercō vt negatē corā sup̄iore
dūicāt. de actu si actꝝ iteretꝝ
Sūt ei testes inducēdi vt ac
tū iteratū videāt fm augꝝ. si
autē iterati oīdi testibꝝ n̄ pos
sūt debet tū adhiberi vt coram
ipsis r̄coḡscat. vel saltē vt ip
si eū āmoneāt. et vt obiurga
cō plurimorū ipsū corrigat et
has duas causas t̄agit. glosa
Sup̄ v̄bo adhibe tecū vnū v̄l
duos testes. Si autem ad ta
lium testium inductionem non
corrigitur: tunc quia cōsciēcia
preferenda est fame: debet i
publico denunciari sup̄iori. ut
sic tū cū dispēdio fame a p̄cto
liberetur. Et hoc voluit cristꝝ
cum dixit dic eccie id̄st p̄lato
vel alteri sup̄iori p̄ publicam
denunciacionem. Et ille potest
peccatū eius publicare. vt a
lii scient se ab eo custodire ne
inficiātur. Et potest eū punire
i rebo vel in corpore vel per ex
cōmunicacionem vt respiscat a
peccato et propter cōmūnem
iusticiam vt alii vidētes penā
illius caueāt sibi. etiam timo
re pene. a filiis p̄cis. quia pe
ne sūt medicinales. Vñ fm au
gꝝ. in regula si q̄s oculi p̄tulā
ciā in aliq̄ adūterit. P̄no sta
tim d̄bz āmonē fr̄em ne cepta
p̄gdiāt. Secūdo si nō emēdat

prelato tāquā patri si hēret
indicādū est. vt secreta corre
ctus non inotescat ceteris

f Tercō si nō iuuat: testes dñt
adhiteri. Quarto in publicū
pducī cūmcedus ē si negauit
si duo media dñs in vno cōpō
dit. Sed tho. in tracta. de fra
terna correctōe sic pcedre do
cet. et pceptum de correctōe
fraterna sūm q̄ ptinet ad om̄s
sic debet sūm eūdē doctorē q̄
exequi. Cū dicitur. Si pecca
uerit i te idest cōtra te. tunc est
pceptum d̄ dimittēdo. vel i te
i. sciēte te Et h̄ p̄t fieri duplx
vel te solo sciēte tunc cōripē
eum i te et eū solū. Si te au
dierit: lucratus es animā fr̄is
tui. Si te non audierit non de
bes vltra pcedere. non em̄ po
tes addere vnū vel duos. cum
nullus aliq̄ sciat tñ potes ei di
cere q̄ p̄t pdesse nō obesse. Si
aut̄ cōtigat q̄ aliq̄ p̄lea sciāt
et sit adhuc i illo p̄cto: tūc de
bes vnū vel duos adhibere ad
eum cōripiedū. Et sic est pro
cedendum si p̄ctm est occultū
Si aut̄ sit māifestū ita q̄ plu
res sciāt: tūc est sic pcedendū
Si peccauit in te. idest te sci
ente nō tñ solo. corripe eū āte
te et remaneat. Si te audierit
lucrat̄ es aiam fr̄is tui. si aut̄
te non audierit: adhibe tibi v
nū vel duos scz d̄ illis q̄ sciūt:

non scilz p̄ auditū s̄ p̄ visū vt
dicit. glo. ut q̄ ad vni? moni
cōem corrigi noluit: multorū
obiurgacōe resipiscat. Si te
non audierit. dic eccle id ē p̄
lato. tūc potes ea dicere denū
ciando. et tunc vn? adhibēd?
est. qz in denūciacōe ut q̄dā
dicunt sufficit vn? testis. S;̄
si sic. videt̄ q̄ publicet p̄ctm
occultum Rñ. q̄ p̄ctm dicitur
occultum triplicē. P̄rio si h̄
vt solus de? et n̄ alio modo vl
vt homo loco dei sicut ille q̄ ex
sola sacramentali confessione
scit. tunc non p̄t corrigere vel
aliq̄d facere sed tacere. sicut q̄
nescit. Secūdo mō si scit p̄ctm
vnus sol? homo vt homo tūc
debet eum corripere inter se et
ip̄m solū. nec debet vl? pcedere
vt dictū ē. Tercō mō dicit̄
occultum si pauci sciūt et tunc
occultū et māifestū nō cōtra
dicunt. Si tūc te audierit non
est procedendum. Si non tūc
adhibendus est vnus vl? tres
Si nec vnū nec tres audierit
et plures nesciant: quomodo
tūc dicet eccle. qz sic videtur
alteri? p̄ctm publicare. dicē
dum q̄ ecclesia non dicitur hic
cōgregacō siue multitudo fide
liū. sed dicitur ecclesia. p̄latus
cui p̄t dici. eo q̄ p̄t pdesse nō
obesse. vnde non est publica
cō criminis. h̄c d̄ tho. vbi p̄us

scilicet de oratione
vbi

Aliter autē esset pcedendū qn
 correctō esset ptātia. p̄lati vi
 g^o delictū vt ibidē dicit. Quo ad
 terciū principale q̄s corripere
 teneatur. R̄ndet̄ fm̄ th̄. fra-
 terna correpcio ptinet ad quē
 libet adultū regularit̄. q̄ cari-
 tatē habet. siue sit p̄lat̄ siue
 subdit̄. p̄p̄ q̄d̄ d̄r̄. xliij. q̄. iij.
 Tā sac̄dos q̄m reliq̄ oēs fide-
 les sūmā d̄nt̄ habere curam de
 de h̄is q̄ peūt̄ q̄tenus eoz re-
 d̄agucōe aut corrigāt̄ ap̄c̄i
 aut si incorrigibiles appareāt
 ab eccl̄ia separēt̄. p̄mo sic infe-
 rior debet corripere p̄latū suum
 aut aliū superiorē. q̄ est op̄
 misericordie q̄d̄ maxime pre-
 lato debet. Vñ eccl̄. xvij. Vñ
 cuiq̄ mandauit deus de p̄rio
 suo. Tñ cū modestia d̄bet fieri
 ad p̄latos. fm̄ illud. j. th̄. iij.
 Seniorē ne increpaueris. sed
 obsecra ut p̄rez. D̄ctm̄ ē autē
 notāt̄ q̄ correpcō ptinet re-
 gularit̄ ad q̄mlibet. q̄ i casu
 n̄ ptinet ad quosdā. Vñ gora
 sup̄ math̄. xvij. q̄d̄ in quinq̄
 casibz q̄ absoluit̄ a p̄cepto fr̄-
 ne correctōis. Primus cū n̄ ē
 aliq̄ spes correctōis Vñ Jer-
 frustra niti et n̄ aliud q̄z odiū
 q̄rere. extreme demēcie ē. Et
 p̄. ix. Noli corrigē derisorē
 ne oderit te. Secūdo cū timeat̄
 defc̄is p̄bacōis. et c̄mialit̄ a-
 git. vbi sc̄z obligat̄ actō ad

talionē si i p̄bacōe d̄fecit v̄l
 deficiat. Terciū cū p̄lato tāq̄
 iudici notū ē f̄c̄m q̄ ille notū
 v̄l ouiet̄ ē. Quartū cū melio-
 ri opi vel ad min⁹ eq̄ bono va-
 cat sic monachi q̄ n̄ obligāt̄ i
 d̄ispēdiū aiaz suaz ext̄ mōa
 steriū vagari. Quit̄ cū multi-
 tudo v̄l ptās ē i culpa. vbi cor-
 repcō plus noceret eccl̄ie q̄z p̄-
 d̄isset Vñ vsus Nō spes nō te-
 stis plebs. presulscit mona-
 chus sum.

Capitulum de scandalo

Xpedita materia cor-
 rectōis fr̄ne. q̄ q̄s itē
 dit aliū em̄dāe et i aia
 viuificare. Tractādū ē d̄ scā-
 dalo q̄d̄ directe contrariat̄ cor-
 repcōi fr̄ne. q̄ p̄ scādalum q̄s
 r̄ere vel iterptat̄ie itēdit aliū
 in moralivita corūpe d̄ q̄ scā-
 dalo tria sūt p̄ncipl̄ dicēda.
 Primo q̄d̄ sit. q̄ntum et quotu-
 plex. Secūdo q̄ sit p̄c̄m mor-
 tale. veniale. vel nllm. Tercō
 q̄ sint p̄pter scādalum vitāda l̄
 faciēda. Quātū ad. j. notādū
 fm̄ th̄. i. q̄. xliij. Et i. iij. di.
 xxxvij. q̄ scādalum fm̄. Jerō-
 sup̄ math̄. xv. est d̄c̄m vel fa-
 ctū vel obmissum min⁹ r̄ctm̄
 p̄b̄s occasionē rume. d̄. j. di.
 ctū nō cogitatum. q̄ cogita-
 nō opponit̄ alicui vt offendi

culū. Dicitur secūdo dētm vel factum vel obmissum qz istis modis potest p̄ximū ruina pati a nobis. Dicit̄ terco mi- nus rēm non qz ab aliq̄ supe- ratur in rectitudine sed qz hz aliquē rectitudinis defectum vel quia est secundum se ma- lū sic p̄ta. vel qz habet sp̄em mali licet de se non sit malū p̄- bet tñ occasionē ruine. vt; d̄ i climāte se p̄dolo non peruersa itēcōe. vñ aplūs. ij. thessa. v. Ab ōni specie mala abstinete v̄s. Dicit̄ q̄rto p̄bēs occasio- nē ruine. nichil ei p̄t esse homi sufficiens causa p̄ci. qd̄ est spe- cial̄ ruina. nisi p̄p̄a volūtas. iō- dic̄ta vel facta alterius p̄nt esse causa imperfecta et occasi- o peccandi. v̄cat̄ aut̄ scāda- lū grece. latie offensio. impul- sio vel ruina. qz sic cōtingit qz aliq̄s obx̄ p̄it̄ alicui i via cō- porali cui impigēs dispōit̄ ad ruina et talis obx̄ d̄ scādalū sic similit̄ in p̄cessu vie sp̄ual̄ cōtingit aliquem dispōi ad rui- nam sp̄ualē. p̄ dētm. vel factū vel obmissum alterius. inquā- tum scilicet aliquī sua āmoni- cōe vel inductōe. aut exēplo aliū trahit ad peccādum. et h̄- b̄ p̄p̄e d̄ scādalū. Est aut̄ scan- dalū valde detestabile p̄ctm. ut ōndit̄ est q̄ntupl̄ Math̄. xvij. vbi dicit. Qui scandali-

saueit vnum. ergo plus pec- cat qui multos d̄ pusillis istis idest infirmis. Tero. ibi dicit. qz recte d̄ pusillū. qz q̄ mag- nus est idest robustus in fide et caritate moueri nō p̄t. p̄uer xij. Nō tristabit iustū q̄cqd̄ ei acciderit. qui in me credunt. quia magis fidelīū scandalū ē cauēdū. Ecce iam p̄ctm scanda- li positum est. Nunc seq̄tur p̄- mo pena. Expediit̄ ei. idest mi- nū malū ei foret: ut suspēdat̄ mola asinaria in collo eius. et demergat̄ in p̄fundū maris. Et s̄m iero. loquitur s̄m ritū palestine. vbi p̄ maioribz cri- minibz ligato saxo ad collum solebat l̄o in mare p̄ici. Mo- la asinaria id est q̄cūqz grauis lapis. vt est asinū. vel qui one- rat asinū. et d̄ mola quam vol- uūt asini vel equi cū rota i mo- lendinis. Secūdo alia pena in- nuit̄. ve mōdo a scandalis. Nā- tot aimaz mors p̄curat̄ quot scādala fiunt. Bern̄. illud ysa- xxxvij. In pace amaritū me a amarissima. Amara in nece martirū per tyrannos amariō in persecucōne hereticorum. s̄ amarissima in scandalisanti- bz falsis cristianis. Tercō ponit̄ sp̄eale malū peccati mortalis ibi. vel xi p̄ quē scādalū venit Quarto ostendit malum scā- dali i multiplici pena a sp̄eale

ignis eterni. vñ sequitur meli
 us est tibi et. q̄; mitti in ignē
 eternū. Quinto alia pena ad
 dit de verme mat̄. ix. vbi de
 materia istius scādali d̄. vbi
 sc̄; in ieh̄na vermis conscientie
 sc̄; eoz non moietur. s̄ potuis
 set quis a cristo q̄sisse. Si ita
 malū est alios scādalisare: cur
 p̄mittis scādala euenire. Ido
 r̄ndit cristus. necesse est. id est
 expediēs ad alioz p̄bacōem
 v̄l necesse si mōd̄ vult male vi
 uere. Secūdo potuisset q̄s i
 tez q̄sisse. Si ē necesse: ergo
 scandalisantes nō sūt puniēdi
 s̄n. q̄ p̄mo. q̄ v̄ homi illi p̄
 quem scandalū venit. Et illa
 oia dicta sunt. de scādalo ac
 tivo seu dato. q̄ illd̄ est aliq̄n
 spēale p̄m. Est autē duplex
 scandalum vnū actiuū seu da
 tū. q̄d̄ diffinitum est et isto di
 citur quis scādalisare. Aliud ē
 scādalu passiuū seu acceptum
 in eo qui ex dicto vel alterius
 facto ruit et illud nō ē speci
 ale p̄m. sed generale et ipso
 d̄; q̄s scādalisari. Item notā
 dum q̄ dictū vel factum ali
 cuius potest aliei esse occasio
 peccādi dupliciter. Vno mō
 p̄ se. Alio modo per accidens.
 Per se quādo q̄s intendit suo
 malo exēplo v̄to vel f̄co alioz
 ad p̄m inducere. vel etiā si ip
 se hoc non intendit ip̄m factū

ē tale q̄ de sui natura racōem
 h̄; vt sit inductiuū ad peccan
 dū v̄tpote cū aliq̄s publice fa
 cit p̄m. v̄l aliq̄d q̄ h̄; silitu
 dinē p̄ci. Et tunc ille qui h̄; fa
 cit p̄pe dat alteri occasiōē ru
 ine. potissime q̄ hoc intendit.
 et vocatur scandalū actiuum
 Per acc̄ns vero v̄bū v̄l factū
 vnus ē alteri causa peccādi.
 q̄n p̄ter int̄cōem operantis. et
 preter cōdicōem opis aliquis
 malus male disposit̄ inducit
 ad peccandū. puta cū q̄s inui
 det bonis alioz. Et tunc ille q̄
 facit talē actū rectū. nō dat
 alteri occasiōē peccādi. s̄ ali
 us sūt. Et iō h̄; ē scādalu passi
 uū sine actiuo. q̄ iste q̄ recte
 agit nō dat occasiōē ruine
 quam alē patit̄. Et de passiuo
 scādalo loq̄tur cr̄stus vbi p̄us
 mat̄. si oculus tuus scādali
 sat te. si man̄. si pes. ac. Cōti
 git ḡ q̄nq̄ q̄ siml̄ sit scanda
 lu actiuū in vno. et passiuū in
 altero. puta cū ad inductōē
 vniū alē peccat. Q̄nq̄ ē acti
 uū sine passiuo. puta cū q̄ idu
 cit aliū v̄to v̄l facto ad peccā
 dū. et iste nō consentit. Q̄nq̄ v̄o ē
 passiuū sine actiuo. vt p̄ d̄c̄;
 ē d̄ d̄co v̄l f̄co p̄ acc̄ns i mali
 cōso. Quātū ad. ij. p̄ncipale
 q̄n scādalu sit p̄m veniale et
 q̄n mortale. et quot mōis fiat
 p̄m ē hoc d̄clo s̄m t̄lo. et alios

q̄ scandalū actiuū seu p se nū
qm̄ ē sine culpa scābalifantis.
Et scābalū passiuū nūq̄ ē sine
culpa scābalifati. Actiuū tū
bñ ē sine culpa scābalifati et
passiuū sine culpa scābalifan-
tis. Prima ps p3. q1 om̄e scan-
dalū actiuū vel ē p̄tm̄ vl̄ h3
speciē p̄ti. si ē peccatū: p3 p
positum. si vero nō sit d se pec-
catū si h̄eat sp̄em̄ p̄ci. vt ome-
dere p̄dolaticū coram infirmis
deb3 dimitti ex caritate ad tol-
lendū lesionem p̄xiimi. Et q̄
non dimittit: contra caritatez
agit. sic̄ dicit apl̄us. Ro. xiiij. si
propter cibum frater tu? con-
tristatur iā non s̄m caritatem
ābulas. Itē p3 math. ubi sup̄
Alie tres ptes patēt ex vltio
notabili p̄tacto p̄cedētī āticu-
lo An autē scābalū sit sp̄ea-
le p̄tm̄ vl̄ gn̄ale. Rñ. th̄. q̄
scābalū actiuū p se qñ vic3 p-
cedit ex int̄cōe agētis. vt cū
aliqs suo dicto vl̄ facto int̄-
dit alium trahere ad peccatū:
tunc est sp̄eale peccatū Tum
q1 ibi ex int̄cōe sp̄ealis finis
fortit̄ rōez sp̄ealis peccati. eo
q̄ finis dat sp̄em̄ in moralibz
Tū etiā q1 speciali virtuti op-
ponit. videlicet caritati put i
pat̄ correctōne fraternam. q1
scābalifans int̄dit alium cor-
rūpere. ubi fr̄naliter corrigēs
intendit aliū em̄dare. Scan-

dalū vero actiuū qd̄ fit p̄ter
it̄cōem agētis puta cū aliq̄
suo facto vel v̄bo inordinato
non int̄dit alteri dare occasi-
onem ruine. sed solū satisfacc-
re sue voluntati. et sic n̄ ē sp̄ea-
le peccatū. q̄a quod est p̄ acci-
dens. non cōstituit speciem. s̄ ē
tunc cōstācia aggrauās. sc3
q̄ in publico fit. Scādalū au-
tē passiuū non potest esse spe-
ciale p̄tm̄. q1 ex dicto vel fac-
to alteri? cōtingit aliquē ruere
s̄m qd̄cumq̄ genus peccati.

Sed qñ scādalū ē p̄tm̄ morta-
le vel veniale. Rñ. th̄. Scanda-
lū actiuū p se fit mortale p̄ez
Primo qñ qd̄ int̄dit aliū idu-
cē ad peccatū mortale. Se-
cūdo qñ qd̄ intendit iducere a
aliū ad peccatū veniale p̄ ac-
tū peccati mortalis. Tercō au-
tē ē veniale qñ qd̄ intendit ali-
um iducere ad peccatū venia-
liter p̄ actum peccati venial-
Scandalum vero actiuū per
accidēs qñ sc3 qd̄ n̄ int̄dit aliū
trahere ad p̄tm̄. primo est mō-
tale p̄tm̄ qñ aliquis actū p̄ci
mortalis cōmittit. secūdo quā-
do quis suo actu cōmittit salu-
tem p̄xiimi. vt cū p̄ ea cōseruā-
da non pretermittat aliqs fa-
cere qd̄ sibi libuerit. vnde etiā
in scripto dicit th̄. q̄ qñ quis
cōmittit actū i quo nō int̄dit
p̄xiimi nocumētum. qui act?

alias est uiale uel indifferēs
 hñs tñ similitudiem pñi mōta
 li' tñc scādalu actiuū eēt pcc
 catū mortale. ex aliq̄bo circū
 stācijs occurrentibz ex q̄bo est
 mari p̄babilis posset q̄ infir
 mi aspiciētes peccarent mor
 talis. uiale aut potest esse du
 pliciter. Primo qñ q̄s actum
 committit pñi uenialis. Secūdo
 quādo q̄s actū committit. q̄ non
 est fm se pñi s̄ habet aliqm̄
 spēm mali cū aliqua leui indi
 g^o sc̄recoe Quādo autē passi
 uū scādalum sit mortale uel ue
 niale. Notandū q̄ cū scādalu
 iportet impac̄tionē qñdā per
 quā aliq̄s disponit ad ruīnā.
 ideo scādalum passiuū qñq̄ ē
 pñi uiale. quādo habz impac
 tionē tñm puta cū aliqui' ex in
 ordiato dicto uel facto alteri
 us comouetur motu uenialis
 pñi. Qñq̄ uero est mortale q̄i
 cū impac̄tiōe habēs ruīnā pu
 ta cū aliq̄s ex iordiato dicto
 uel fco alterius procedit vsq̄
 ad pñm mortale. hxc de tlv.
 h^o Quo ad terciū principale
 que bona sint dimittenda. uel
 non dimittēda propē scanda
 lum uidelicet passiuū. idest ne
 alius scādaliset. Notādū pri
 mo q̄ triplicia sūt bona. Pñio
 q̄dā spūalia q̄ sūt de necessita
 te salutis. Secūdo q̄dā spūa
 lia que non sunt de necessitate

salutis Tercō q̄dā t̄palia. Se
 cūdo notādū q̄ tria sūt gene
 ra uinū i q̄bo scādalu oriri p̄t.
 Primo q̄dam ex malicia p̄pria
 scādalisant. puta cū aliq̄ uol
 lūt ip̄dire bona spūalia pñio
 uel secūdo mō dca. Et illud d̄
 scādalu p̄haiseoz. Alij scāda
 lisant interdū ex ignorancia.
 puta qz ignorāt opa q̄dā esse
 licita. q̄ tam sūt licita. Et ter
 cio aliq̄ ex ifirmitate scādali
 sant n̄ ut p̄mi ex malicia p̄pa
 et taliū uiciz. secūdo a tēto mō
 d̄ scādalu pusilloz. Qñg^o q̄ i
 ritur q̄ bona sint dimittēda ne
 q̄s scādaliset. Rñ. fm tlv. pri
 ma bona q̄ uiciz sūt de necessi
 tate salutis. puta que nō pos
 sūt p̄termitti sine p̄co mōtali
 talia nullz debet dimittē ne a
 li' scādaliset etiā q̄cūq̄. Rō ē
 quia qlibet tenet se diligē p̄
 us et plus quā altez et g^o ea
 q̄ sunt de necessitate salutis nō s̄
 bēt dimitti p̄pter scādalu alte
 rius uitādū. unde patet q̄ qñ
 consilioz obseruacō et implecio
 op̄z mie t̄paliū uel spiritua
 liū est de necessitate salutis tñc
 talia n̄ sunt p̄pter scādalu ali
 cui' dimittēda. ut p̄z in hñs
 q̄ aliq̄ consilia uouerūt. et in hñs
 q̄bo immet ex debito defecti
 bz alioz subueire tēpaliū ut
 pascēdo esuriētē. uel spūalibz
 ut docēdo ignorātē siue huiōi

fiat debita prope iure tui officium
 ut patet in prelatiis. siue propter
 necessitatem indigentis. quod de tali-
 bus eadem ratio est sic de necessa-
 rijs omnino non solum aut propter mo-
 tale unquam est faciendum prope
 vitadum scandalum cuiuscumque
 sed etiam nec veniale peccatum est
 unquam committendum ut vitetur
 scandalum alterius. licet aliquis
 actus qui alias esset peccatum veni-
 ale ut verbum ociosum aut si-
 mile fieri posset nullum propter
 utilitatem alterius dicit etiam beatus
 Iero. quod dimittendum est scanda-
 lum omne quod potest pretermitti. salua
 triplici veritate. scilicet vite. iusti-
 tie. et doctrine. Que declaratis
 sanctus theodorus in nono. ubi super sic. d. non
 lo modo aliquis peccare debet
 ut peccatum alterius vitetur. quicumque
 aut veritatem relinquit peccat
 Veritas enim de qua loquimur
 consistit in hoc quod homo in dictis
 et factis suis rectitudinem divine siue
 divine legis regule se confor-
 met. Cui quidem homo conformari
 debet. et in hijs que ad cognoscendum
 pertinet. et hoc pertinet ad verita-
 tem doctrine Et in hijs que ad ac-
 tionem spectant. siue ea debeat
 aliquis pro seipso agere quod pertinet
 ad veritatem vite. siue ea debeat
 ab alijs observanda promul-
 gare. quod pertinet ad veri-
 tatem iusticie. que consistit in
 rectitudine iudicij. non tamen quantum

pretermittit aliquid in quo se di-
 vine legi conformari potest. veri-
 tatem dimittit. quod illo remoto:
 veritas adhuc remanere potest
 Sed tunc dicit aliquis veritatem dimit-
 tere. quando obmittit vel facit.
 aliquid quod obmissio vel factio: ve-
 ritas non manet quod sine peccato
 esse non potest. Et ideo veritas
 nullo modo propter scandalum
 passivum alterius dimittenda est
 hec theodorus in Ray. dicit. Doctor
 vel predicator non debet solum docere
 sed etiam per aliquod scandalum. tacere tamen
 potest et debet. si omnes obsti-
 nati sunt ita quod deteriores effi-
 ciuntur. Unde ex li. v. vtilis scandalum
 nasci permittit. quod veritas
 relinquatur. Veritas scilicet doc-
 trine. vite. et iusticie. Secundo
 vero modo bona spiritualia que non sunt
 de necessitate salutis ut sunt con-
 silia. unde primo dico quod ista non
 sunt dimittenda. nec ad tem-
 pus nec semper. propter eos qui
 scandalifantur ex malicia. dico
 secundo quod ubi periculum non imminet:
 bene sunt differenda vel occul-
 tanda. propter eos qui inde scan-
 dalifarentur probabiliter non ex
 malicia. sed ex ignorantia vel
 infirmitate. Tam diu autem
 propter tales. opera que non sunt de
 necessitate salutis ubi periculum
 non imminet. sunt occultanda vel
 differenda quousque debite red-
 dita ratione instruantur alij quod

non debet ex talibus scandalisari sed potius edificari. Et si post redditam rationem huiusmodi scandalum daret Jam videtur scandalum esse ex malicia non ex ignorantia vel infirmitate. Unde in scripto dicit thomas quod propter tale scandalum passivum consilia sunt ad tempus intermittenda vel occulte agenda non autem omnino dimittenda quia homo potest sibi quibus proximis in spiritualibus providere debet. Et ignorantia si diu daret in maliciam per obstinacionem computatur. Tamen attendenda est quantitas scandalum et boni quod contingit ex consilio servato et similibus aliquando consilia sunt intermittenda propter scandalum pusilloz vel scandalum leuiter tepnendum propter consilia hec k thomas. Sed quid de operibus aliis a consiliis seu supererogacionis operibus que vocantur indifferentia ex genere ut comedere carnes bibere vinum temporalia modo licito acquirere acquiescere custodire debita respectu et sic de aliis nunquam sunt propter scandalum dimittenda. Sunt enim triplicia opera quodam necessaria ad salutem. Alia supererogacionis et consilii. Alia vero indifferentia ex genere. Rurichardus in. m. di. xxxviii. Oportet indifferentia ex genere quorum obmissio nulli alii preiudicat nisi operanti et etiam in temporalibus tamen obmittenda sunt ad vitandum

scandalum proximi pueniens ex infirmitate vel ignorantia. quoniam probabiliter apparet quod nisi tale opus obmittatur proximus scandalisabit. Et si probabile est quod scandalisetur mortaliter tunc obmissio illius operis est in precepto. Si autem probabile est quod non scandalisetur nisi venialiter tunc obmissio illius operis est in consilio postquam tamen primo est ostensum quod ex tali opere scandalisari non debet et debito modo suavis ut non scandalisetur sic non tenet obmittere illud opus propter proximi scandalum vitandum. Quia scandalum post talia ortum vitanda pueniens prope esset ex malicia. Unde propter illud non est dimittendum hec Rurichardus. Et dicit durandus in. iiii. di. xxxviii. quod sunt indifferentia sicut comedere carnes vel abstinere ab eis de oia dimittenda sunt quibus diu durat scandalum pusillorum hec ille. Et probat per Augustinum in sermone domini in morte dandum est ac. ut postea patebit. Et dicit notat quod diu durat scandalum pusilloz propter eos qui informati in scandalum phariseorum incidunt ex malicia ut in volentibus impedire bona sepe appareret. Item ut statim dicitur secundum thomam et omnes communiter Temporalia non sunt dimittenda propter scandalum ortum ex malicia quam multominus abstinencie

1 et huiōi quedā plus seruiēcia
 virtuti quā tpalia Et dicit vil-
 fr Ray. qd nō debet q̄s esse fa-
 cili ad credendū qd alij scāda-
 lisent de bono ope qd facit nec
 debet q̄s facile ppter metum
 scandali cessare a bono opere.
 Quia debet p̄sumere de alijs
 p̄ci qd sint bōi q̄z qd mali sint
 semp enī iudicādū ē indifferē-
 tibi in p̄tē meliorē. Tamē du-
 rāte scia qd alij scādalisent d̄-
 bet dimittere vel op̄ occulta-
 re. rō p̄mi dicit videlicet. qd p-
 pter scādaliū ortū ex malicia
 nō debeat q̄s dimittere opera
 bona oculij. Quia si prop̄ ma-
 liciā taliū bona deberēt semp
 obmitti. mali bona frequēter
 impedirent et occasio daretur
 malis malignādi. vñ hoc scā-
 dalū est phariseoz. qd etiam
 cristus docuit non curare. Vñ
 postquā cristus. Math. xv.
 presentibz scribis et phariseis
 p̄dicasset. cristo discipuli dix-
 erūt. Scis qd pharisei audito
 hoc v̄bo. scandalisati sunt. At
 ille r̄ndens ait ois plātacō q̄z
 non plātauit pater meus cele-
 stis eradicabitur. Sinite illos
 ceci sunt et duces cecoz. Cecoz
 autē si ceco est. Raco sc̄bi vicz
 qd vbi piculū non immet. ope-
 ra sup̄ erogacōis sūt. differen-
 da vel occultāda p̄tē scādaliū
 pueniēs ex ignācia vel ifirmi

tate quousq; tales informēt.
 et aliq̄ modo ofortēt. Raco
 in quā ē ista qd ex occultacōe
 opis superogacōis vel ex di-
 lacōne et p̄xi malū vitat. qd i-
 formabitur. et p̄m bonū nō
 minuitur. vñ dicit Richardz
 sup̄. n̄. di. xxxviii. qd tūc q̄s
 merito p̄o n̄ p̄iudicat. qd sic o-
 pu superogacōis intermitte-
 re meret̄ egle p̄miū. p̄mo de-
 bito opi superogacōis qd ob-
 mittit vel maius vñ tal obmis-
 sio nichil minuit de p̄fec tōne
 caritatis. s̄ magis ad ei aug-
 metū disponit. Vñ cristus h̄
 scandalū pusillorum. Math.
 xviii. vitare iubzvt patuit su-
 p̄ Et math. xvii. ne scandalis-
 faret ditragma petētes. illud
 p̄soluit. Et idē sup̄ patuit de
 apostolo. Ro. xii. Ex p̄dic-
 tis p̄z qd frequēnt aīci qd scan-
 dalisant. de ingressū alicuius
 in religiōez. scādaliū h̄nt pha-
 riseoz. ppter qd. Thero. in epi-
 stola ad heliodoz. dices licz i
 limine iaceat. p̄r siccis oculis
 ad vexillū crucis euola solum
 genz pietatis ē. i hac re esse
 crudelē Tercō bona tpalia m
 qn̄ sint dimittēda ne alius scā-
 dalisetur. distinguendum est
 Nā bona tēporalia sc̄z tlv. ā
 non sūt nostra. sed nob̄ p̄ alijs
 cōmissa ad seruādū et dispo-
 nēdum p̄ cōmūitate. sic bona

e ecclie committuntur platis. et rō
 ribz reipublice committuntur bo
 na cōia reipublice talia n̄ sūt
 p̄p̄ scādalu dimittēda Quia
 taliū cōseruacō sicut et depōsi
 toz immet hīs quibus sūt cō
 missa. ex necitate p̄cepti tuē
 da Et iō n̄ sūt p̄pter scādalum
 dimittēda. sic nec alia bona
 p̄ma que sūt de necitate salu
 tis. Vñ btūs thō. cātuariē. re
 p̄cūt res ecclie cū scādalo re
 gis. Aut bona tpalia sūt n̄ra
 quoz nos sumz dñi. Tunc ite
 rum distinguendū ē. Quia cū
 ea dare non volumus vel a
 puō aliū detēta repeteremus
 Aut scādalu oritur ex malici
 a alicuius alienū volētis. vsur
 pare vel detinere qd̄ ē scanda
 lu phariseoz. Et illud scādā
 lum n̄ ē curādum. et bona tpa
 lia tunc sūt repetēda. Tum qz
 noceret bono cōmūi daret̄ eni
 ill̄ occasio rapiēdi aliena. Tū
 etiā: qz noceret rapiētibz in iu
 sta rapiēdo. vel retinēdo alie
 nū: peccarēt. Vñ dicit gregz
 in moralibz loquēs de raptori
 bus alienoz. Quedā seruata
 equitate phibēda sūt nō sola
 cura ne nostra s̄trahant̄ sed
 ne rapientes nō sua semetip
 sos pdant. Aut scādalu orit̄
 ex ignorantia vel infirmitate
 alioz qd̄ s̄ scādalu pusilloz
 Tūc p̄p̄ illō dimittēda sūt

tpalia ab tpus. quousqz sede
 tur scandalū p̄ amonicōem vel
 p̄ aliquē aliū modū. Vñ btūs
 augz in sermone dñi in mōte
 dandū ē qd̄ nec tibi nec alteri
 noceat. q̄ntum ab lxie cōdi p̄t.
 et cū negaueris qd̄ petit. indi
 cāda ē ei iusticia. et melius ei
 aliquid dabis cū petētē iuste
 correperis. Si aut̄ post suffi
 ciētē amonicōem et sufficiētē
 instructōem scādalu n̄ se da
 retur. p̄fectōis est sua dimit
 tere. sed non ē necitatis. Vñ
 mat̄. v. Si q̄s vult tecū in iu
 dicio cōtēdere et tunicā tuā tol
 lere: dimitte ei. et pallium. et
 loquitur de cōsilio. Et si sit p̄ce
 ptum itelligēdū est vt dic̄ au
 gz fm̄ p̄p̄atōnem animi. sc̄z
 vt hō paratus sit talia facere
 si hoc impediāt p̄mōcōem fidei.
 et bonoz mox Sed dubiū
 est quo mō p̄dicatō p̄dicatō
 vel p̄nceps vel p̄latus et eis
 similes se debent habere circa
 malos et scandalifatores bo
 norū presertim qm̄ multitudo
 est in causa. Rñ qz mali aliqui
 tolerandi sūt. aliquando pu
 niendi Vñde vl. li. vi. tracta.
 iij. questione. viij. assignat q̄
 tuoz causas dissimulationis.
 circa peccata iniquorum pro
 pter quas non potest vel non
 expedit zizania euelli
 Vna est cū mali sūt occulti

nec pnt discerni a bonis Alia
causa ē si multitudo tāta ē in
causa: q̄ nō possit extirpari si
ne scismate eccie. In q̄ etiā bo
ni inuoluerētur. et sia eradica
ret etiā et triticū. vñ auḡ nō
ad doctrinā sacra ptinere ābi
trani. vt a canes in eccia p̄p̄
pacē eccie tollerem? vñ si vn̄
sol? ē vel paci. sed h̄ n̄ p̄t fieri
sine scādalo bonorū eo q̄ eos
latet emē nocētis. Sicut dñs
nocentem iudā vsq; ad dignū
exitū tolerauit qñ tam multi
tudo est i culpa: pnt aliq̄ ma
gis rei ex eis puniri ad terro
rem multitudis. vñ turba i q̄
rum cū facultas ē i popul̄ pro
mendi sermonē. gñali obiur
gacōe feriēda ē ut dic̄ auḡ.
o c̄ p̄menianū Tercia causa
ē. qñ pbabilē p̄sumit de eoz
correctione. eo q̄ peccāt ex i
firmitate vel igr̄acia et nō ob
stinata malicia Si ei tales ex
termiarēt sepe eradicaret̄ tri
ticū idest ipsi q̄ postmodū cōū
si fuerūt triticū factū. Sicut
patet de paulo. Vñ bt̄us dñi
cus spū p̄pheticō in̄ hereticos
igni tradēdos vnū fecit reser
uari q̄ post multos ānos conū
sus fuit Quarta causa si exer
citādo bonos. plūt eccie a nō
oblūt. Tūc ei tollerari pnt ne
boni ocio torpant in caritate
et sic eradicetur triticum. Vñ

psalmista. dñs ostēdit michi
super inimicos meos ne occi
das eos ne quādo obliuiscāt
populi mei. Qd̄ fm̄ berū. ad li
terā lxxdie de iudeis potest itel
ligi. vñde etiā. Iudicū. ij. non
delebo gētes quas dimisit io
sue. vt in apoc̄. experiā isrl̄
h̄c de vniuersaliter. Ray. ad
dit qd̄ si p̄m q̄ faciūt aucto
ritate defēdunt. q̄ non sit p̄e
ratum. tūc non d̄bet cōtra t̄les
dormire seueritas discipline
Nam tales etiā heretici pnt di
ci d̄. p̄. di. vj. ca. j. i fine. Et se
cūdū eundem idē videtur seruā
dū circa publicā delinquētē
multitudinē vñ p̄ncip̄. p̄dica
cōe. qd̄ dic̄ tū ē de correctōne
vel ex cōmūicacōe faciēda vñ
dissimulāda. Satis concordare
videtur t̄lx. i. r. q. e. viij. De p
materia scādali tradit cācella
ri? nouus q̄tuō r̄gulas d̄ floi
bo regulaz imoraliū Prima n̄
lus agens bene secundū om̄es
circumstancias dici debet da
re scandalum alteri quantūcū
q̄ scādalisetur ali? Quia scā
dalum est dic̄ tū vel factū mi
nus rec̄ tū p̄bens alteri occasi
onē ruine. Nā in via oīno rec
ta si q̄s ceciderit non ex scāda
lo vie s̄ ex prop̄o defectu p̄
ueniet. Secūda solus ille scā
dalisat actiue. q̄ adūtens aut
adūtēre debēs alios p̄niores

esse ad peccandū ex modo suo agendi qui sibi non est in p̄cepto. nichilominus ipse operari non desistit. Secus in casibz hic exclusis. vbi malicia p̄p̄a est scādalu gratis acceptum. Vbi p̄tereā nō est adūtenia nec esse debet de scandalo alterius. et vbi quis ad illud op̄andum teneretur. Tercia regula. Ille dicit̄ ex malicia sua peccare et scādalu accipere n̄ ex actu alteri? qui infōmat? sufficiēt̄ d̄ b̄itate huiōi actus: nichilomin? cadit in ruinā. vt si ex voto religionis emissio pentes post sufficientē de religionis perfectōe iformacōem se scādalisari cōgratē scādalu ē h̄ nō iā pusilloz sed phariseoz: acceptū sed n̄ datū. Quarta regula. Quilibet ab omni actu cui nō est astrict? aliūde tenetur desistere q̄ a timet aut timere debet secūdū vehemētē diecturā scādalum pusilloz quousq; d̄ illo op̄elcēdo diligēciā compleuerit. nisi forte pro omni utilitate. vntio spūs sancti doceat illud tūc agendū. vt c̄tus fecit in publicacōe veritatis sacramti

Capitulū. xliij.

Reterea cū derisores seu irrisores maḡ mala faciāt in ecclia occi

dites cept? spūales bonorū. opmō irrisōis vicō tā p̄cepti vidēda sunt. Primo q̄le vicū sit et qd sit irrisio. Secūdo qm̄ detestabile sit. Tercio vtrū risus sit licitus. Quātū ad p̄ a mū notat th̄. 2. 2. q. lxxij. et sequētibz q̄ iniuria et iniusticia fit verbo per q̄nq; vicia. Sunt enī quintuplicia bona hoīs qm̄ tū ad p̄positū sufficit. videlicet fama. hono. amicitia. gloria seu testimoniū cōscie. et bona nature et fortune. Detractor famā recipere nititur. Cōtumeliosus seu ouiciat̄ hono. Si surro aicitā int̄ aliquos vult tollere. derisor ad cōfusiōē conatur p̄ximi. et eripere vult gloriā bonoz aie. Maledicēs vero penam imprecatur. et si peccatum alicui optat: tū illud facit in penā p̄ximo. Et q̄tuō primavicia eo ordie q̄ ponūt̄ seu excedunt in malicia. Quia detractor ē mal? p̄iō cōtumeliam inferēs. quem excedit si surro. qui amicum r̄cipere gestit. Et ad huc p̄ior est irrisor intelligi semper ceteris paribus. Sed etiam interdū p̄simi sūt maledici. Quale autem p̄m sit derisio: et ab alijs distinet̄. Notandum secūdo fm̄ th̄. vbi p̄ 2. q. lxxv. q̄ peccata verboz sūt p̄cipue p̄sanda fm̄ intencōnem proferētis

Et ideo fm̄ diuersa que quis i
tēdit cōt̄ aliū loquens. huiōi
pēca distinguūt̄. Sicut ei
aliquis cōuiciādo intendit cō
uiciati honorē deprimere. et de
trahēdo diminuere famā. et su
surando tollere amicitia. Ita
etiam irridendo aliquis inten
dit. q̄ ille qui irridetur erube
scat. Nā de ope virtuoso aliq̄
apud alios et reuerenciā mere
tur. et famam. et apud seip̄m
bone conscie gl̄ia. et fm̄ illō. ij.
Cor. j. gl̄ia n̄ra h̄c ē testimo
nium cōsciencie nostre. vñ ecō
trario de ac̄tu turpi et vicioso
apud alios quidem tollitur ho
minis honor et fama. et ad hoc
cōtumeliosus et detractor de
alio dicit̄. Ap̄d seip̄m aut̄ p̄
turpia q̄ hic dicuntur aliquis
p̄dit cōsciencie gl̄iā p̄ q̄ndā
cōfusiōem et erubescēciam. et
ad hoc turpia deiecit derisor. et
quia hic ē finis distinct̄ ab
alijs. Idō etiā pēcā irrisiōis
distinguit̄ ab alijs pēcis. Se
curitas ei cōscie et q̄es illi? ma
gnum est bonū. fm̄ illud Ec̄c.
xv. Secura mens quasi iuge
cōiunū. Et ideo q̄ conscienciā
alicuius inquietat confunden
do seip̄m: aliq̄ speciale nocu
c mētū ei infert. Qñ vero sit
pēcatū mōtale. Rñ. ibidē sic
Irrisio non fit nisi d̄ aliquo ma
lo l̄ defectu. Malū aut̄ si sit ma

gnū: n̄ p̄ ludo accipit̄ s̄ seriose
Vnde si in ludum vel risum v̄
tatur. ex quo irrisiōis vel illu
sionis nomen sumitur hoc est
q̄a accipit̄ ut puū. p̄t autē ac
cipi aliq̄ malū vt puū dupl̄
vno^o fm̄ se. Alio^o rōne p̄sone.
Cū aut̄ aliq̄s alteri? p̄sone ma
lū vel def̄m̄ i ludū uel risū p̄it
q̄s fm̄ se puū malū ē: v̄iale ē
et puū p̄m. fm̄ gn̄? suū. Cū
aut̄ accipit̄ q̄i puū rōe p̄sone.
sic def̄cūs pueror̄ et stultorū
pax p̄detare solem?. Sic ali
quē illudē vel irridē ē eū oīno
p̄uip̄dē et eū tā vilē estiare.
ut de ei? malo n̄ sit curādū s̄ sit
q̄si pro ludo h̄ndus. Et sic de
risio est pēcatum mortale et
ḡui? quam cōtumelia que simi
lit̄ ē in manifesto. Quia cōtu
meliosus videt̄ p̄cipere malū
alterius seriose. Irrisor autem
illudit. et ita videt̄ esse maior
contemptus et dehonoraō. Et
secundum hoc illusio est graue
pēcatum et tanto grauius q̄n
to maior reuerencia debetur
p̄sone que illuditur. Vnde d̄
grauissimum est irridere d̄m
et ea que dei sunt secundum il
lud p̄sa. tricessimoseptimo. Cui
exprobraſti et quem blasphem
maſti. et super quem exaltaſti
vocem tuam. Et post s̄bditur.
ad sanctum israhel. deinde se
cūdū locū tenet irrisio parētū

Vñ puer xxx. Oculum q̄ s̄
 sannat p̄rem et despiciat ptum
 m̄ris sue effodiāt eū corui de
 torrentibz a comedāt eum filiū
 aq̄le. Deim̄ iustoz derisio ḡ
 uis ē. quia honor ē vtutis p̄mi
 um. Et c̄tra hoc dicit. iob. xij.
 deridet iusti simplicitas. Que
 quidē derisio valde nociua est
 quia p̄ hoc homies a bene agē
 do impediūtur s̄m illō greḡ.
 qui in alioz actibz bona exo
 riri aspiciūt: mox ea manu pe
 stifere exprobracōis euellunt
 Et quāuis ludz nō ip̄ortet ali
 q̄d c̄trariū caritati r̄spectu ei
 us cū quo ludit. m̄c̄amicos enī
 interdū ludit. p̄t tñ ip̄ortare
 aliq̄d c̄trariū caritati r̄spectu
 ei? de q̄ ludit p̄pter c̄temptū
 ut dicitū ē. hoc de th̄. Quo
 ad secūdū p̄ncipale d̄risio est
 valde detestabile viciū tripli
 ci s̄ causa. primo quia p̄ irriso
 res dyabolz occidit. necat. et
 suffocat puulos ecclesie cum
 bonum inclinatū prop̄ eos
 dimittitur et interdum plus
 nocent quam heretici. Vñ sunt
 sicut pharo. qui submersione
 puuloz populū israhel delere
 voluit. Exo. j. Sunt sic heroz
 de? qui x̄pm puulum occidere
 voluit. a puulos postea occi
 dit inocētes. Math. ij. Sc̄do
 irrisores malis aialibz assimi
 lāt. a eis peiores sunt. draco ei

stetit Apoc. xij. añ mulierē q̄
 eāt pitura. ut cū pepisset deuo
 raret filiū ei? S; irrisoēs ptū
 m̄ris nō expectant. vic; eccie
 fructū quē p̄posito bono cepe
 rūt ei? fideles. Sūt vulpecule
 vineā dñi demoliētes Can. ij.
 Capite nobis vulpeculas par
 uulas que smoliuntur vineas
 Sūt ec̄. bufones. q̄ nō p̄nt o
 dorē a florē bone vite sustinē.
 Tēcio irrisoēs nocēt m̄ltis. et
 impij sūt i oēs. i deū q; rursus
 crucifigūt filiū dei. hebre. vj.
 Et s̄m ps. sup̄ dolorē vulnez
 ei? addūt. dū aias p̄ q̄bo mor
 tē sustinuit ei aufert. Sūt dri
 sores impij i p̄ximū dū vuln?
 ei? spūale iā p̄niā sanatū. ite
 rū renouāt a occidūt. Job. xij.
 Concidit me vulnē sup̄ vuln?
 Sūt impij i matrē eoz ecciā:
 tā i militatē q; triūphantē dū
 defraudāt eā gaudio q̄d ha
 bere debuit de cōuersione pec
 catorum. magna reuera crud
 lita? necare iniuste filium quē
 mat̄ p̄pria genuisset magnis
 doloribus. Sic in proposito
 magna ē crudelita? penitentē
 magnis fletibus ecclesie con
 uersum peruertē irrisionibus
 Nam Johā. xvj. Mulier cum
 parit tristitiam habet. unt
 et impij in se. quia cū in mari
 mūdi sc; naufragēt p̄t eorū
 p̄ca: tñ p̄nie tabulam secūdā

post naufragiū cōtēnūt vl' vili
 f pēdunt. Vnde sacra scriptu-
 ra cōtra irridētes g'ues penas
 fulmiatas commemorat. Nā
 i-re-xxv. nabal verba nūcio-
 rum dauid deridēs ait. Quis
 est filius ysai. hodie icreuerūt
 fui qui fugiūt dños suos. vñ
 post pauca misere mortu' est
 deo eū necāte. p'us autē dauid
 iurauerat eū et domū suā totā
 interficere sic. ij. reg. vj. post
 q; dauid luserat ante archam
 dñi et saltauerat: egressa ē in
 occursum dauid michol ei' vx-
 or et deridēdo ei ait quā gloiō
 sus fuit rex isrl' hodie dilco o-
 peries se ante ācillas seruorū
 suorū. et nudat' ē quasi si nud-
 tur vnus de scurris. Igitur mi-
 chol filie saul nō est nat' filij
 vsq; ad diē mortis sue. et. iij.
 re. ij. cum descenderet heliseu'
 p' viam pueri pui egressi sunt
 de ciuitate. et illudebāt ei dice-
 tes. Ascende calue ascēde cal-
 ue. egressiq; sunt duo vrsi de
 saltu et lacerauerunt ex eis. xliij.
 pueros luc. xvj. post q; c'ntu'
 predicauit nemo potest duo-
 bus dñis seruire. non potest h'
 deo seruire et māmone. Seqt'
 audiebāt autē h'c oia pharisei
 q' erāt auari et deridēbāt eū. Et
 ait ill' is'us. vs estis q' iustifi-
 catis vs corā hoib'. de' autē
 nouit corda v'stra. vñ actu' ij

discipulis deuotissime spiritū
 sanctū accipiētib'. Alij eos ir-
 ridebāt. d. qz multo pleni sūt
 Jo spū scō ceci manētes carue-
 rūt. Quo ad terciū ē dubiū 8
 vtrum ridere sit peccatū. Rñ.
 fm alex. de hal. pte. ij. Qui-
 dā ē risus q' causatur ex iocun-
 ditate spūali. et iste non ē pec-
 catū. s' ē meitorius vel effcūs
 meitoie oplacēcie. Est enī fru-
 et' spūs d' quo aplūs ad gal
 v. loquitur vbi numerat etiam
 gaudiū. benignitatē. et alia. Et
 phil. iij. gaudete in dño sem-
 p' itez dico gaudete. de q' risu
 etiam d' de muliere forti. pū.
 xxxi. ridebit in die nouissimo.
 hic risus nō est cum cachino.
 Vnde btūs benedic' terciū
 g'dum humilitatis pot' n' esse
 p'pmtū ad risū. sic etiā mode-
 stus risus in eutrapelia meito-
 rie fieret. vnde alb. sup luc. vj
 vobis q' ridetis dic. bon' hō
 non cachinis sed moderate vix
 ridet. Et seneca. scito q' verū
 gaudium seuera res est. secun-
 dum illud. ecci. xxj. fatu' i ri-
 su exaltat vce suā. sapiēs au-
 tē vix tacite ridebit. secundus ē
 q' causat' ex mālietudie natu-
 re. et est passiois hūane p'pū'
 effect'. et p't fieri sine p'co. et
 merito. vt in dormiētib' in pu-
 eris. et in q'busdā tam subito
 vt racō p'ueire neqat sicut alie

quebā passiones. Tercius ē q̄
proueit ex cordis lasciuia seu
exiordiata delectacōe Et si
tūc hō delectatur i creatura pp̄
se a ibi cōstituit vltimū finis
hominis sic dictū fuit sup̄ pre-
cepto p̄mo. ca. v. b. tūc ē mor-
tale p̄m. Sic si morose de-
lectacōis cōsensum h̄z i actu
p̄mōtalis ut dicit̄ i p̄ultio
p̄cepto Sic si cōplac̄z delibe-
rate i cogitacōibz. verbis vel
opibz. que alias sūt mortalia
p̄ca. s̄ isto risu dic̄. xp̄us luc̄.
vj. Ve vobis q̄ nūc ridetis. qz
flebitis Ve aut̄ dic̄ p̄m mor-
tale Si aut̄ ex surrepcōe q̄s
rid̄z vl̄ sine cōsensu i mōtale s̄
tm̄. ex q̄dā leuitate ai. veiale
fieri posset Sic zara. gen̄. xvij.
de p̄or̄risu q̄ est p̄m mōtale
sup̄ illo luce. vj. Ve vobis q̄
nūc ridetis dicūt expositores
cōmuniter. q̄ ridetis sc̄z p̄ i ep̄-
tā leticiā ad p̄m mōtale d̄cli-
nātē. fm̄ illd̄ p̄. ij. Qui letā-
tur cū malefecerint. a exultāt
in r̄bz pessimis. O die ḡ. cōtra-
r̄io faciam. mō lugēdo ut cō-
solem. Nā in malis p̄. xij.
risus dolore miscebit̄ a extre-
ma gaudij luct̄ occupat sed
in duotis Mat̄. v. beati qui
fletis quomā ridbitis Et p̄s-
ait Eūtes ibāt a flebāt mittē-
tes semina sua. veientes aut̄
veient cū exul. et. luc̄. xxij.

nōne sic oportuit pati xp̄m et
ita intrare i gloriā suā. Amen

Seq̄t. vj. p̄ceptū. Ca. p̄mū.

Qunc de. vj. precepto
occurrit dicēd̄. q̄ d̄i
non mechaberis Me-
chia aut̄ p̄e dicitur
adulteriū viri. Adulterium a
v̄ro ē ois iordiāt̄ cōcubitus
maris a feie. q̄ iugalis tho-
rus violat̄ In h̄o ḡ sexto mā-
dato d̄ns v̄lēs phibere om̄z
mōdiātū cōcubitū nō dixit ge-
neralit̄. nō adulterab̄ s̄ sp̄alit̄
nō mechaberis Est ei p̄e me-
chia adulteriū viri. Q̄ d̄ deus
posuit p̄e duo. P̄io ad sig-
nificāz q̄ adulteriū viri ā alt̄
ei? illicit̄ cōcubit̄ est p̄mo et
p̄ncipalit̄ phibit̄ tāq̄ illud
q̄ d̄ p̄ se ē maius p̄m q̄z mu-
lieris adulteriū vl̄ fōnicatio.
vir enī fm̄ auḡ. s̄ adulterinis
iugijis ē fōciō ad resistēdum
cōcupiscēcie h̄z racōz maiorem
et mulier ē sibi ad regendū
cōmissa. Ideo peccat direct̄ e-
a p̄ se graui? fornicādo q̄z mu-
lier lic̄z vtrūq̄ sit mōtale vic̄z
viri et feie fōnicacō. Dicitur
aut̄ notāt̄ direct̄e a p̄ se. q̄z p̄
accēs illicita mulieris fornicā-
cō a maxie adulteriū fit ḡuid̄
p̄e ea q̄ nata sūt ex ea seq̄ vt
phis. occisio. i p̄dicio cōcept̄?